

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2011-2012

**De rol van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en
Criminologie in het strafproces**

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Ilse Vandamme

(studentennr. 00703587)

Promotor: prof. dr. Philip Traest

Commissaris: Wim Lammens

Woord vooraf

Ik zou hier voor u een heel boeiend en bedachtzaam kader waarbinnen deze masterproef tot stand kwam kunnen schetsen. Dit zou echter neerkomen op een neerslag van mijn grenzeloze fantasie, want eerlijkheidshalve dien ik toe te geven dat ik eerder bij toeval tot dit onderwerp ben gekomen. Tot voor ik het een anderhalf jaar geleden zag prijken op een lijst met voorstellen voor masterproefonderwerpen, had ik namelijk nog nooit gehoord over het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie. Mijn nieuwsgierigheid was daardoor meteen geprikkeld: hoe was het mogelijk dat een dergelijk nationaal instituut mij volledig onbekend was, terwijl ik op dat moment toch al ruim over de helft van de rechtenopleiding was gekomen? Met het uitkiezen van dit onderwerp, zette ik dan ook de eerste stap op een voor mij vreemd pad in de juridische wereld. Het was de start van een ontdekkingsstocht die, zoals zoveel avonturen, niet steeds verliep zoals ik het wenste, maar die wel bijzonder boeiend was en tijdens de welke ik ontzettend veel heb bijgeleerd. Nu ik de laatste hand leg aan deze masterproef, kan ik dus wel stellen dat het lot dat me anderhalf jaar geleden tot deze keuze leidde, me gunstig gezind moet geweest zijn. Tenslotte kan ik nu toch met enige trots zeggen: “ik kén het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”.

Het zou unfair zijn van mij om te beweren dat deze masterproef enkel en alleen het resultaat is van mijn persoonlijke inspanningen. Daarom gebruik ik dit voorwoord om aan een aantal personen mijn oprechte dank te betuigen. Vooreerst dank ik mijn promotor, prof. dr. Philip Traest, die steeds bereid was om me advies te geven en bij te sturen waar nodig. Daarenboven hebben de colleges die ik bij hem volgde mij van waardevolle kennis voorzien en mijn interesse in het domein van de strafvordering doen toenemen. Daarnaast ben ik dank verschuldigd aan de heer Jan De Kinder, huidig directeur-generaal van het NICC, om mij de kans te bieden de laboratoria van het NICC te bezoeken en om mij antwoorden te geven op mijn vragen. Ook bedank ik mevrouw Christine Pottiez, onderzoeksrechter te Brugge, om zich gedurende het afgelopen academiejaar in te spannen om me te helpen waar mogelijk. Vervolgens ben ik Arne, Aline en Hanne enorm dankbaar om zich vrijwillig op te offeren om deze masterproef na te lezen. Om af te sluiten wil ik, omdat deze masterproef tenslotte het sluitstuk vormt van mijn academische opleiding, van deze gelegenheid gebruik maken om alle vrienden en familieleden die me gedurende de afgelopen vijf jaar hebben bijgestaan in stressvolle periodes te bedanken. In het bijzonder richt ik een woord van dank tot mijn ouders. Gedurende mijn volledige rechtenopleiding hebben zij mij niet alleen financieel, maar nog belangrijker, ook mentaal onophoudelijk gesteund. De dank die ik aan hen verschuldigd ben, is eigenlijk niet in woorden te vatten.

Ilse Vandamme
10 mei 2012, Tielt

Inhoudstafel

Woord vooraf	I
Inhoudstafel	III
Inleiding	1
1. Terminologie: criminalistiek, forensische wetenschap en criminologie	3
2. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: een lange aanloop naar vandaag.....	5
2.1. Op zoek naar eventuele voorgangers.....	5
2.2. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: in de verte zichtbaar	7
2.3. De definitieve start	9
3. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: vandaag	11
3.1. Algemeen.....	11
3.2. Structuur en opdrachten.....	12
3.2.1. De directie	13
3.2.2. Afdeling Criminalistiek.....	13
3.2.2.1. Opdracht	13
3.2.2.2. Operationele laboratoria Criminalistiek	14
A. Afdeling drugs/toxicologie.....	14
A.1. <i>Laboratorium drugs</i>	14
A.2. <i>Laboratorium Toxicologie</i>	15
B. Afdeling algemene analytische scheikunde.....	15
B.1. <i>Laboratorium verf, glas en veiligheidsinkten</i>	15
B.2. <i>Laboratorium brand en vluchtige componenten</i>	16
B.3. <i>Laboratorium vezels en textiel</i>	16
B.4. <i>Laboratorium kruitsporen</i>	17
C. Afdeling ballistiek en digitale informatie	17
C.1. <i>Laboratorium mechanische ballistiek</i>	17
C.2. <i>Laboratorium digitale informatie</i>	18
D. Afdeling biologie.....	18
D.1. <i>Laboratorium genetische identificatie</i>	18
D.2. <i>Laboratorium microsporen en entomologie</i>	19
3.2.2.3. Gegevensbanken.....	21
A. Nationale DNA-databanken	21
B. Nationale ballistische gegevensbank	23
C. Drug Profiling.....	25
3.2.2.4. Kits	26

3.2.2.5. Werkzaamheden in cijfers	29
3.2.3. Afdeling Criminologie	34
3.2.3.1. Opdrachten	34
3.2.3.2. Methodologieën.....	35
3.3. Financieel	35
3.4. Kwaliteit en accreditatie.....	37
4. De relatie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie met andere diensten.....	39
4.1. Laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie.....	39
4.2. De universitaire laboratoria	42
4.2.1. Forensisch Instituut van de Universiteit Gent (FI-Ugent).....	42
4.2.2. Dienst Forensische Geneeskunde van het Universitair Ziekenhuis Leuven	43
4.2.3. Laboratorium voor Toxicologie en Voedselchemie van de Katholieke Universiteit Leuven.....	44
4.2.4. Multidisciplinair Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde van de Universiteit Antwerpen	44
4.2.5. Biomedisch Onderzoeksinstituut van de Universiteit Hasselt (BIOMED).....	45
4.3. Private laboratoria	45
4.3.1. BIO.be	45
4.3.2. Chemiphar	45
4.3.3. Stellar Data Recovery.....	46
4.3.4. Karvadi	46
4.4. Magistraten.....	47
4.5. Concurrentiepositie en/of monopoliepositie van het NICC	48
5. Gekaderd in een ruimere context: het deskundigenonderzoek in strafzaken.....	53
5.1. Definities	53
5.2. Belang.....	54
5.3. Regelgeving.....	56
5.4. Aanstelling van een deskundige	57
5.4.1. Bevoegdheid.....	57
5.4.2. Aanstellingswijze	59
5.5. De opdracht van de deskundige.....	60
5.6. Keuze en kwaliteitseisen	60
5.7. De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek	64
5.7.1. Expertises bevolen tijdens het vooronderzoek.....	65
5.7.1.1. Gerechtelijk onderzoek.....	67
5.7.1.2. Opsporingsonderzoek.....	69
5.7.2. Expertises bevolen tijdens het onderzoek ter terechtzitting.....	69

5.7.3. Besluit.....	72
5.8. Het deskundigenverslag	73
5.9. Kosten van het deskundigenonderzoek	74
5.10. Eindbeschouwingen betreffende de evolutie en een blik op de toekomst.....	76
6. Rechtsvergelijkend onderzoek: Nederlands Forensisch Instituut	83
6.1. Algemeen.....	83
6.2. Structuur en opdrachten.....	84
6.3. De relatie van het Nederlands Forensisch Instituut met andere diensten.....	89
6.3.1. Politie en openbaar ministerie	89
6.3.2. Universitaire en private forensische laboratoria.....	93
6.3.2.1. Forensisch Laboratorium voor DNA Onderzoek (FLDO)	93
6.3.2.2. The Maastricht Forensic Institute (TMFI)	94
6.3.2.3. Fox-IT.....	94
6.3.2.4. Independent Forensic Services (IFS)	95
6.3.2.5. Verilabs	95
6.3.3. Concurrentiepositie en/of monopoliepositie van het NFI	96
6.4. Cijfers	98
6.5. Financieel	99
6.6. Gekaderd in een ruimere context: het Nederlandse deskundigenonderzoek in strafzaken	100
6.7. Conclusie na vergelijkend onderzoek.....	104
7. De Europese context: The European Network of Forensic Science Institutes.....	107
7.1. Ontstaan.....	107
7.2. Lidmaatschap.....	108
7.3. Organisatie.....	108
7.4. Doelstellingen en activiteiten	110
7.5. Internationaal.....	111
7.6. Belang van het NICC voor Europese samenwerking.....	112
7.7. Besluit.....	112
Besluit.....	113
Bibliografie.....	117
Wetgeving	117
België	117
Nederland	122
Rechtspraak	123
België	123
Nederland	126

Rechtsleer	126
Internet.....	134
Andere	135

Inleiding

In deze masterproef wordt in beeld gebracht wat de rol is van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) in het strafproces. Om dit volledig te kunnen vatten dient niet enkel het NICC op zich bestudeerd te worden, maar noodzakelijkerwijs ook het ruimer kader waarbinnen het NICC zich situeert.

In het eerste hoofdstuk worden enkele termen verduidelijkt, waarvan een goed begrip onontbeerlijk is om deze masterproef te kunnen plaatsen. In de twee daaropvolgende hoofdstukken wordt op het NICC ingezoomd. Daarin wordt vooreerst de historische context geschetst waarin het idee voor een nationaal forensisch laboratorium is gegroeid. Daarbij wordt duidelijk aangegeven wanneer en waarom dit idee is ontstaan en wanneer dit uiteindelijk heeft geleid tot de definitieve oprichting van het NICC. Vervolgens wordt de huidige werking van het NICC in kaart gebracht. Dit door in te gaan op de onderzoeksdomeinen, de werkzaamheden en het beroep dat daarop wordt gedaan, de structuur en de andere belangrijke aspecten van deze inrichting. De focus ligt daarbij op de afdeling Criminalistiek, omdat het de door deze afdeling uitgevoerde onderzoeken zijn die een rol spelen in individuele strafprocessen. In het vierde hoofdstuk wordt nagegaan hoe de samenwerking verloopt tussen het NICC en de politionele en justitiële actoren waar het mee in contact komt en hoe het NICC zich verhoudt ten opzichte van andere Belgische organisaties die zich tevens inlaten met forensische activiteiten. Is er sprake van goede samenwerking, harde concurrentie of een monopoliepositie? Omdat de expertises die de afdeling Criminalistiek ten behoeve van justitie uitvoert, behoren tot het “deskundigenonderzoek in strafzaken”, wordt in het vijfde hoofdstuk even uitgebreid over dit ruimer kader. Daarbij wordt in hoofdzaak aandacht besteed aan de wijze waarop een deskundige op heden wordt gekozen, de aan- of afwezigheid van kwaliteitseisen voor deskundigen en de eventuele mogelijkheid om het deskundigenonderzoek tegen te spreken. Het zesde hoofdstuk handelt over het Nederlandse equivalent van het NICC, namelijk het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). De werking van het NFI en de positie ervan ten opzichte van andere forensische organisaties in Nederland worden onderzocht en daarbij wordt de vergelijking gemaakt met de Belgische situatie. Het zevende hoofdstuk werpt het licht op de Europese context waarbinnen het NICC zich situeert. Op bondige wijze wordt de werking van “The European Network of Forensic Science Institutes” en de link van dit netwerk met het NICC verduidelijkt. Tot slot tracht het besluit enerzijds de rol van het NICC in het strafproces samen te vatten en anderzijds richtinggevend te zijn voor de toekomst.

Om de rol van het NICC in het strafproces te ontdekken, werd beroep gedaan op een veelheid aan wetgevende documenten, rechtspraak en rechtsleer. Ook een bezoek aan het NICC en contact met een onderzoeksrechter en de directeur-generaal van het NICC leverden waardevolle informatie op.

1. Terminologie: criminalistiek, forensische wetenschap en criminologie

In een werk waarin het NICC centraal staat zijn “criminalistiek”, “forensische wetenschap” en “criminologie” onvermijdelijke en frequent herhaalde termen. Daarom is het niet overbodig bij het begin even dieper op deze begrippen in te gaan, zodat duidelijk wordt wat er precies mee wordt aangeduid.

Van de begrippen “criminalistiek” en “forensische wetenschap” bestaat er geen standaarddefinitie. In de literatuur zijn daarvan onnoemelijk veel, weliswaar tegen elkaar aanleunende, omschrijvingen te vinden. Wanneer enkele van deze omschrijvingen worden gecombineerd¹, kan het volgende worden gesteld: criminalistiek, ook wel aangeduid als forensisch-technisch onderzoek, is het, ten behoeve van het strafrechtelijk onderzoek, ontwikkelen en aanwenden van (natuur)wetenschappelijke en technische methoden en technieken om sporen van misdrijven te analyseren, te interpreteren en te identificeren. De principes uit verschillende wetenschappelijke disciplines, zoals biologie, chemie en fysica, kunnen bijdragen tot het vinden van de waarheid, het bewijzen van feiten, het vaststellen van schuld of onschuld. De grote troef van de criminalistiek ligt in haar objectiviteit. Menselijke getuigenissen kunnen immers heel relatief en subjectief zijn.

Criminalistiek is een deelverzameling van de forensische wetenschap. Onder de noemer forensische wetenschap vallen daarnaast ook disciplines die niets te zien hebben met het aangetroffen fysieke sporenmateriaal of enigerlei natuurwetenschappelijk onderzoek daarop, maar waarin sociaalwetenschappelijke en gedragswetenschappelijke methoden worden toegepast. Zo behoren ook forensische economie, forensische psychiatrie en psychologie tot de forensische wetenschap. In algemene zin geldt dat alle forensische wetenschappen steeds trachten om de rechtspleging vooruit te helpen door haar kennis ten dienste ervan te stellen en zo antwoorden te formuleren op vragen die rijzen gedurende het strafonderzoek.

¹ A.P.A. BROEDERS, *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer, Kluwer, 2003, 32-33; A.P.A. BROEDERS en E.R. MULLER, *Forensische wetenschap. Studies over forensische kennis en organisatie*, Deventer, Kluwer, 2008, 16-19; B. AERTS, “Forensische consultancy zoekt plaats in rechtssysteem”, *Juristenkrant* 27 juni 2007, nr. 152, 1; B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, augustus 2010, 7; J. F. NIJBOER, *Forensische expertise*, Deventer, Kluwer, 2009, 21-24; K. P. O'BRIEN en R. C. SULLIVAN, *Criminalistics. Theory and practice*, Boston, Holbrook Press, Inc., 1976, 3; M.J.G. JACOBS, M.Y. BRUINSMA, J.W.M.J. VAN POPPEL en J.A. MOORS, *Inzet, organisatie en kwaliteit van de forensisch-technische opsporing bij de politie in Nederland*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, IVA Tilburg, 2005, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/stand-van-zaken-forensisch-technisch-onderzoek.aspx, 9.

De criminologie is daarentegen een wetenschap die “misdrijven” als maatschappelijk en psychologisch verschijnsel bestudeert. In de criminologie gaat men op zoek naar het hoe, wie, wat, waarom en waar van misdrijven, de reacties daarop en hun effectiviteit. In tegenstelling tot de criminalistiek heeft de criminologie dus niet de doelstelling om de waarheid te achterhalen in concrete strafzaken. Deze wetenschap kan men vanuit verschillende disciplines beoefenen, waardoor er verscheidene technieken en methoden worden gehanteerd om criminologische studies te maken. Afhankelijk van het vakgebied waartoe de uitvoerders van een criminologische studie behoren, zal er telkens op een ander aspect van misdrijven worden gefocust: juristen en historici zullen zich richten op de wettelijke regels, bij biologen en psychologen zal de dader centraal staan, terwijl sociologen en cultureel antropologen zich zullen focussen op de maatschappelijke achtergronden en reacties.²

² A.P.A. BROEDERS, *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer, Kluwer, 2003, 9; F. BOVENKERK en E. LEUW, *Criminologische kennis en de toepasbaarheid daarvan*, Den Haag, WODC, 2007, http://wodc.nl/images/Theoretische%20achtergrond_tcm44-84952.pdf, 1.

2. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: een lange aanloop naar vandaag

Hieronder wordt de historische context geschetst waarin het idee voor een centraal forensisch laboratorium is gegroeid. Daarnaast wordt verduidelijkt hoe dat idee, na lang aarzelen, aanleiding gaf tot een oprichting op papier en hoe deze papieren constructie uiteindelijke leidde tot een definitieve start.

2.1. Op zoek naar eventuele voorgangers

Het lijkt bijna onmogelijk wanneer we zien hoe de Belgische strafrechtelijke beleidsvoering de recente decennia hopeloos achterop hinkt, maar ooit was ons land uiterst accuraat en vernieuwend op dit vlak. Al ging ook toen aan het hoogtepunt een dieptepunt vooraf.

De uitbraak van de Eerste Wereldoorlog in 1914, was het beginpunt van jarenlange ellende, honger en grootschalige werkloosheid. Ook toen al waren deze elementen een uitstekende voedingsbodem voor criminaliteit. Het ging om criminaliteit in een ontzettend erge zin van het woord: diefstallen, gecombineerd met zware mishandelingen en moorden. De politie en de rijkswacht voegden zich in die periode bij het leger en samen trokken ze zich terug naarmate de vijand naderde. Hierdoor was de burgerwacht, die in 1914 was opgericht, gedurende de oorlog eigenlijk de enige aanwezige politiemacht. Deze bleek duidelijk te zwak om deze problematiek alleen het hoofd te bieden. Bijgevolg werd slechts een klein deel van de criminelen aangepakt. Maar ook toen de rijkswacht en politie na de oorlog terugkeerden, was de onmacht van deze politiediensten groot.³

Reeds voor de oorlog was er veel te doen geweest rond een nodige hervorming van het politielandschap. Al sinds 1871 beklaagden magistraten zich openlijk over de erbarmelijke uitoefening door politiediensten van hun gerechtelijke opdrachten.⁴ Deze gebrekkige taakvervulling werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de organisatie: er bestonden in die tijd evenveel politiekorpsen als gemeenten. Aangezien die gerechtelijke taken vaak de grenzen van de gemeenten overschreden, gaf dit problemen.⁵ Drie fenomenen gaven uiteindelijk

³ E. DE LE COURT, *De gerechtelijke politie bij de parketten 1919 – 1969: jubileumboek*, II, *De gerechtelijke politie bij de parketten*, Nijvel, Admin. druk, 1969, 22-23; L. VAN OTRIVE, P. PONSERS en Y. CARTUYVELS, *Sire, ik ben ongerust: geschiedenis van de Belgische politie 1794 – 1991*, Leuven, Kritak, 1992, 93-95.

⁴ L. KEUNINGS, “De geschiedenis van het Brusselse politiekorps (van 1813 tot 1914)”, *T. Gemeentekred.* 1983, nr. 145, 153-154.

⁵ F. REYNIERS, “De evolutie en de bestaansredenen van de GPP, in het kader van een vernieuwde politiestrategie” in C. ELAERTS, E. ENHUS en R. SENDEN (eds.), *Politie: visie en beleid, syllabi bij het congres gehouden op 24 mei 1989*, Brussel, VUB, 1989, 31.

rechtstreeks aanleiding tot het terug bovenhalen van het wetsontwerp betreffende de oprichting van de gerechtelijke politie bij de parketten dat bij het uitbreken van de oorlog op tafel lag. Ten eerste nam de criminaliteit door de ongeziene werkloosheid bovenmatige proporties aan. Bovendien ontstonden nieuwe vormen van misdadigheid. Ten slotte wilde België op efficiënte wijze kunnen meewerken aan een internationale strijd tegen “politieke misdrijven”. Om deze zaken te kunnen aanpakken, was hervorming meer dan noodzakelijk. Nú bleek de crisis groot genoeg om voldoende medewerking te verkrijgen. Zo werd met de wet van 7 april 1919 de gerechtelijke politie bij de parketten opgericht in elk arrondissement. Deze korpsen werden ermee belast, onder leiding van de procureurs des Konings en onder toezicht van de procureurs-generaal, de zwaarste criminaliteitsvormen op te sporen.⁶ Deze vernieuwing bleek een uitstekende daad te zijn, want, mede dankzij de medewerking van de gemeentelijke politie, daalden de criminaliteitscijfers aanzienlijk.⁷

Niet alleen over de organisatie van de politiediensten, maar ook over de door hen gehanteerde methoden, was al voor de oorlog een debat gestart. Door Europese invloeden kwam er meer en meer aandacht voor het wetenschappelijk aspect van politietaken. Hierdoor gingen er stemmen op voor de oprichting van een wetenschappelijke politie en voor de inrichting van de daarvoor noodzakelijke opleidingen.⁸ Het is jammerlijk te moeten vaststellen dat ook deze ideeën eerst een oorlog nodig hadden om behoorlijk gehoord te worden. Onder impuls van minister van Justitie VANDERVELDE, die naar een verwetenschappelijking van de strafrechtspleging streefde⁹, werd uiteindelijk op 17 januari 1921 de School voor Criminologie en Criminalistiek geopend.¹⁰ Deze School bestond uit twee niveaus: de hogere graad was toegankelijk voor magistraten, functionarissen en officieren van politie en rijkswacht; de lagere graad werd gevolgd door agenten en officieren van het parket, commissarissen, adjunct-commissarissen, agenten van de gemeentepolitie en aspirant-officieren van de rijkswacht. Vier jaar later werd een laboratorium voor gerechtelijke

⁶ Wet van 7 april 1919 tot instelling van rechterlijke officieren en agenten bij parketten, *BS* 12 april 1919, 1485; F. REYNIERS, “De evolutie en de bestaansredenen van de GPP, in het kader van een vernieuwde politiestrategie” in C. ELIAERTS, E. ENHUS en R. SENDEN (ed.), *Politie: visie en beleid, syllabi bij het congres gehouden op 24 mei 1989*, Brussel, VUB, 1989, 33.

⁷ CARTER, “De la police judiciaire près les parquets”, *Revue belge de police admin. et judiciaire*, septembre 1920; E. DE LE COURT, *De gerechtelijke politie bij de parketten 1919 – 1969: jubileumboek, II, De gerechtelijke politie bij de parketten*, Nijvel, Admin. druk, 1969, 23-26; L. VAN OTRIVE, P. PONSAERS en Y. CARTUYVELS, *Sire, ik ben ongerust: geschiedenis van de Belgische politie 1794 – 1991*, Leuven, Kritak, 1992, 49, 79-84, 118-119.

⁸ L. VAN OTRIVE, P. PONSAERS en Y. CARTUYVELS, *Sire, ik ben ongerust: geschiedenis van de Belgische politie 1794 – 1991*, Leuven, Kritak, 1992, 83-84; M. DE RIJCKERE, “La police scientifique”, *JT* 1911, col. 241-247.

⁹ C. FIJNAUT, “Voor een solide organisatie van het forensisch onderzoek”, *Vigiles* (N) 2001, 161-164.

¹⁰ KB 15 oktober 1920 tot oprichting van de School voor Criminologie en Criminalistiek, *BS* 25/26 oktober 1920, 8662.

fotografie in de School opgericht.¹¹ In 1936 werd de lagere graad toegankelijk gemaakt voor alle politieambtenaren.¹²

Bij KB van 20 januari 1951¹³ werden laboratoria voor wetenschappelijke politie ingesteld, waarvoor in 1958 een preciezer regeling voor het technisch personeel werd uitgewerkt.¹⁴ Dit omdat er een grote nood was aan wetenschappelijke ondersteuning van de gerechtelijke politie bij de uitvoering van hun taken. Deze laboratoria moesten hoofdzakelijk de plaatstoestand van het misdrijf vastleggen, alle nuttige sporen opzoeken en fixeren en de noodzakelijke beelden van de lijkschouwing vastleggen.¹⁵

Alle hierboven bondig besproken innovaties zorgden ervoor dat België inzake het opsporingsbeleid een sterke voorsprong had op heel wat landen. Deze positieve drive werd echter niet adequaat volgehouden. De gerechtelijke politie functioneerde niet optimaal doordat andere korpsen deze eerder als concurrentie dan als hulp aanzagen. De wetgever had daar echter geen aandacht voor. Ook op het vlak van wetenschappelijke ondersteuning van de politiediensten was men te veel op zijn gemak na de oprichting van de School. Hierdoor stond België snel terug op achterstand ten opzichte van zijn buurlanden.¹⁶

2.2. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: in de verte zichtbaar

Reeds in 1965 stelde de Brusselse procureur des Konings voor aan de minister van Justitie om een centraal laboratorium van de wetenschappelijke politie op te richten.¹⁷ In 1968 belastte men de procureur-generaal van het Hof van Beroep te Gent, MATHYS, met de hervorming van de School voor Criminologie en Criminalistiek. Nadat er reeds meer dan veertien jaar over was gepraat¹⁸, zou de School eindelijk omgevormd worden tot een Centraal

¹¹ C. DE VETH, "Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie", *Panopticon* 1997, (185) 186.

¹² L. VAN OTRIVE, P. PONSAERS en Y. CARTUYVELS, *Sire, ik ben ongerust: geschiedenis van de Belgische politie 1794 – 1991*, Leuven, Kritak, 1992, 120.

¹³ KB 20 januari 1951 betreffende het technisch personeel van de laboratoria der gerechtelijke politie, *BS* 26 januari 1951, 471.

¹⁴ KB 10 april 1958 betreffende het technisch personeel van de laboratoria voor wetenschappelijke politie, *BS* 25 april 1958, 3137.

¹⁵ F. REYNIERS, "De evolutie en de bestaansredenen van de GPP, in het kader van een vernieuwde politiestrategie" in C. ELIAERTS, E. ENHUS en R. SENDEN (ed.), *Politie: visie en beleid, syllabi bij het congres gehouden op 24 mei 1989*, Brussel, VUB, 1989, 33-34.

¹⁶ C. FIJNAUT, "Voor een solide organisatie van het forensisch onderzoek", *Vigiles* (N) 2001, 161.

¹⁷ A. LERICHE, Rapport de stage. Nationaal Forensisch Instituut Rijswijk Nederland, Brussel, mei 2002, <http://www2.solvay.edu/FR/Programmes/PUMP/documents/pdf/LERICHE%20A.pdf>, 8.

¹⁸ Minister van Justitie, Moyersoen, had dit idee al in 1951 geuit.

Landelijk Laboratorium, waarin het personeel veel meer expertisewerk zou uitvoeren. Deze voornemens bleven echter wat in de lucht hangen, totdat in 1971 een parlementaire werkgroep met het idee tot oprichting van een “Nationaal Instituut voor Criminalistiek” kwam aandragen. Het vervullen van opdrachten van publieke dienstverlening en het verrichten van ondersteunend wetenschappelijk onderzoek, zouden de hoofdbezigheden worden van dit instituut. Theoretisch werd het Nationaal Instituut voor Criminalistiek (NIC) in het najaar van 1971 opgericht met het Koninklijk Besluit van 5 november 1971¹⁹. Het vierde artikel van dit Besluit voorzag in de opname van de School voor Criminologie en Criminalistiek in het NIC. Het jaar daarop maakte men maar liefst dertig miljoen BEF²⁰ vrij voor de oprichting van het instituut. Nadien werd dit onderwerp echter in stilte verhuld...²¹

Gezien er sinds begin de jaren '60 duidelijke tekortkomingen te bemerken waren in de werking van de technische tak van de politie en er vervolgens decennialang niets aan werd gedaan, is het niet verwonderlijk dat één van de voornaamste vaststellingen van de eerste Bendecommissie²² was dat er op wetenschappelijk vlak kolossaal werd gefaald tijdens het onderzoek naar de Bende van Nijvel in de jaren '80.²³ Het werd zelfs vernederend toen het Duitse Bundeskriminalamt brandhout maakte van onze expertise. Uit het onderzoek van de Bendecommissie bleek dat er onvoldoende en onzorgvuldig werd gezocht naar technische sporen. Bovendien werd met verschillende sporen, die dan wél werden verzameld, uiterst slordig omgegaan. Zo voerden ten minste zeven verschillende deskundigen een ballistisch onderzoek uit op éénzelfde wapen en allen duiden ze dezelfde verdachte aan. Het Duitse Bundeskriminalamt schoof deze resultaten echter met grote autoriteit van tafel. Blunders van hetzelfde kaliber gebeurden bij onderzoek naar de bij de overvallen gebruikte voertuigen. Experts concludeerden dan ook dat er behoefte was aan gespecialiseerde ploegen binnen de politie die bij ernstige misdrijven de vaststellingen verrichten.²⁴ Daarenboven waren de locaties waarop de laboratoria voor wetenschappelijke politie zich bevonden bijzonder armoedig en bijgevolg ontoereikend voor een kwalitatieve expertise. Ook een werkgroep

¹⁹ KB 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de Staat, *BS* 10 november 1971, 13474-13475.

²⁰ Is gelijk aan 743679.19 Euro.

²¹ C. DE VETH, “Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”, *Panopticon* 1997, (185) 186 – 187.

²² Voluit: Parlementaire Commissie belast met het onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd wordt.

²³ C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 4.

²⁴ Verslag parlementair onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd wordt, *Parl.St.* kamer 1989-90, nr. 59/8 – 1988, 368-369; C. FIJNAUT en R. VERSTRAETEN, *Het strafrechtelijk onderzoek inzake de "Bende van Nijvel": de rapporten ten behoeve van de Parlementaire Onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justiewezen op basis van de moeilijkheden die zijn gerezen bij het onderzoek naar de "bende van Nijvel"*, Leuven, Universitaire pers, 1997, 215-217.

over de laboratoria van de technische en wetenschappelijke politie bij de Parketten, opgericht in 1988 en onder leiding van advocaat-generaal VANDEPUTTE, kwam tot het besluit dat zowel de vorming van het personeel als de organisatie te wensen overliet.²⁵ De laboratoria zouden niet door politiemensen, maar door wetenschappers moeten bemand worden.²⁶

Zowel de onderzoekscommissie als de werkgroep achtten het, voor de uitbouw van een meer degelijke technische politie, noodzakelijk dat een centraal wetenschappelijk laboratorium zou worden opgericht waarvan de andere laboratoria functioneel zouden afhangen. Op dat moment was België trouwens het enige land in West-Europa die nog geen dergelijk laboratorium bezat. Dit had tot gevolg dat men vaak beroep moest doen op zogenaamde onafhankelijke deskundigen waarvan de kwaliteit weinig werd gecontroleerd en helaas ook vaak twijfelachtig was. De beperkte diensten waar men wel op een deugdelijk niveau werkte, werden dan weer onvoldoende geconsulteerd. Tevens was volgens de onderzoeksgroepen een herziening nodig van de bestaande laboratoria. In de regeringsmededeling die volgde op het verslag van de commissie en de werkgroep, beter gekend als “het Pinksterplan”, werd een reorganisatie van de wetenschappelijke politie naar voren geschoven. Concreet werd de effectieve oprichting van het NIC, dat tot dan enkel een papieren constructie was, voor ogen gehouden. Ook moest in het instituut een afdeling “Criminologie” worden opgenomen.²⁷

2.3. De definitieve start

Uiteindelijk richtte minister van Justitie WATHELET eind 1991 het Nationaal Instituut voor Criminalistiek daadwerkelijk op.²⁸ Er werd een personeelsbezetting van 45 personeelsleden voorzien.²⁹ Het instituut werd belast met vier opdrachten. De eerste en tevens de voornaamste opdracht bestond uit het uitvoeren van expertises. Men startte met expertises in vier domeinen: drugs en toxicologie, ballistiek, biologie, brand en explosie. Onderzoek en ontwikkeling op het gebied van de wetenschappelijke politie was een tweede opdracht.

²⁵ B. DE RUYVER, *Strafrechtelijk beleid*, Reader Rechten Ugent, 2011-12, 135-139; C. DE VETH, “Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”, *Panopticon* 1997, (185) 187; S. KERSTENS, *Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: tussen theorie en praktijk*, licentiescriptie criminologische wetenschappen Ugent, 1998-99, 2-3.

²⁶ L. ARNOU, “Strafrechtspleging voor de 21ste eeuw: beknopt overzicht van de inhoud en de beleidsvoorstellen van het verslag van de Bendecommissie”, *RW* 1990-91, 974.

²⁷ B. DE RUYVER, *Strafrechtelijk beleid*, Reader Rechten Ugent, 2011-12, 135-139; C. DE VETH, “Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”, *Panopticon* 1997, (185) 187; S. KERSTENS, *Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: tussen theorie en praktijk*, licentiescriptie criminologische wetenschappen Ugent, 1998-99, 4-6.

²⁸ C. DE VETH, “Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”, *Panopticon* 1997, (185) 187; S. KERSTENS, *Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: tussen theorie en praktijk*, licentiescriptie criminologische wetenschappen Ugent, 1998-99, 4.

²⁹ X, “Coördinator van het wetenschappelijk politiewerk: het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *Politeia* 1993, nr. 3, 22.

Daartoe werd in 1994³⁰ het takenpakket van het NIC bij koninklijk besluit uitgebreid tot het domein van de criminologie.³¹ Doordat men in 1992³² de School voor Criminalistiek en Criminologie in het instituut integreerde, kreeg het vervolgens ook de opdracht om vorming te geven. Een vierde opdracht ten slotte bestond uit het aanleggen van nationale databanken.³³

³⁰ KB 29 november 1994 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 5 november 1994 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het Statuut van Wetenschappelijke Inrichting van de Staat en van het koninklijk besluit van 9 november 1992 houdende herstructurering van de School van Criminologie en Criminalistiek wegens de integratie ervan in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *BS* 23 december 1994 (ed. 1), 31768.

³¹ Wetsontwerp waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 1201/ 1- 96/97.

³² KB 9 november 1992 houdende herstructurering van de School voor Criminologie en Criminalistiek wegens de integratie ervan in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *BS* 18 november 1992, 24163.

³³ X, "Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik", *Politeia* 1994, afl. 1, (12) 12.

3. Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie: vandaag

Hierna wordt de huidige werking van het NICC in kaart gebracht. Er wordt ingegaan op de onderzoeksdomeinen, de werkzaamheden en het beroep dat daarop wordt gedaan, de structuur en de andere belangrijke aspecten van deze inrichting. De focus ligt daarbij op de afdeling Criminalistiek, omdat het de door deze afdeling uitgevoerde onderzoeken zijn die een rol spelen in individuele strafprocessen.

3.1. Algemeen

Het NICC is een federale wetenschappelijke instelling die als openbare dienst, net zoals de diensten Veiligheid van de Staat en Strafrechtelijk Beleid, onder directe voogdij van de minister van Justitie valt. Het instituut verricht in volledige onafhankelijkheid onderzoek op verzoek van gerechtelijke overheden. Voor privépersonen worden hier dus geen onderzoeken uitgevoerd.

Het NICC bestaat uit twee operationele directies: de operationele directie Criminalistiek en de operationele directie Criminologie. Beide afdelingen zijn, in verschillende gebouwen, gevestigd in Neder-over-Heembeek.³⁴

Op 1 november 2011 waren 146 mensen werkzaam in het NICC³⁵:

- 1 directeur-generaal
- 1 operationeel directeur
- 62 wetenschappelijke personeelsleden
- 20 attachés
- 24 technische deskundigen (labo)
- 2 deskundigen ICT
- 4 administratief deskundigen
- 18 administratief assistenten
- 1 technisch assistent (labo)

³⁴ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, *Jaarverslag 2010*, Brussel, Federale Overheidsdienst justitie, 2010, http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf, 6 en 77.

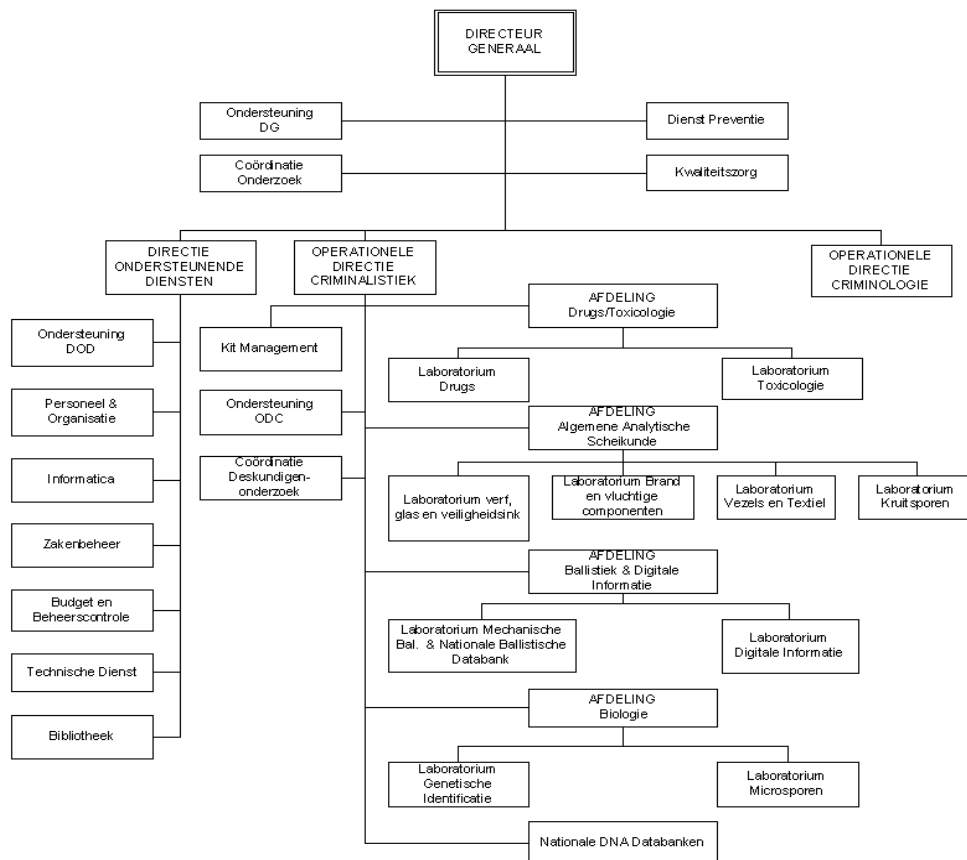
³⁵ *Vr. en Antw. Kamer 2011-12*, 13 oktober 2011 (Vr. nr. 0668 J. VAN ESBROECK).

- 13 medewerkers niveau D (technische of administratieve medewerkers die niet in het bezit moeten zijn van een studiegetuigschrift)

Het oprichtingsbesluit³⁶ van het NICC, gewijzigd in 1994³⁷, bepaalt in het tweede artikel de essentiële opdrachten van dit instituut. De wet van 22 maart 1999 kent aan het NICC nog bijkomende bevoegdheden toe in het kader van de identificatieprocedure via DNA-onderzoek.³⁸

3.2. Structuur en opdrachten

Het organigram van het NICC ziet er als volgt uit³⁹:

³⁶ KB 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de Staat, *BS* 10 november 1971, 13474-13475.

³⁷ KB 29 november 1994 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 november 1994 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het Statuut van Wetenschappelijke Inrichting van de Staat en van het koninklijk besluit van 9 november 1992 houdende herstructurering van de School van Criminologie en Criminalistiek wegens de integratie ervan in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *BS* 23 december 1994 (ed. 1), 31768.

³⁸ Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

³⁹ www.just.fgov.be/nl_html/organisation/html_org_admcentrale/organi03_08_05/images_organi/dg_nicc.htm.

Het bovenstaande schema zal hierna worden verduidelijkt door dieper in te gaan op de opdrachten en de werking van de verschillende afdelingen.

3.2.1. De directie

De directie bestaat uit de directeur-generaal en de directeurs van de drie departementen: de Directie Ondersteunende Diensten, de Operationele Directie Criminalistiek en de Operationele Directie Criminologie. Deze drie directies dragen de verantwoordelijkheid voor hun eigen departement. De directeur-generaal, i.e. sinds 2006 JAN DE KINDER, is bevoegd voor het algemeen beleid van het instituut en het beheer van de algemene diensten.⁴⁰

3.2.2. Afdeling Criminalistiek

3.2.2.1. Opdracht

In het jaarverslag van 2010 van de FOD Justitie worden de taken van de afdeling Criminalistiek van het NICC als volgt samengevat⁴¹:

“De operationele directie Criminalistiek past natuurwetenschappen toe om de daders van strafbare feiten en hun modus operandi te identificeren. De opdrachten zijn:

- *het uitvoeren van wetenschappelijke deskundigenonderzoeken, op verzoek van de bevoegde gerechtelijke overheden;*
- *het aanleggen en onderhouden van forensische gegevensbanken (genetische profielen (DNA), kogels en hulzen, autolakken, verdovende middelen en uitgangsstoffen of precursoren, ...);*
- *het meewerken aan de wetenschappelijke coördinatie van de laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie (federale politie);*
- *het verzorgen van de opleiding van de gerechtelijke actoren;*
- *het verrichten van criminalistisch wetenschappelijk onderzoek.”*

⁴⁰ A. LERICHE, “Rapport de stage. Nationaal Forensisch Instituut Rijswijk Nederland”, www.2solvay.edu/FR/Programmes/PUMP/documents/pdf/LERICHE%20A.pdf, Brussel, mei 2002, 11.

⁴¹ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, *Jaarverslag 2010*, Brussel, Federale Overheidsdienst justitie, 2010, http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf, 119.

3.2.2.2. Operationele laboratoria Criminalistiek

Hierna zullen de opdrachten en doelstellingen van elk laboratorium bondig worden beschreven. Aangezien dit een werkstuk van juridische en niet van exact wetenschappelijke aard is, zal niet diep op de methodologieën worden ingegaan. Een bezoek aan deze laboratoria maakte het mogelijk om hun werking in eenvoudige bewoording te schetsen. Daarbij mag zeker niet uit het oog verloren worden dat deze laboratoria ook voortdurend bezig zijn met wetenschappelijke onderzoeken om hun technieken te optimaliseren.

A. Afdeling drugs/toxicologie

A.1. Laboratorium drugs

In dit laboratorium stellen de laboranten met gespecialiseerde technieken de aan- of afwezigheid van verdovende middelen vast. De uiterlijke vorm van de zaken die het voorwerp uitmaken van het onderzoek kunnen heel uiteenlopend zijn: het kan gaan om verdovende middelen in hun gekende vorm, tot kledij, tot allerlei andere objecten waarin de drugs gecamoufleerd zijn. Bij deze laatste categorie staat men als “leek” versted van het professionalisme en de geslepenheid van de smokkelaars. Zo is het mogelijk dat een snoep, een blad papier, een fles frisdrank enz. helemaal niet zo onschuldig zijn als ze op het eerste zicht lijken. Nadat de aanwezigheid van verdovende middelen is vastgesteld, wordt nauwkeurig het gehalte ervan bepaald. Dit heeft dan wel geen invloed op de strafwaardigheid, maar het kan nuttig zijn voor politie of magistraat om ervan op de hoogte te zijn. De gehaltebepaling wordt echter ook uitgevoerd om bij te dragen tot andere doeleinden van dit laboratorium: een volledig beeld creëren van de drugs op de Belgische markt, een vergelijkend onderzoek uitvoeren tussen partijen drugs en voldoen aan de verplichting in het kader van het “Early Warning System” (indien er een nieuwe synthetische drug of een te hoog gehalte aan synthetische drugs in tabletten wordt gevonden, moet dit worden gemeld aan het Belgisch Focal Point)⁴².

Het zijn niet enkel verdovende middelen die hier worden geanalyseerd, maar ook psychotrope stoffen, andere stoffen die in verband staan met drugs en de drugsscène, verdachte voedingswaren of voorwerpen bij moord of zelfmoord, geneesmiddelen, enz.

⁴² KB 29 juni 2003 betreffende het informeren van het Belgisch Focal Point van het Europees informatienetwerk over drugs en drugsverslaving, *BS* 14 juli 2003, 37776; KB 17 oktober 2006 tot wijziging van het koninklijk besluit van 29 juni 2003 betreffende het informeren van het Belgisch Focal Point van het Europees informatienetwerk over drugs en drugverslaving, *BS* 13 december 2006, 69305.

Ten slotte kunnen de laboranten zich ook begeven naar illegale productieplaatsen om daar de nodige onderzoeken, vaststellingen en andere noodzakelijke handelingen te verrichten.⁴³

A.2. Laboratorium Toxicologie

Dit laboratorium controleert urine, bloed, speeksel, zweet, haren en insecten (van op levenloze lichamen) hoofdzakelijk op drugs, maar ook op geneesmiddelen of op alcohol. Aan de hand van speciaal daarvoor ontwikkelde machines kan in dit laboratorium niet alleen de aanwezigheid van dergelijke middelen worden vastgesteld, maar kunnen deze ook, indien er verscheidene soorten aanwezig zijn, nauwkeurig van elkaar gescheiden worden. Zo kan het precieze gehalte van elke stof worden nagegaan.⁴⁴ Voor toxicologische stalen die post-mortem worden afgenomen, verdeelt het NICC de “Tox Post-Mortem kit”.⁴⁵

B. Afdeling algemene analytische scheikunde

B.1. Laboratorium verf, glas en veiligheidsinkten

Doordat er vandaag op ontzettend veel voorwerpen een verflaag wordt aangebracht, is het bij verschillende categorieën van misdrijven mogelijk dat er verfsporen worden achtergelaten op de plaats delict. Alleen in het geval van autoverf hebben de laboranten aan één verfspoor genoeg om de wagen te identificeren. Na grondige analyse van een verfschilfer kan men immers aan de hand van de Europese Autolakken Verzameling (EUPAC) het merk, het model, het bouwjaar en de fabriekskleur van de wagen bepalen.

Met betrekking tot andere verfsporen daarentegen kan enkel vergelijkend onderzoek worden uitgevoerd. Dit leidt weliswaar niet tot een identificatie, maar wel tot nuttige verbanden met mensen, plaatsen of voorwerpen.

Ten slotte kan dit laboratorium ook analyses uitvoeren op veiligheidsinkten die aanwezig zijn op bankbiljetten, om zo een verband te kunnen leggen met een bepaalde overval.⁴⁶

⁴³ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 29; <http://nicc.fgov.be/drugs>.

⁴⁴ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie”, in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 32; <http://nicc.fgov.be/toxicologie>.

⁴⁵ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4097 I. FAES).

⁴⁶ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 33; <http://nicc.fgov.be/verf-glas-veiligheidsinkten>.

B.2. Laboratorium brand en vluchtige componenten

Bij brandstichting worden vaak brandversnellers gehanteerd. Om het misdrijf te kunnen bewijzen, is het belangrijk dat de aanwezigheid van brandversnellers op de plaats delict kan worden aangetoond. Daarvoor stelt dit laboratorium aan de veldwerkers specifieke verpakkingen ter beschikking. Daarin kunnen potentiële stalen van brandversnellers of kledij bewaard worden. Door de snelle vergankelijkheid van de brandversnellers, is het spoedig en vacuüm bewaren hier van cruciaal belang. Wanneer verpakkingen aankomen in het laboratorium zullen de laboranten, met behulp van een daarvoor speciaal ontwikkelde machine, nagaan of er effectief sporen zijn van brandversnellers en welke deze zijn.

Ook ontwikkelt dit laboratorium de “Arson Suspect Kit” (ASK). Dit dient om stalen af te nemen van de kledij van personen die verdacht worden van brandstichting.⁴⁷

B.3. Laboratorium vezels en textiel

In dit laboratorium analyseert en identificeert men de textielvezels op kledij van slachtoffers of op andere voorwerpen. De “vreemde vezels” die men hierop aantreft kunnen worden vergeleken met kledij of andere textielmaterialen van een mogelijke verdachte. In principe is dit een vergelijkend onderzoek en is er dus altijd referentiemateriaal, zoals bijvoorbeeld de jas van een verdachte, nodig. Voor zwaarwichtige feiten zullen de laboranten echter ook de vezels die in grote getale aanwezig zijn op het slachtoffer analyseren om zo aanwijzingen inzake de kledij van de dader te kunnen geven aan de veldwerkers.

Daarnaast kan dit laboratorium ook de herkomst achterhalen van textielfragmenten en de omgeving waarin het textiel zich heeft bevonden. Tevens kunnen de laboranten scheuren in textiel analyseren ten einde de kracht waarmee deze scheur tot stand is gekomen te achterhalen.⁴⁸

⁴⁷ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 27-28; <http://nicc.fgov.be/brand-vluchtige-componenten>;
<http://nicc.fgov.be/kit>.

⁴⁸ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 31; <http://nicc.fgov.be/vezels-textiel>.

B.4. Laboratorium kruitsporen

Wanneer met een wapen wordt gevuurd, blijven kruitsporen achter op de handen en kledij van de schutter. Als van op korte afstand is geschoten, kunnen er ook schotresten te vinden zijn op de kledij van het slachtoffer of op andere objecten in de buurt. Met de “Gun Shot Residu Set” (GSR kit) dat door dit laboratorium wordt ontwikkeld, kunnen deze kruitresten bemonsterd worden. Op deze manier kunnen ze worden opgespoord en geanalyseerd door de laboranten.

Wanneer ook op het slachtoffer of op andere objecten kruitsporen aanwezig zijn, kan in sommige gevallen op basis van de verdeling van de resten de schotafstand worden ingeschat.

Een grote hulp voor dit laboratorium zijn de gegevensbanken die informatie bevatten over de munitiesamenstelling.⁴⁹

C. Afdeling ballistiek en digitale informatie

C.1. Laboratorium mechanische ballistiek

Dit laboratorium beschikt over een grote kennis van vuurwapens. Zowel vuurwapens als aangetroffen hulzen en kogels kunnen hier worden binnengebracht. Alle in beslag genomen wapens worden in dit laboratorium grondig onderzocht teneinde een individuele wapenfiche te kunnen opstellen. De werking van een wapen kan namelijk van bijzonder belang zijn om het schietincident weder samen te stellen. Door analyse van de groeven in hulzen en kogels kunnen de laboranten bepalen of zij al dan niet zijn afgevuurd door een in beslag genomen wapen. Om tot onbetwistbare identificatie van een vuurwapen te komen, zal men met de in beslag genomen wapens referentieschoten uitvoeren om daarna de referentiekogels en – hulzen te kunnen vergelijken met de in beslag genomen munitieleden. Als er geen referentiewapen voorhanden is, kunnen de laboranten toch nuttig werk leveren doordat ze ook kunnen vaststellen of gerecupereerde kogels en hulzen uit eenzelfde of uit verschillende vuurwapens afkomstig zijn.

De laboranten doen tevens de nodige ballistische vaststellingen op de plaats delict en zijn aanwezig bij wedersamenstellingen van schietincidenten om de verklaringen van de verschillende betrokkenen te toetsen aan hun technische vaststellingen.

Daarnaast behandelt dit laboratorium ook de sporen die werktuigen achterlaten op voorwerpen waarmee ze in contact kwamen. Aan de hand van specifieke technieken trachten

⁴⁹ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 31-32; <http://nicc.fgov.be/kruitsporen>.

de laboranten te bepalen welk voorwerp deze sporen heeft veroorzaakt. Het begrip “werktuig” wordt echter heel ruim opgevat: dit kan gaan van een gewone tang tot machines die het logo op XTC-pillen drukken. Wanneer een voorwerp in beslag genomen is, kunnen de laboranten precies bepalen of de sporen al dan niet afkomstig zijn van dat bepaald voorwerp.⁵⁰

C.2. Laboratorium digitale informatie

In dit laboratorium analyseert men digitale informatie die relevant kan zijn om misdrijven te bewijzen of op te lossen: dit gaat van zowel de informatie op een bewakingscamera, als deze op een digitaal foto toestel, tot deze op een computer enz. Een belangrijke taak van de laboranten is tevens om technieken te ontwikkelen en te verbeteren om deze digitale informatie beter te kunnen opsporen, analyseren en reconstrueren.⁵¹

D. Afdeling biologie

D.1. Laboratorium genetische identificatie

Sinds 30 maart 2002, de datum waarop de wet betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken⁵² en haar uitvoeringsbesluit⁵³ in werking traden, is het DNA-onderzoek in strafzaken volledig wettelijk geregeld. Eén van de ingevoerde regels luidt dat magistraten een opdracht tot DNA-analyse enkel nog aan deskundigen verbonden aan een erkend laboratorium mogen richten⁵⁴. Sinds 30 juni 2004 maakt het laboratorium genetische identificatie deel uit van de negen door de koning erkende laboratoria⁵⁵.

Na heel wat misdrijven kunnen op de plaats delict of op personen biologische sporen worden aangetroffen. Denk maar aan bloed na gewelddaden of aan sperma na een verkrachting. Wanneer biologische sporen in het laboratorium genetische identificatie worden binnengebracht, zullen de laboranten eerst de aard van het spoor bepalen: sperma, speeksel, bloed of haar. Het laboratorium werkt hoofdzakelijk met menselijke sporen, waardoor het onderzoek van stalen waarvan men tijdens de eerste analyse vaststelt dat het om dierlijke

⁵⁰ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 30-31; <http://nicc.fgov.be/mechanische-ballistiek>.

⁵¹ <http://nicc.fgov.be/digitale-informatie>.

⁵² Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

⁵³ KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

⁵⁴ Voorwaarden zie art. 10-12 KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

⁵⁵ KB 28 mei 2004 tot erkenning van de laboratoria voor DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 1 juni 2004, 9393.

sporen gaat, meestal wordt stopgezet. Nadat de aard van het spoor is bepaald, zullen de laboranten een genetisch profiel van het biologisch menselijke spoor trachten op te stellen. Dit is mogelijk aangezien deze sporen DNA bevatten. Aan de hand van dat genetisch profiel kan men sporen met elkaar vergelijken en linken leggen. Het genetisch profiel van een spoor dat wordt aangetroffen op de plaats delict kan zo vergeleken worden met het DNA-profiel opgesteld vanaf referentiestalen afgenomen bij personen die mogelijk betrokken zijn bij het misdrijf. Als de profielen overeenkomsten vertonen zal een statistische interpretatie de overeenkomst tussen de bestudeerde profielen uitdrukken.⁵⁶

Dit laboratorium ontwerpt ook de “Seksuele Agressie Sets” (SAS kit). In deze kit is materiaal en uitleg te vinden voor vierentwintig stappen die kunnen doorlopen worden door de arts die het medisch onderzoek na seksuele agressie uitvoert. Als een gehanteerde set wordt binnengebracht in het laboratorium moet dit gepaard gaan met ofwel een vordering tot bewaring (waarbij de juiste temperaturen van groot belang zijn), ofwel onmiddellijk een vordering ter analyse. In de vordering ter analyse zal precies moeten worden aangegeven wat de laboranten moeten onderzoeken (kledij, urine, de vaginale afnames ...) en of de verkregen DNA-profielen in de gegevensbank “Criminalistiek” moeten worden ingevoegd. Het eventuele bloed en de urine zullen worden getransfereerd naar het laboratorium toxicologie. Het overige wordt onderzocht in dit laboratorium.

D.2. Laboratorium microsporen en entomologie

Op de plaats delict of op andere plaatsen of personen die (potentieel) aan het gepleegde misdrijf kunnen worden gelinkt, worden vaak haren aangetroffen. In dit laboratorium worden deze haren onderzocht. Er kan ten eerste bepaald worden of een haar van menselijke of dierlijke oorsprong is. Daarnaast kunnen, door de specifieke onderzoeken die de laboranten hier uitvoeren, de gegevens die bekomen werden door het genetisch onderzoek van het haar, worden aangevuld. Door bestudering van de eventueel nog aanwezige haarwortel kan men tevens advies geven over het type genetische analyse dat kan worden uitgevoerd. Ten slotte zullen de laboranten ook vergelijkende analyses uitvoeren om te bepalen of er haren van een specifieke persoon aanwezig waren op de onderzochte plaats of persoon.

Wanneer een lichaam in het water wordt gevonden, is het mogelijk dat in verschillende organen (lever, longen of nieren) en in het beendermerg diatomeeën worden aangetroffen. Diatomeeën zijn eencellige wieren met een extern skelet van kiezel die in zoet of zilt water

⁵⁶ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4097 I. FAES); J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 28-29; <http://nicc.fgov.be/genetische-identificatie>.

leven. Er bestaan meer dan 7000 soorten. Tijdens een verdrinking zal een persoon water met deze kiezelwieren inhaleren. De wieren zullen zo eerst in de longen terechtkomen, waarna ze via de bloedbaan in de perifere organen belanden.⁵⁷ In dit laboratorium worden deze diatomeeën onderzocht. Daardoor kan men onder andere, rekeninghoudend met andere gegevens zoals de flora aanwezig in het desbetreffende water, een antwoord bieden op de vraag hoe lang het lichaam al in het water lag alvorens het werd gevonden.

Dit laboratorium identificeert tevens sporen van plantaardige oorsprong. Door identificatie kan vaak informatie worden gegeven omtrent de oorsprong van het spoor. Daardoor kunnen belangrijke stappen vooruit worden gezet in het onderzoek. De laboranten werken daarnaast ook aan botanische inventarissen om te beschikken over referentiemateriaal.

Ten slotte is dit laboratorium ook gespecialiseerd in forensische entomologie. Wanneer een lijk wordt aangetroffen is er kans dat het er al te lang ligt om aan de hand van uiterlijk waarneembare gegevens het tijdstip van overlijden te kunnen bepalen. Als dat het geval is, kan beroep worden gedaan op de forensische entomologen. Een lijk verspreidt namelijk een typische geur waardoor aasetende insecten worden aangetrokken. Daardoor zullen, wanneer de omstandigheden gunstig zijn (dit is bijvoorbeeld niet het geval wanneer een plaats of een lijk hermetisch is afgesloten), binnen enkele uren na overlijden al eitjes van deze insecten op het lichaam aanwezig zijn. Deze eitjes en larven zullen worden verzameld en met de nodige knowhow worden opgekweekt in het laboratorium. Doordat men op deze manier te weten zal komen wanneer de eitjes op het lichaam werden gelegd, zal men het tijdstip van overlijden bij benadering kunnen bepalen.

Voor de professionele opname en staalname van al deze microsporen en entomologische sporen ontwerpt dit laboratorium verschillende sets: de normale “tape-lifting set” voor de opname van microsporen, de “taping ‘1:1’ kit” voor de opname van microsporen op lijken, de “taping Hold-up set” voor de opname van microsporen op een persoon die verdacht wordt van het plegen van een overval, de haren kit voor de staalname van referentieharen en tot slot de entomologische sporen set voor de staalname van insecten.⁵⁸

⁵⁷ W. JACOBS, W. DAMEN en J. HEUVELMANS, *Dagboek van een wetsdokter. CSI in Vlaanderen*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2011, 103.

⁵⁸ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4097 I. FAES); J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 30; <http://nicc.fgov.be/microsporen>; <http://nicc.fgov.be/kit>.

3.2.2.3. Gegevensbanken

A. Nationale DNA-databanken

De wet van 22 maart 1999⁵⁹ en haar uitvoeringsbesluit van 4 februari 2002⁶⁰ voorzagen in de oprichting van twee DNA-gegevensbanken, beheerd door het NICC: de DNA-gegevensbank “Criminalistiek” en de DNA-gegevensbank “Veroordeelden”. Deze reeds dertien jaar oude wet is, samen met bepalingen betreffende het DNA-onderzoek uit het Wetboek van strafvordering, afgestoft door de wet van 7 november 2011⁶¹. Deze wet is evenwel nog niet in werking getreden.

De DNA-gegevensbank “Criminalistiek” bevat de DNA-profielen van aangetroffen sporen van menselijk celmateriaal, zoals haren, sperma of bloed. Deze profielen worden op verzoek van de procureur des Konings, de onderzoeksrechter of de vonnisrechter opgesteld door een deskundige verbonden aan één van de negen daarvoor erkend laboratorium⁶². Binnen de vijftien dagen na overzending van zijn verslag aan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter en behoudens een met reden omklede andersluidende beslissing van deze opdrachtgever, dient de deskundige ambtshalve de verkregen DNA-profielen over te zenden aan de beheerder van de nationale DNA-gegevensbanken binnen het NICC.⁶³ De inventarisering van profielen en de daarbij horende gegevens maakt het mogelijk en mag enkel worden aangewend om verbanden te leggen tussen verscheidene zaken of tussen misdrijven en personen van wie een referentieprofiel wordt afgenomen. Indien er een positief verband kan worden gelegd, wordt dit eveneens opgenomen in de databank. De referentieprofielen worden daarentegen niet opgenomen.⁶⁴ Wanneer de bewaring van profielen en de bijhorende gegevens in deze gegevensbank niet meer nuttig zijn voor de strafprocedure, worden ze op bevel van het openbaar ministerie gewist. In elk geval worden enerzijds niet-geïdentificeerde DNA-profielen dertig jaar na opname automatisch uit deze databank verwijderd. Anderzijds worden DNA-profielen die wel geïdentificeerd werden uit deze gegevensbank gewist van zodra er in de zaak een rechterlijke beslissing is genomen die

⁵⁹ art. 4 en 5 Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

⁶⁰ art. 13-18 KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

⁶¹ Wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 november 2011, 70716.

⁶² Zie KB 28 mei 2004 tot erkenning van de laboratoria voor DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 1 juni 2004, 9393.

⁶³ Art. 44quater §3 Sv.; J. MEESE, “Een eerste commentaar bij de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken”, *RW 1999-2000*, (1041) 1050.

⁶⁴ X, *DNA-onderzoek in strafzaken*, bibliotheek van het federaal parlement, dossier nr. 95, 11 maart 2005, www.lachambre.be/kvvcr/pdf_sections/biblio/dossier95N.pdf, 2-3; <http://nicc.fgov.be/nationale-dna-databanken.be>.

in kracht van gewijsde is getreden.⁶⁵ De nieuwe wet van 7 november 2011, die wijzigingen invoert in de wet van 22 maart 1999, bepaalt dat dit laatst enkel kan op bevel van het openbaar ministerie. Ook stelt deze wet dat in geval van vrijspraak of buitenvervolginstelling de procureur des Konings de onmiddellijke vernietiging van het DNA-profiel en de daarbij behorende gegevens van de desbetreffende persoon kan vragen. Deze wijzigingen zijn vandaag echter nog niet in werking getreden.⁶⁶

De DNA-gegevensbank “Veroordeelden” bevat referentieprofielen met bijhorende gegevens van personen die definitief veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf of internering wegens bij de wet limitatief bepaalde misdrijven⁶⁷, waaronder bijvoorbeeld verkrachting en moord. De opname in deze databank gebeurt op bevel van het openbaar ministerie, dat de betrokkene in kennis stelt van de opname en van wat daarvan de bedoeling is. De experts van het NICC mogen het DNA-profiel van menselijk celmateriaal dat wordt aangetroffen in het kader van een onderzoek, vergelijken met de profielen aanwezig in deze databank. Dit heeft als doel recidivisten op basis van hun DNA-profiel snel op te sporen. De gegevens in deze databank worden op bevel van het openbaar ministerie tien jaar na overlijden van de persoon waarop ze betrekking hebben, gewist.⁶⁸

De nog niet in werking getreden wet van 7 november 2011 breidt de lijst met misdrijven die aanleiding geven tot opname van de veroordeelde in de databank, aanzienlijk uit. Ook is een veroordeling tot een gevangenisstraf, een zwaardere straf of een internering niet meer noodzakelijk. Tot slot zullen de DNA-profielen en de gegevens die daarop betrekking hebben, behoudens de bepaling van een kortere termijn door de bevoegde magistraat, dertig jaar na het opslaan ervan automatisch verwijderd worden uit deze DNA-gegevensbank.⁶⁹

Op 31 december 2011 werden er in de databank “Criminalistiek” reeds 26 444 sporenprofielen geregistreerd en 22 920 profielen in de databank “Veroordeelden”.⁷⁰ Elk jaar worden er ongeveer 3300 nieuwe sporenprofielen en 2700 profielen van veroordeelden

⁶⁵ art. 4 en 5 Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

⁶⁶ art. 13 Wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 november 2011, 70716.

⁶⁷ art. 5 Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

⁶⁸ art. 5 Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547; X, *DNA-onderzoek in strafzaken*, bibliotheek van het federaal parlement, dossier nr. 95, 11 maart 2005, www.lachambre.be/kvvcr/pdf_sections/biblio/dossier95N.pdf, 2-3.

⁶⁹ art. 14 Wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 november 2011, 70716; X., *DNA-procedure in strafzaken*, *NJW* 2011, afl. 252, 723.

⁷⁰ H. PENNE, J.-C. LEYS en A. LERICHE, “Wet tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken : een vernieuwde tekst als gevolg van tien jaar gerechtelijke praktijk”, powerpointpresentatie 25 januari 2012, www.politiestudies.be/userfiles/file/04_Hildegard_Penne+Jean-Claude_Leys+Anne_Leriche.pdf.

geregistreerd.⁷¹ Wanneer de nieuwe wet van 7 november 2011 in werking zal treden, zou het aantal profielen van veroordeelden dat er jaarlijks bijkomt aanzienlijk moeten verhogen. Ter vergelijking: in de DNA-databank van het Verenigd Koninkrijk waren eind 2005 al meer dan 3,4 miljoen DNA-profielen opgenomen (5,2 procent van de bevolking).⁷² In april 2010 werd beslist de referentieprofielen van veroordeelden voor de databank “Veroordelen” wegens een te beperkte capaciteit niet meer te laten bepalen door het NICC. Deze onderzoeksvragen worden sindsdien naar andere laboratoria doorverwezen.⁷³

B. Nationale ballistische gegevensbank

Tijdens het onderzoek naar de “Bende van Nijvel” liep het op vele fronten verkeerd en niet in het minst op vlak van de ballistische expertises. In de parlementaire onderzoekscommissie die onderzoek deed naar de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justitiewezen op basis van de moeilijkheden die gerezen waren bij het onderzoek naar de “Bende van Nijvel”, werd dan ook de volgende aanbeveling gedaan: *“Het is van wezenlijk belang dat alle ballistische gegevens worden gecentraliseerd. De nationale ballistische gegevensbank zal een onontbeerlijk instrument moeten worden bij de coördinatie van strafonderzoeken betreffende misdrijven waarbij vuurwapens werden gebruikt. Zo zullen verbanden kunnen worden gelegd tussen dossiers waartussen ogenschijnlijk geen samenhang bestaat. Op die manier zullen nog andere delicten worden opgehelderd. Daarom zal het NICC voortaan moeten worden betrokken in alle ballistische onderzoeken, als deskundige of als mededeskundige. Samen met het NICC werkt het college van procureurs-generaal een richtlijn uit over het verzamelen van ballistische gegevens op nationaal vlak en over de samenwerking tussen de magistratuur en het NICC. De minister van justitie wenst het NICC als mededeskundige te betrekken bij de ballistische onderzoeken die te maken hebben met de overvallen op geldtransporten. Aldus hoopt het NICC de grondslagen te kunnen leggen voor de uitbouw van bovenvermelde nationale gegevensbank.”*⁷⁴

Pas in 2002 kreeg de afdeling ballistiek van het NICC een toestel, het IBIS-systeem, waarmee werkelijk een nationale ballistische gegevensbank kon worden opgebouwd. In dit toestel kunnen immers enerzijds beelden van overtuigingsstukken (kogels en hulzen) van schietincidenten met niet-geïdentificeerde vuurwapens worden opgenomen, waardoor het toestel de technische karakteristieken kan detecteren. Anderzijds beschikt dit toestel over een

⁷¹ *Vr. en Antw.* Senaat 2010-11, 27 januari 2011 (Vr. nr. 5-969 B. ANCIAUX).

⁷² W. JACOBS, W. DAMEN en J. HEUVELMANS, *Dagboek van een wetsdokter. CSI in Vlaanderen*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2011, 180.

⁷³ *Vr. en Antw.* Senaat 2010-11, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

⁷⁴ Verslag parlementair onderzoek naar de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justitiewezen op basis van moeilijkheden die gerezen zijn bij het onderzoek naar de “Bende van Nijvel”, *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 573/7 – 95/96.

vergelijkingsstelsel waardoor eventuele overeenkomsten tussen kogels of hulzen kunnen gevonden worden.⁷⁵

Het bestand dat alle coderingen bevat die zijn uitgevoerd sinds de gegevensbank werd opgebouwd, telde op 28 februari 2012: 4479 dossiers, 4847 wapens (referentieschoten), 2666 hulzen, 2147 kogels en 2116 patronen.⁷⁶

Daarvóór, in 1999, was het NICC echter al van start gegaan met een pilootproject in Charleroi, waardoor een aantal criminele feiten, begaan in dit gerechtelijk arrondissement, met elkaar in verband konden worden gebracht aan de hand van ballistisch onderzoek. Door dit project is de “ballistische” achterstand van de griffie van Charleroi weggewerkt. In onderstaande tabel zijn de resultaten van dit pilootproject weergegeven.⁷⁷

Tabel 1: Resultaten pilootproject Charleroi.

Jaar	Aantal dossiers	Aantal verbanden	% verbanden/dossiers
1999	136	2	1,5
2000	309	4	1,3
2001	139	15	10,8
2002	113	26	23,0
2003	158	16	10,1
2004	67	13	19,4
2005	70	13	18,6
2006	48	10	20,8
2007	48	7	14,6

⁷⁵ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 31; <http://nicc.fgov.be/nationale-ballistische-gegevensbank-nbg>.

⁷⁶ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4091 I. FAES).

⁷⁷ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4091 I. FAES).

In 2003 en 2005 werd eenzelfde methode opgestart met respectievelijk het parket van Mechelen en het parket van Bergen. Sinds 2012 zijn er twee nieuwe projecten opgestart, “SOURCE 2”, met de parketten van Luik en Marche-en-Famenne. Dit betreft proactieve onderzoeken door identificatie van illegale bronnen van wapenvoorziening. Echter, voor al deze projecten heeft het laboratorium voor mechanische ballistiek dringend meer personeel nodig.⁷⁸

C. Drug Profiling

Bij drug profiling wordt in beslag genomen drugs vergeleken. Deze vergelijking kan mogelijk verbanden in kaart brengen tussen bepaalde vangsten, haarden of personen en zo een belangrijke bijdrage leveren aan een drugsonderzoek en de bestrijding van drugshandel. Men spreekt over een “case-to-case-vergelijking” wanneer de monsters die met elkaar vergeleken worden, beperkt blijven tot het kader van een specifiek gerechtelijk onderzoek.

Wat betreft synthetische drugs, meerbepaald amfetamine, is de profiling daarentegen veel grootschaliger, systematischer en Europees geharmoniseerd. Er werd namelijk een Europese databank, de “European Profiling Database” (EDPD), opgericht. Deze bevat duizenden profielen van in beslag genomen amfetaminemonsters. De fysieke database staat momenteel in het Zweeds forensisch instituut (SKL), maar zou binnenkort verhuizen naar Europol of het “European Research Centre”. Het NICC levert voor ons land, als partner in het Drugs Profiling System (EDPS), monsters van de in België in beslag genomen amfetamine (indien deze meer dan 500 gram bedraagt) en monsters genomen in productielaboratoria. Het is de bedoeling dat de databank op termijn wordt uitgebreid tot andere drugs. Momenteel zit de invoering van MDMA-profielen in een testfase.⁷⁹

⁷⁸ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4091 I. FAES).

⁷⁹ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4092 I. FAES); <http://nicc.fgov.be/drug-profiling>.

3.2.2.4. Kits

Hierboven werd per laboratorium vermeld welke kits zij ontwikkelen en analyseren. Bepaalde van deze kits worden samengesteld en verdeeld door het NICC, andere worden vervaardigd en eventueel ook verdeeld door een externe firma. Hieronder zijn de precieze cijfers betreffende deze kits weergegeven zoals ze op 28 februari 2012 zijn meegedeeld aan het parlement.⁸⁰ Daaruit kunnen tenminste twee zaken ontegensprekelijk worden afgeleid: ten eerste worden er veel meer sets verdeeld door het NICC dan dat er geanalyseerd worden in dit instituut en ten tweede worden bijna alle sets verdeeld onder de politielaboratoria. Hieruit blijkt duidelijk de ondersteunende rol van het NICC voor de LWTP.

Tabel 2: Hoeveelheid kits geleverd aan actoren in het veld.

Omschrijving	Afkorting	2008	2009	2010
Speekselstaal voor DNA-analyse	DNA	~7 000	~7 000	~9 000
Seksuele-agressie-set	SAS	652	663	641
Arson Suspect Kits	ASK	240	200	250
Gun Shot Residue	GSR	454	525	461
Normale tape-lifting	T-L	1 168	1 112	1 037
Taping '1-1'	1-1	63	101	107
Taping Hold-up	Hold-up	60	20	31
Entomologie	Entomo	42	26	21
Referentieharen	Haren	239	180	150
Tox Post-Mortem	TPM	/	/	10

⁸⁰ *Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4097 I. FAES).*

Tabel 3: Verspreiding van de verdeling van de kits.

Omschrijving	Afkorting	Verspreiding
Speekselstaal voor DNA-analyse	DNA	Federale en lokale politie ~99,9 % Wetsdokers ~0,1 %
Seksuele-agressie-set	SAS	Ziekenhuizen ~92 %, wetsdokers ~5 %, lokale politie ~3 % (conform COL 10/2005)
Arson Suspect Kits	ASK	Laboratorium LTWP 100 %
Gun Shot Residue	GSR	Laboratorium LTWP 100 %
Normale tape-lifting	T-L	Laboratorium LTWP 100 %
Taping '1-1'	1-1	Laboratorium LTWP 100 %
Taping Hold-up	Hold-up	Laboratorium LTWP 100 %
Entomologie	Entomo	Laboratorium LTWP 100 %
Referentieharen	Haren	Laboratorium LTWP ~80 %, lokale en federale politie ~20 %
Tox Post-Mortem	TPM	Instituut voor Wettelijke Geneeskunde te Brussel

Tabel 4: Kits geanalyseerd in het NICC.

Aanwijzing	Afkorting	2008	2009	2010
Speekselstaal voor DNA-analyse	DNA	1 366	1 135	880
Seksuele-agressie-set (*)	SAS	58	48	50
Arson Suspect Kits	ASK	24	17	7
Gun Shot Residue	GSR	84	82	93
Taping Hold-up	Hold-up	0	0	0
Entomologie	Entomo	18	17	15
Referentieharen	Haren	1	3	1
Tox Post-Mortem	TPM	/	/	2

Tabel 5: (*) Seksuele-agressie-sets.

	2008	2009	2010
Totaal SAS-sets	161	182	192
SAS-sets ter bewaring	73	100	126
Geanalyseerde SAS-sets	58	48	50

3.2.2.5. Werkzaamheden in cijfers

Tabel 6: Consultaties van het NICC per regio.⁸¹

	2008	2009	2010
Vlaanderen	4729	4579	4368
Wallonië	3482	2920	2468
Gerechtelijk arrondissement Brussel	2103	2178	1735
Buitenland	87	85	99

De verklaring voor de terugloop van expertises in 2010 is tweeledig. Enerzijds worden de DNA-profielen voor de databank “Veroordeelden” sinds april 2010 wegens een te beperkte capaciteit niet meer bepaald door het NICC. Anderzijds worden er door meer communicatie geen onnodige onderzoeken meer verricht⁸².

De meeste onderzoeken voor het gerechtelijk arrondissement Brussel zijn Franstalig. In totaal zijn ongeveer 57% van de deskundigenonderzoeken Nederlandstalig en 43% Franstalig. In de derde nationale taal, Duits, worden geen prestaties geleverd.⁸³

In onderstaande tabel wordt het aantal behandelde dossiers en de gemiddelde doorlooptijd ervan per laboratorium weergegeven. De grote verscheidenheid in het aantal te onderzoeken overtuigingsstukken per dossier en de complexiteit van de gevraagde analyses resulteert in een grote intervariabiliteit van de gemiddelde behandelingstermijn per onderzoeksmaterie. Enkel bij het laboratorium drugs en meer bepaald voor de profiling van amfetamine en het registreren van de resultaten in de Europese amfetaminedatabank, is er een achterstand van verwerking. Dit probleem kent zijn oorzaak in de langdurige afwezigheid van twee deskundigen van het laboratorium drugs. Voor de andere expertises zijn er geen structurele achterstanden. Door een tijdelijke beperking in capaciteit voor het DNA-laboratorium was het NICC genoodzaakt om in de periode april 2009 tot april 2010 geen Nederlandstalige dossiers meer te aanvaarden. Ook werd, wegens personele beperkingen, in april 2010 beslist om de bepaling van referentieprofielen van veroordeelden te stoppen. Deze onderzoeksaanvragen

⁸¹ Vr. en Antw. Kamer 2011-12, 13 oktober 2011 (Vr. nr. 0668 J. VAN ESBROECK).

⁸² Zie ook *infra* 4.4. Magistraten.

⁸³ Informatie vernomen van JAN DE KINDER, directeur-generaal van het NICC.

worden sindsdien naar andere DNA-laboratoria⁸⁴ doorverwezen. Voor de andere disciplines werden sinds 2008 geen aanvragen geweigerd.⁸⁵

Tabel 7: Aantal dossiers en gemiddelde doorlooptijd in 2010.⁸⁶

	Aantal dossiers (2010)	Gemiddelde doorlooptijd in dagen (2010)
Mechanische ballistiek (BAL)	248	55
Onderzoek brand en vluchtige componenten (FIC)	102	100
Kruitrestanalyse (GSR)	109	62
DNA-onderzoek (DNA)	627	43
Nationale DNA-gegevensbanken	4781	
Drugsonderzoek (DRU)	441	30
Microsporen (MIC)	60	Haaranalyse: 20 Entomologie: 60
Verf, glas inkt (PGI)	29	210
Textielonderzoek (TEX)	31	286
Gecoördineerde dossiers (CRD)	20	/
Toxicologie (TOX)	2269	21
Totaal	8670	

⁸⁴ Zie KB 28 mei 2004 tot erkenning van de laboratoria voor DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 1 juni 2004, 9393.

⁸⁵ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

⁸⁶ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

Dat er zo weinig beroep wordt gedaan op het NICC voor verfrestonderzoek is een probleem in het kader van vluchtmisdrijven. Het NICC is namelijk de enige instantie in België die toegang heeft tot de databank EUPAC waarin alle lakken van voertuigen zijn opgenomen. Daardoor kan het instituut, na detectie en analyse van verfdeeltjes op de plaats delict, vaak het type en soms zelfs het bouwjaar van het gevluchte voertuig bepalen. Het NICC zou dus een grote dienst kunnen bewijzen aan de onderzoekers van vluchtmisdrijven en zo het aantal - meer dan duizend - chauffeurs dat jaarlijks niet wordt gevat na een zwaar verkeersongeval met vluchtmisdrijf aanzienlijk reduceren.⁸⁷ Om dit verfrestonderzoek beter bekend te maken bij de magistraten, zijn de verschillende parketten aangeschreven en is er een campagne gevoerd in de pers. Uit bevraging van deze parketten blijkt dan ook dat het feit dat relatief weinig gevraagd wordt aan het NICC om dergelijk onderzoek uit te voeren, niet te wijten is aan een gebrek aan kennis over deze onderzoeksmogelijkheid. De magistraten dienen de afweging te maken of een verfrestonderzoek in een specifieke casus al dan niet noodzakelijk is. Vaak wordt geoordeeld dat andere soorten bewijzen even goed tot een oplossing kunnen leiden. In 2011 heeft het team van het NICC dat vluchtmisdrijven behandelt zeven aanvragen ontvangen voor de identificatie van voertuigen. Dat is 10% van alle aanvragen die datzelfde jaar zijn behandeld door dit team.⁸⁸

⁸⁷ *Hand.* Kamer 2011-12, 18 oktober 2011, 39; Vraag om uitleg van mevrouw Inge Faes aan de minister van Justitie over “de teruglopende betrokkenheid van het Nationaal Instituut voor criminalistiek en criminologie bij vluchtmisdrijven”, *Hand.* Senaat 2011-12, 9 november 2011, nr. 5-1404.

⁸⁸ *Vr. en Antw.* Kamer 2011-12, 20 maart 2012 (Vr. nr. 0419 J. VAN ESBROECK).

Tabel 8: Aantal aanvragen (per arrondissement) dat het NICC ontvangen heeft sinds 2008 om een vergelijkende DNA-test uit te voeren conform art. 44ter Sv. Alsook het aantal positieve vergelijkingen.⁸⁹

	2008		2009		2010	
Aantal vergelijkingen	65		92		93	
Aantal positieve vergelijkingen	28		30		28	
Arrondissement	Antwerpen	16	Antwerpen	2	Antwerpen	6
	Brugge	4	Aarlen	2	Brussel	57
	Brussel	27	Brussel	54	Charleroi	9
	Charleroi	3	Charleroi	10	Dinant	1
	Hasselt	1	Bergen	5	Luik	4
	Marche-en-	1	Doornik	6	Bergen	2
	Oudenaarde	1	Verviers	13	Neufchâteau	2
	Tongeren	7			Doornik	4
	Doornik	1			Verviers	6
	Verviers	4			Veurne	2
Aard van de sporen met een positieve vergelijking	epitheelcellen	11	epitheelcellen	14	epitheelcellen	11
	haar	1	speeksel	3	speeksel	6
	speeksel	2	bloed	4	bloed	2
	bloed	4	sperma	3	sperma	5
	sperma	6				

⁸⁹ Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er verschillende arrondissementen voor DNA-onderzoeken zelden beroep doen op het NICC. Brugge is één van deze arrondissementen. Bij het peilen naar de redenen hiervoor, wordt gesteld dat voor bloed-, urine- en vezelanalyses in Brugge bijna nooit beroep wordt gedaan op het NICC omdat dit te veraf gelegen is. Daarvoor kan beroep gedaan worden op het in Brugge gevestigde laboratorium Chemiphar (zie verder). Dit laboratorium is geaccrediteerd om gerechtelijke analyses uit te voeren. Door de betere ligging van dit laboratorium, is het veel gemakkelijker voor politiediensten om de stalen te brengen of voor het laboratorium om stalen op te halen ter griffie van de rechtbank van Brugge. Ook wordt voor DNA-onderzoek uitzonderlijk beroep gedaan op FI-Ugent (zie verder).

Tabel 9: Het aantal aanvragen dat het NICC ontvangen heeft in 2008 en 2009 van onderzoeksrechters en parketmagistraten (cijfers 2010: zie tabel 7).⁹⁰

	2008	2009
Mechanische ballistiek (BAL)	230	251
Onderzoek brand en vluchtige componenten (FIC)	92	115
Kruitrestanalyse (GSR)	89	105
DNA-onderzoek (DNA)	1138	956
Nationale DNA-gegevensbanken (DIS)	6448	6233
Drugsonderzoek (DRU)	602	529
Microsporen (MIC)	46	75
Verf, glas inkt (PGI)	47	71
Textielonderzoek (TEX)	32	40
Toxicologie (TOX)	2808	2800
Totaal	10401	9762

⁹⁰ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

Het NICC heeft sinds 2008 drie tegenexpertises uitgevoerd (twee kruitrestanalyses en één dossier voor mechanische ballistiek). Deze drie expertises werden uitgevoerd in opdracht van de Nederlandse autoriteiten. De uitslag was telkens verschillend ten opzichte van het aanvankelijke onderzoek.⁹¹

3.2.3. Afdeling Criminologie

3.2.3.1. Opdrachten

In het jaarverslag van 2010 van de FOD Justitie worden de taken van de afdeling Criminologie van het NICC als volgt samengevat⁹²:

“De operationele directie Criminologie doet voor een brede waaier aan opdrachtgevers wetenschappelijk onderzoek naar diverse criminele verschijnselen en hun aanpak. De onderzoekers-criminologen maken studies over de verschillende niveaus waarop het strafrechtelijk systeem functioneert, studies die dus nuttig en nodig zijn voor het strafrechtelijk beleid. Het gaat zowel over het preventief beleid als het strafbeleid, het beleid rond de uitvoering, het beleid rond de uitvoering van straffen en maatregelen en het slachtofferbeleid.”

Hoewel de criminologie als wetenschap, zoals in het eerste hoofdstuk omschreven, veel ruimer is, focussen alle criminologische studies die deze afdeling uitvoert zich op het strafrechtelijk beleid.

Ook voert deze afdeling wetenschappelijke studies uit met betrekking tot de exploitatie van geïnformateerde gegevensbanken en registratiesystemen die in het gehele strafproces worden ontwikkeld en gehanteerd, zoals bijvoorbeeld het elektronisch toezicht, de databanken van de correctionele parketten (TPI), de gegevensbanken van de penitentiaire instellingen enz.⁹³

Om een studie te kunnen uitvoeren dient de minister van Justitie, de voorzitter van de Federale Overheidsdienst Justitie, de adviseur-generaal voor het strafrechtelijk beleid, de

⁹¹ *Vr.en Antw.* Senaat 2011-2012, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

⁹² FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, *Jaarverslag 2010*, Brussel, Federale Overheidsdienst justitie, 2010, http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf, 119.

⁹³ J. DE KINDER, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 34-35; <http://nicc.fgov.be/voorstelling>.

directeur-generaal van de Federale Overheidsdienst Justitie of het College van procureurs-generaal toestemming te geven.⁹⁴

De voornaamste opdrachtgevers van deze afdeling zijn de minister van Justitie, het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen en het directoraat-generaal Justitiehuisen. Bepaalde studies worden ook autonoom gestart.⁹⁵

3.2.3.2. Methodologieën

Opdat een wetenschappelijk onderzoek een bijdrage zou kunnen leveren aan het strafrechtelijk beleid dienen bestaande praktijken en eventuele toekomstige beslissingen vanuit verschillende disciplines te worden benaderd. Het is van belang dat er niet enkel een juridische analyse wordt uitgevoerd, maar tevens een criminologisch onderzoek van de bestaande praktijken. Voor dit laatste wordt een waaier aan sociologische methodes gehanteerd, zowel kwantitatieve (oa. steekproeven, enquêtes...) als kwalitatieve (oa. interviews, rechtstreekse observatie op het terrein ...).⁹⁶

3.3. Financieel

Tot 1998 beschikte het NICC niet over enige vorm van afzonderlijk beheer. Daardoor werd het geremd in haar activiteiten: doordat het NICC daarvoor geen middelen, noch personeel toegewezen kreeg, werd de samenwerking met andere binnen- of buitenlandse onderzoeksinstellingen bemoeilijkt, alsook de mogelijkheid om mee te dingen naar onderzoeksprojecten die werden uitgeschreven door een publieke overheid. Het NICC kon zo noch nationaal noch internationaal groeien. Ook kon het NICC, doordat het zelf geen inkomsten kon verwerven, geen eigen facturen opstellen, wat dan weer problemen teweegbracht bij de inning van gerechtskosten.⁹⁷ Om aan deze problemen het hoofd te bieden

⁹⁴ art. 1 KB 21 april 2007 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de Staat, BS 4 mei 2007, 23805.

⁹⁵ Informatie vernomen van JAN DE KINDER, directeur-generaal van het NICC; voor een volledig overzicht van de uitgevoerde studies: zie www.nicc.fgov.be.

⁹⁶ J. DE KINDER, "Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie" in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (23) 34; <http://nicc.fgov.be/methodologieen>.

⁹⁷ Wetsontwerp waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 59K1201001.

werd het NICC in 1998 opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer. Vanaf toen kon het NICC beschikken over middelen die het naar eigen goeddunken kon inzetten.⁹⁸

De inkomsten van het NICC bestaan uit dotaties, overheidssubsidies, ontvangsten uit de verkoop van materiële of intellectuele goederen, giften en legaten. De inkomsten uit de verkoop van materiële of intellectuele producten die ten laste vallen van de gerechtskosten of uit de vervreemding van investeringsgoederen worden gestort aan de schatkist.⁹⁹

In 2011 bedroeg de dotatie die het NICC van de overheid ontving 4 224 euro. Van de Programmatorische Overheidsdienst (POD) Wetenschapsbeleid ontving het NICC 72 995,12 euro subsidies. In dat jaar heeft het NICC geen bedragen ontvangen uit verkoop van materiële of intellectuele goederen, noch giften en legaten.¹⁰⁰

Het NICC stortte voor het jaar 2011 1 969 198, 97 euro aan de Schatkist (= 75% van de inkomsten die afkomstig zijn van de in het voorafgaande jaar geïnde gerechtskosten). In contrast met de algemene stijging van gerechtskosten, blijkt uit de cijfers dat de door het NICC geïnde gerechtskosten in de afgelopen drie jaar met een vierde gereduceerd zijn. Dit komt voornamelijk doordat het NICC een grote inspanning levert om goed te communiceren met en advies te geven aan de opdrachtgevende magistraat. Op deze manier vergroot de efficiëntie en worden er geen ongewilde of nutteloze onderzoeken gevoerd.¹⁰¹

Volgens JAN DE KINDER, huidig directeur-generaal van het NICC, heeft het NICC het heel moeilijk om in de huidige economische situatie additionele middelen te bekomen binnen de FOD Justitie om het takenpakket zo goed mogelijk uit te voeren. In 2008 werden er wel meer middelen ter beschikking gesteld, die een zeer belangrijk effect hebben op de huidige dienstverlening. DE KINDER hoopt dan ook in de toekomst het heel positieve elan dat er momenteel binnen de instelling is, te kunnen doortrekken.

⁹⁸ Wet van 15 december 1997 waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, *BS* 31 december 1997, 35256.

⁹⁹ art. 9 en 11 en 16 KB 7 januari 1998 houdende organisatie van het administratief en financieel beheer van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie als staatsdienst met afzonderlijk beheer, *BS* 21 januari 1998, 01399.

¹⁰⁰ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-5488 I. FAES).

¹⁰¹ *Vr. en Antw.* Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4089 I. FAES); Zie ook 4.4. Magistraten.

3.4. Kwaliteit en accreditatie

Hierna, onder de titel “Gekaderd in een ruimere context: het deskundigenonderzoek in strafzaken”, zal dieper worden ingegaan op de wijze waarop een gerechtelijke deskundige wordt uitgekozen. Uit deze uiteenzetting zal duidelijk blijken dat de aansteller ter zake over een grote vrijheid beschikt en dat er, op enkele uitzonderingen na, geen formele criteria voorhanden zijn betreffende de kwaliteit, integriteit, betrouwbaarheid en competenties van de deskundigen.

Doordat de aanstellers vaak niet over de nodige kennis beschikken om de kwaliteit van deze deskundigen te beoordelen, is er nood aan een objectief systeem waardoor ze deze beoordeling zelf niet meer hoeven te maken.¹⁰²

Het NICC is er voorstander van om rekening te houden met de certificeringen. Wanneer, tijdens een gerechtelijk vooronderzoek of het onderzoek ter terechtzitting, een deskundigenonderzoek dient uitgevoerd te worden, zou dit dan enkel nog mogen gevraagd worden aan een deskundige die verbonden is aan een voor het desbetreffende onderzoeks domein geaccrediteerde laboratorium of instelling.¹⁰³ Ook voor internationale uitwisseling van gegevens is deze accreditatie van belang. Daarover wordt in een studie van de Europese Unie het volgende gesteld: *“It is self evident that common standards are essential to the effective investigation of crimes which involve the exchange of forensic information across national borders. [...] Furthermore, there needs to be a mutual trust amongst all Member States concerning the accuracy and reliability of the information held in national databases (achieved through common quality standards). [...] Without common standards of quality and competence, obstacles to forensic cooperation will always be encountered.”*¹⁰⁴

In de wetgeving wordt “accreditatie” gedefinieerd als de *“formele verklaring van de nationale accreditatie-instelling dat een conformiteitsbeoordelingsinstantie voldoet aan de eisen die zijn bepaald door geharmoniseerde normen en, indien van toepassing, aan aanvullende eisen, zoals die welke zijn opgenomen in de relevante sectorale regelingen, vereist om een specifieke*

¹⁰² J. DE KINDER, “Forensische expertises in internationale context – Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?”, <http://nicc.fgov.be/upload/files/OverhetNICC/100323%20De%20kwaliteit%20van%20de%20gerechtelijke%20deskundige.pdf>, 23 maart 2010, 1-2.

¹⁰³ J. DE KINDER, “Forensische expertises in internationale context – Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?”, <http://nicc.fgov.be/upload/files/OverhetNICC/100323%20De%20kwaliteit%20van%20de%20gerechtelijke%20deskundige.pdf>, 23 maart 2010, 3.

¹⁰⁴ R. GILL *et al.*, *Study on obstacles to Cooperation and information-sharing among Forensic Science Laboratories and other Relevant Bodies of Different Member States and between these and Counterparts in Third Countries*, Studie in opdracht van de Europese Unie, December 2008, www.enfsi.eu/uploads/files/Report%20Terrorism%20Project.pdf, 81 en 134.

*conformiteitsbeoordelingsactiviteit te verrichten*¹⁰⁵. Met “conformiteitsbeoordelingsinstanties” wordt bedoeld: laboratoria, keuringsinstellingen en certificatie-instellingen. Het attest dat door de accreditatie-instelling wordt toegekend is een bewijs van de competenties, onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de geaccrediteerde instantie. Hierdoor kunnen de actoren die beroep doen op een dergelijke instantie erop vertrouwen dat de diensten die deze levert van een hoogstaand kwalitatief niveau zijn doordat ze uitgevoerd worden conform strenge internationale normen. De geaccrediteerde instanties zullen deze accreditatie ook bevestigen op de documenten die zij bij hun producten voegen, wat de geloofwaardigheid van dat product aanzienlijk verhoogt.¹⁰⁶

De enige Belgische accreditatie-instelling is BELAC (Belgische Accreditatiestructuur). Ze werd opgericht met het KB van 31 januari 2006¹⁰⁷ en valt onder de verantwoordelijkheid van de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie.¹⁰⁸ BELAC beoordeelt en accrediteert instellingen overeenkomstig de vereisten van de toepasselijke internationale normen.¹⁰⁹

Derhalve kunnen ook forensische laboratoria accreditatiecertificaten ontvangen. Het NICC is momenteel geaccrediteerd volgens de norm ISO17025 in de gebieden DNA, Ballistiek en Toxicologie.¹¹⁰ Dit is dus slechts voor een fractie van haar werkvelden. Wanneer dus het standpunt van het NICC inzake de accreditaties zou gevolgd worden, zou het NICC zelf ook nog grote inspanningen moeten leveren om al haar taken te mogen verrichten.

¹⁰⁵ Wet van 20 juli 1990 betreffende de accreditatie van instellingen voor de conformiteitsbeoordeling, *BS* 22 augustus 1990, 16124.

¹⁰⁶ http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/kwaliteitsbeleid/Accreditatie/BELAC/;
http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/kwaliteitsbeleid/Accreditatie/.

¹⁰⁷ KB 31 januari 2006 tot oprichting van het BELAC accreditatiesysteem van instellingen voor de conformiteitsbeoordeling, *BS* 3 februari 2006, 6079.

¹⁰⁸ http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/kwaliteitsbeleid/Accreditatie/BELAC/.

¹⁰⁹ Zie BELAC, *BELAC Kwaliteitshandboek*, BELAC 1-01 Rev 6-2011, http://economie.fgov.nl/binaries/1-01_NL_tcm325-56424.pdf, 33-34.

¹¹⁰ www.nicc.fgov.be/kwaliteit-accreditatie.

4. De relatie van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie met andere diensten

Zonder absolute volledigheid na te streven, wordt hieronder een overzicht gegeven van de belangrijkste instanties in België die zich eveneens bezighouden met forensisch onderzoek ten behoeve van justitie en zo eventueel in aanraking komen met het NICC. Daarna wordt de communicatie van het NICC met de opdrachtgevers besproken, waarna het licht wordt geworpen op de positie van het NICC binnen de Belgische markt voor forensisch onderzoek.

4.1. Laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie

Ter ondersteuning van het onderzoek kan ook beroep worden gedaan op de laboratoria van de technische en wetenschappelijke politie (TWP), die behoren tot de Federale Gerechtelijke Politie. Elk gerechtelijk arrondissement¹¹¹ beschikt over een dergelijk laboratorium.

De laboratoria voor TWP zijn rechtstreekse partners van de onderzoekers en magistraten. Op verzoek van een bevoegde magistraat of dienst van de lokale of federale politie, zal de technische politie zich begeven naar de plaats delict. Dat verzoek moet worden gedaan via het provinciale Communicatie- en Informatiecentrum (CIC). Ter plaatse zal de technische politie eerst de plaatstoestand fotografisch vastleggen en een plaatsbeschrijving opstellen. Daarna zal zij op zoek gaan naar sporen en deze veilig stellen, in beslag nemen en nadien zorgvuldig bewaren. De wetenschappelijke politie zal vervolgens alle materiële aanwijzingen die de technische politie heeft opgenomen, ontleden volgens wetenschappelijke methoden, disciplines en technieken met als doel de aard en de oorsprong van deze sporen en de samenhang met andere sporen te achterhalen. De technische politie staat tevens in voor de fotografische vastlegging van andere onderzoeksdaaden, zoals de wedersamenstelling of de autopsie.¹¹²

Er bestaan ook regionale politielaboratoria, maar deze kunnen geen analyses van stalen verrichten. Ze kunnen enkel stalen opnemen en deze ter analyse overmaken aan een geaccrediteerd laboratorium.¹¹³

Het juridisch kader van de laboratoria voor TWP wordt gevormd door verschillende bepalingen. Ten eerste zijn er de artikelen 3 en 102, 5° van de wet van 7 december 1998¹¹⁴ die

¹¹¹ Er zijn momenteel nog zevenentwintig gerechtelijke arrondissementen.

¹¹² V. DE CLOET, "De directie van de technische en wetenschappelijke politie", in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (39) 42; X, *LTWP Brugge, een woordje uitleg...*, brochure LTWP Brugge, 2007, 3-4.

¹¹³ Informatie vernomen van onderzoeksrechter CHRISTINE POTTIEZ.

bepalen dat de Federale Politie ondersteunende opdrachten voor de lokale politie en de politieoverheden verzekert en dat de algemene directie van de gerechtelijke politie de werking van de TWP waarborgt, onverminderd de bevoegdheden van het NICC. Vervolgens wijst art. 15, 7° van het KB van 14 november 2006¹¹⁵ aan de algemene directie van de gerechtelijke politie de opdrachten van technische en wetenschappelijke politie toe. Tot slot zijn voor de praktische werkzaamheden belangrijk: de DNA-wet¹¹⁶ en haar uitvoeringsbesluit¹¹⁷, het activiteitenverslag van de Nationale Interpolitionele Werkgroep van 1999, dat steunt op een handleiding voor onderzoeken op de plaats van belangrijke misdaden, uitgewerkt door een Europese werkgroep in 1998 en de richtlijnen van de procureurs-generaal voor hun rechtsgebied.¹¹⁸

Deze laboratoria worden, sinds de politiehervorming van 1998, gecoördineerd door de centrale dienst Directie van de technische en wetenschappelijke politie (DJT) van de federale politie, die op haar beurt uit zes centrale diensten bestaat. De dienst ‘Labo’ coördineert de laboratoria voor TWP, uniformiseert hun middelen en biedt hen logistieke steun. Zij staat tevens in voor de specifieke individuele en collectieve uitrusting en ziet toe op de bevoorrading van de verbruiksproducten, noodzakelijk voor de goede werking van de laboratoria voor TWP en de toepassing van de geldende normen en standaarden. De dienst “Research & Development en Quality Assurance” volgt, in samenwerking met het NICC en externe partners, de steeds evoluerende technische en wetenschappelijke onderzoeksmethodes, relevant voor de TWP, op de voet, om zo de technieken die moeten worden aangewend door de laboratoria voor TWP, te ontwikkelen. Op deze manier wordt een uniformisering van de werkmethodes en standaarden in de verschillende labo’s beoogd. Daarnaast onderhoudt de dienst “Research & Development en Quality Assurance” contacten met andere diensten die rechtstreeks in aanraking komen met de TWP om de kwaliteit en samenwerking van de opsporing ter plaatse te optimaliseren. Deze dienst draagt ook bij tot de uniformisering van de opleidingen inzake TWP en verzamelt en verspreidt de voor de laboratoria voor TWP en diensten van de DJT nuttige informatie door middel van een intranet forum, dat speciaal voor dit doel ontworpen werd. Tot slot worden de internationale aanvragen voor DNA-vergelijking aan deze dienst overgemaakt door het Federaal Parket om er de politionele opvolging van te verzekeren. Daarnaast bestaat de DJT nog uit vier

¹¹⁴ Wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 5 januari 1999, 132.

¹¹⁵ KB 14 november 2006 betreffende de organisatie en de bevoegdheden van de federale politie, *BS* 23 november 2006, 65299.

¹¹⁶ Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

¹¹⁷ KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

¹¹⁸ X, *LTWP Brugge, een woordje uitleg...*, brochure LTWP Brugge, 2007, 2; http://fedpol.be/presse/presse_dossier_nl.php?

operationele afdelingen¹¹⁹ die de laboratoria op heel specifieke wijze ondersteunen door bepaalde sporen te analyseren, databanken te beheren of hun expertise ter beschikking te stellen aan de politiediensten en de magistratuur.¹²⁰

Binnen de federale politie wordt bestudeerd in hoeverre het noodzakelijk is om het personeelsbestand van de laboratoria voor TWP uit te breiden gezien het toenemend belang van hun werkzaamheden in het kader van de bewijsvoering.¹²¹

Vóór de politiehervorming van 1998 vervulde het NICC ingevolge het KB van 17 oktober 1991¹²² de rol van centraal laboratorium dat het functioneel hoger gezag uitoefende over en ondersteuning bood aan de TWP. Door de hervorming werd het KB echter opgeheven en op heden is het nog steeds niet vervangen. De relatie tussen het NICC en laboratoria voor TWP is daardoor weliswaar in theorie grondig gewijzigd, maar in de praktijk bleven de goede contacten tussen beide behouden. Indien het laboratorium voor TWP niet over de vereiste expertise of middelen beschikt om bepaalde sporen te analyseren, kunnen zij deze overbrengen naar gespecialiseerde laboratoria, waaronder het NICC. Ze kunnen dit echter niet doen op eigen initiatief, het is steeds de magistraat belast met het dossier die autonoom beslist naar welk laboratorium hij sporen ter analyse stuurt. De percentages van alle sporen die respectievelijk ter analyse worden bezorgd aan het NICC, private of universitaire laboratoria zijn niet gekend. Zoals hierboven aangegeven, werkt het NICC ook mee aan de wetenschappelijke coördinatie van de laboratoria voor TWP.¹²³

¹¹⁹ Gerechtelijke identificatiedienst, Dienst audio en video, Centrale eenheid, Dienst Gedragwetenschappen.

¹²⁰ V. DE CLOET, "De directie van de technische en wetenschappelijke politie" in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (39) 43-45; X, "Nationaal veiligheidsplan 2004-2007. Versterking voor de technische en wetenschappelijke politie", *Infodoc* nr. 110, mei 2005, <http://www.infozone.be/biblio/prog-morpho/morpho-2006/infodoc-110-n.pdf>, 1; www.polfed-fedpol.be/org/org_dgj_djt_nl.php#djt05.

¹²¹ *Vr. en Antw.* Kamer 2010-11, 3 mei 2011 (Vr. nr. 0397 P. BLANCHART).

¹²² KB 17 oktober 1991 betreffende laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie, *BS* 25 oktober 1991, 24016.

¹²³ Vraag van de heer Karel Uyttersprot aan de minister van Justitie over "de samenwerking tussen de federale politie en het NICC", *Hand.* Kamer 2010-11, 2 februari 2011, nr. 2274; V. DE CLOET, "De directie van de technische en wetenschappelijke politie" in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (39) 40; X, *LTWP Brugge, een woordje uitleg...*, brochure over LTWP Brugge, 2007, 5.

4.2. De universitaire laboratoria

4.2.1. Forensisch Instituut van de Universiteit Gent (FI-Ugent)

Het FI-Ugent is een multidisciplinair samenwerkingsverband dat in 2007 is ontstaan tussen vier laboratoria binnen de Universiteit van Gent: de laboratoria voor Forensische Geneeskunde, Forensische Toxicologie, Voedselanalyse en Voedselveiligheid en het Forensische DNA-laboratorium. In maart 2012 heeft de vakgroep Textielkunde zich ook aangesloten bij het instituut. Door zich in één instituut te verenigen beoogden de laboratoria, voor wat hun forensische activiteiten betreft, effectievere samenwerking op enerzijds wetenschappelijk vlak en anderzijds op vlak van dienstverlening naar de parketten, politie, hoven en rechtbanken toe. Aangezien de resultaten die elk van deze laboratoria bekomen slechts een schakel zijn in het gehele forensische onderzoek, is het efficiënter om de krachten te bundelen en niet volledig los van elkaar te werken.¹²⁴

Het laboratorium voor Toxicologie maakt deel uit van de faculteit Farmaceutische Wetenschappen. Het voert onder andere in opdracht van justitie forensische analyses uit van illegale drugs, geneesmiddelen en andere potentieel giftige substanties in urine en bloed.¹²⁵

De vakgroep Gerechtelijke Geneeskunde ressorteert onder de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen. Deze vakgroep houdt zich bezig met wetenschappelijk onderzoek en onderwijsactiviteiten, maar ontvangt daarnaast ook deskundige opdrachten van justitie. Dit betreft dan voornamelijk autopsies en expertises tegen beroepsfouten van geneesheren. De vakgroep dient dus niet enkel het menselijk leed van overledenen te onderzoeken, maar ook soms van overlevenden.¹²⁶

Het laboratorium voor Farmaceutische Biotechnologie behoort tot de faculteit Farmaceutische Wetenschappen en is ondermeer gespecialiseerd in DNA-onderzoek. De justitiële actoren mogen sinds 2002, zoals reeds eerder vermeld, de opdrachten tot DNA-onderzoek enkel nog toekennen aan een deskundige die verbonden is aan een erkend laboratorium.¹²⁷ Dit laboratorium is één van deze erkende laboratoria. Naast de uitvoering van de opdrachten van justitie, verricht dit laboratorium ook onderzoek op gebied van DNA-onderzoek om de procedures te optimaliseren en te verbeteren.¹²⁸

¹²⁴ www.fiugent.be.

¹²⁵ www.fiugent.be.

¹²⁶ www.fiugent.be.

¹²⁷ Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547; KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

¹²⁸ www.fiugent.be.

Ook het laboratorium voor Voedselanalyse en Voedselveiligheid maakt deel uit van van de faculteit Farmaceutische Wetenschappen. Het geaccrediteerde laboratorium is gespecialiseerd in het ontwikkelen van methodes om vreemde bestanddelen, zoals acrylamide en aflatoxine, in voedsel te detecteren en te analyseren. Deze methodes worden tevens gehanteerd om analyses uit te voeren in opdracht van het Ministerie voor Volksgezondheid, Justitie en de voedselindustrie.¹²⁹

De vakgroep Textielkunde valt onder de Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur. Door de recente aansluiting van haar groep “Forensisch Vezelonderzoek” bij het FI-Ugent stelt ze haar textiel- en vezelkennis nu ook ten dienste van justitie en politie.¹³⁰

Aangezien ze beide opdrachten verrichten ten behoeve van justitie, kunnen het NICC en het FI-Ugent als concurrenten worden beschouwd. Die concurrentie is evenwel slechts gedeeltelijk, aangezien het NICC zelf geen autopsies uitvoert terwijl dit wel een hoofdactiviteit is van het FI-Ugent.

4.2.2. Dienst Forensische Geneeskunde van het Universitair Ziekenhuis Leuven

De dienst Forensische Geneeskunde is een zelfstandige dienst binnen het Universitair Ziekenhuis van Leuven. Deze dienst is actief in verscheidene forensische disciplines. Ten eerste verricht de afdeling Forensische Pathologie uitwendige lijkschouwingen en forensische autopsies bij verdachte sterfgevallen. Daarnaast worden in de Forensische Kliniek personen onderzocht die potentieel het slachtoffer waren van fysieke of seksuele agressie. Hier kan tevens de rijgeschiktheid, menselijke schade en gezondheidstoestand van personen geëvalueerd worden en hun leeftijd achterhaald worden. Ten derde onderzoekt het geaccrediteerde en voor DNA-onderzoek erkende laboratorium Forensische Genetica en Moleculaire Archeologie overtuigingsstukken en biologische sporen. Tevens voert dit laboratorium DNA-analyses uit en is het bekwaam in moleculaire archeologie. Vervolgens laadt de afdeling Forensische Psychiatrie zich vooral in met psychiatrisch deskundigenonderzoek in strafzaken van zowel daders als slachtoffers. Tot slot verschaft het Centrum Medische Expertise (CeMEx) medico-sociaal en medico-legaal advies en expert-opinies bij gezondheidsschade en medische problemen.¹³¹

De meeste expertises worden uitgevoerd in opdracht van justitiële actoren of politie in het kader van zowel strafrechtelijke als burgerrechtelijke procedures. Daarnaast voert de dienst ook onderzoeken uit ten behoeve van privépersonen, verzekeringsinstellingen, ziekenfondsen

¹²⁹ www.fiugent.be.

¹³⁰ www.fiugent.be; www.ugent.be/ea/textiles/nl/nieuws/forensischinstituut.

¹³¹ www.uzleuven.be/forensische-geneeskunde.

enz. Ook het verrichten van wetenschappelijk onderzoek is een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van deze dienst.¹³²

Met een uitstekende dienstverlening voor ogen werkt de dienst Forensische Geneeskunde nauw samen met andere afdelingen van het UZ Leuven, waaronder de afdeling Forensische Odontologie (voor leeftijdsbepaling, gelaatsreconstructie, identificatie ...), en het laboratorium voor forensische toxicologie van de Katholieke Universiteit Leuven. Met het NICC is er daarentegen geen band. De concurrentie tussen beide is ook hier beperkt aangezien, zoals gebleken, men op deze dienst nog in heel wat andere expertises bekwaam is, dan deze waarin het NICC actief is.¹³³

4.2.3. Laboratorium voor Toxicologie en Voedselchemie van de Katholieke Universiteit Leuven

Dit laboratorium maakt deel uit van de faculteit Farmaceutische Wetenschappen van de KU Leuven. Binnen haar expertisedomeinen voert het laboratorium wetenschappelijk onderzoek uit, draagt het bij tot onderwijsactiviteiten en is het ook expert in forensische analyses van biologische stalen en in beslag genomen drugs.¹³⁴

4.2.4. Multidisciplinair Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde van de Universiteit Antwerpen

In 2005 richtte het UZA het Multidisciplinair Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde op. Daarin werden alle forensische disciplines van het ziekenhuis gegroepeerd: de forensische pathologie, de klinische forensische geneeskunde, het geaccrediteerd en door de Koning erkend forensisch DNA-laboratorium, de forensische psychiatrie (gecentraliseerd en gecoördineerd door het in 1992 opgerichte Universitair Forensisch Centrum (UFC)) en de mortuariumdiensten.

In het DNA-laboratorium worden DNA-stalen geanalyseerd ten behoeve van strafonderzoeken en worden DNA-profielen van veroordeelde personen opgesteld teneinde deze te kunnen toevoegen aan de nationale DNA-databank. Daarnaast voert dit laboratorium ook verwantschapsonderzoeken uit op vraag van justitiële of private actoren.

¹³² www.uzleuven.be/forensische-geneeskunde.

¹³³ www.uzleuven.be/forensische-geneeskunde.

¹³⁴ <http://pharm.kuleuven.be/toxico/english/home/htm>.

Het centrum voert de forensische lijkschouwingen uit in opdracht van de parketten van de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen, Hasselt, Turnhout en Mechelen en stelt een wetsdokter ter beschikking van het parket van Brussel. Het centrum werkt samen met de afdeling Gerechtelijke Geneeskunde van het ASZ Aalst, alsook met de chercheurs van het laboratorium voor technische en wetenschappelijke politie.¹³⁵

4.2.5. Biomedisch Onderzoeksinstituut van de Universiteit Hasselt (BIOMED)

BIOMED is een onderzoeksinstituut binnen de Universiteit Hasselt en is actief op twee kerndomeinen: neuroinflammatie-onderzoek en de ontwikkeling van biosensoren. Dit laboratorium is echter ook één van de negen erkende laboratoria voor DNA-onderzoek in strafzaken en voert aldus ook forensisch DNA-onderzoek uit ten behoeve van gerechtelijke onderzoeken.¹³⁶ In 2010 werden aan dit laboratorium het meest DNA-onderzoeken bevolen door justitiële actoren.¹³⁷

4.3. Private laboratoria

4.3.1. BIO.be

De vennootschap BIO.be is een filiaal van het Instituut voor Pathologie en Genetica (IPG). De afdeling Criminalistiek voert onder andere DNA-analyses uit in opdracht van justitie. Het laboratorium is geaccrediteerd en door de koning erkend om DNA-onderzoek in strafzaken uit te voeren.¹³⁸

4.3.2. Chemiphar

Chemiphar is een vennootschap die beschikt over verscheidene multidisciplinaire geaccrediteerde analyselaboratoria, verspreid over een vestiging in Brugge en één in Oeganda. Het bedrijf is gespecialiseerd in milieuonderzoeken, milieu-engineering, voeding-chemie, microbiologie, zaadtesten, bouwtechnische proeven, risicoanalyses binnen de bouwindustrie

¹³⁵ X, "Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde", *magUZA* 2006, nr. 65, www.maguza.be/medisch/p/artikel/centrum-voor-gerechtelijke-geneeskunde; UZA, *Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde. Wie zijn wij, wat doen wij, hoe werken wij*, patiëntenbrochure van het centrum voor gerechtelijke geneeskunde,

www.uza.be/UZA/Medisch+Aanbod/Diensten/Gerechtelijke+geneeskunde/patientenbrochures.htm.

¹³⁶ www.uhasselt.be/biomed.

¹³⁷ B. RENARD en P. JEUNIAUX, "De kosten en het gebruik van DNA-onderzoek in strafzaken", powerpointpresentatie voor studievoormiddag in het federaal parlement, 9 maart 2012, www.cmro-cmoj.be/sites/default/files/files/NICC_kosten_DNA_Parlement.pdf.

¹³⁸ www.bio-be.be.

en (fysico-)chemische en microbiologische analyses van farmaceutische middelen en cosmetica. Wat echter relevant is in het kader van deze verhandeling, is dat Chemiphar daarnaast ook over een afdeling ‘toxicologie en criminalistiek’ beschikt. Deze afdeling is actief in verschillende onderzoeksdomeinen:

- toxicologie en drugs
- brand en vluchtige componenten
- DNA-onderzoek
- kruitsporen

De onderzoeken die Chemiphar uitvoert in bovenvermelde domeinen worden gedaan in opdracht van parketten en rechtbanken of op vraag van branddeskundigen, particulieren of bedrijven. Voor deze activiteiten beschikt Chemiphar ook over erkenningen en accreditaties. Chemiphar is één van de negen erkende laboratoria die DNA-onderzoek mogen uitvoeren in strafzaken.¹³⁹

4.3.3. Stellar Data Recovery

Stellar Data Recovery is een technologiebedrijf dat in 1992 werd opgericht en vandaag over veertien vestigingen beschikt, verspreid over negen landen, waaronder België. Het bedrijf biedt een waaier aan diensten op gebied van dataverlies, dataverliespreventie en data-recovery. Van belang is echter dat dit bedrijf ook een afdeling “Stella Forensics” heeft geïnstalleerd. Hier wordt forensisch elektronisch onderzoek uitgevoerd in opdracht van politie, justitie en privépersonen of -bedrijven. Aan de hand van digitaal achtergelaten sporen worden bewijzen gezocht voor computerinbraak, industriële spionage, datadiefstal en andere digitale fraude.¹⁴⁰

4.3.4. Karvadi

Karvadi is het onafhankelijk forensisch consultancy bedrijf van KAROLIEN VAN DIJCK. Zij is de enige onafhankelijke zelfstandige forensische consultant die in België actief is. Ze haalde haar diploma van Master of Science in Forensic Science in het Schotse Glasgow. In de Angelsaksische landen zijn de onafhankelijke forensische experts immers veel talrijker en al enige tijd ingeburgerd in het rechtssysteem. Hoofdzakelijk op vraag van advocaten bestudeert Karvadi, op basis van stukken uit het gerechtelijk dossier, de aangewende bewijsvoering. Door deze te toetsen aan objectieve wetenschappelijke criteria kan Kardavi een stelling al of

¹³⁹ www.chemiphar.com.

¹⁴⁰ www.rsedatarecovery.be.

niet onderschrijven, versterken of weerleggen. Zelf gaat zij nooit ter plaatse en krijgt zij nooit bewijsmiddelen in handen, maar ze analyseert het gevoerde sporenonderzoek en de daaruit getrokken conclusies aan de hand van het strafdossier.¹⁴¹

Wegens de beperkte mogelijkheid tot tegenspraak en het geheim van het vooronderzoek is het in ons rechtssysteem niet altijd gemakkelijk werken voor de externe forensische expert. Vooreerst kan een onafhankelijke expert nooit zelf de plaats delict onderzoeken. Daarnaast is het niet steeds eenvoudig om noodzakelijke kopieën van stukken uit het dossier te verkrijgen. Vervolgens is het zelden toegelaten dat de analyse van sporen wordt bijgewoond door een derde. Tot slot worden stalen nooit in twee exemplaren afgenomen. Dit wordt bijvoorbeeld wel gedaan in het Verenigd Koninkrijk. Zo is het perfect mogelijk om een bloedstaal in tweevoud af te nemen, waardoor ook de verdediging over een staal kan beschikken. Dat kan ze dan laten onderzoeken door een onafhankelijk expert.

4.4. Magistraten

In de beginjaren van het NICC was het instituut te weinig gekend bij de magistraten. Vandaag zijn daarentegen, door inspanningen van het NICC, zowat alle magistraten op de hoogte van het bestaan en de werkzaamheden van dit instituut. Ten behoeve van deze bekendheid worden volgende zaken gedaan¹⁴²:

- Het NICC verspreidt informatie via de website.
- Het NICC stelt een dienstencatalogus ter beschikking van de magistraten.
- Op geregelde tijdstippen worden opleidingen voor politieagenten van de lokale en gerechtelijke politie georganiseerd, daarbij wordt een bezoek gebracht aan het NICC.
- Er werd een “handboek forensisch onderzoek”¹⁴³ uitgegeven.
- Onder leiding van de Hoge Raad voor Justitie wordt een jaarlijkse vorming van gerechtelijke stagiairs en een permanente vorming van magistraten georganiseerd, daarbij wordt ook tweemaal per jaar een bezoek gebracht aan het NICC.

De laatste jaren heeft het NICC met succes gepoogd om meer gespecialiseerde, op maat gemaakte onderzoeken uit te voeren, eerder dan routineanalyses. Dit werd bekomen door beter te communiceren met de opdrachtgevers. Zo nemen de laboratoria nu vóór het begin van

¹⁴¹ X, “Forensische consultancy zoekt plaats in rechtssysteem”, *Juristenkrant* 2007, nr. 152, 1 en 10.

¹⁴² *Vr.en Antw.* Kamer 2007-08, 19 februari 2008 (Vr. nr. 1960 C. VAN BROECKHOVEN); *Hand.* Kamer 2011-12, 18 oktober 2011, 40.

¹⁴³ P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 573 p.

elke analyse contact op met de vorderende magistraat. Door met elkaar te overleggen begrijpen de betrokkenen elkaar beter en worden geen onnodige analyses meer uitgevoerd. Door het overleg weet de deskundige op welke vragen de magistraat antwoorden wil en kan hij op basis daarvan advies geven betreffende de (on)mogelijke onderzoeken. Bovendien kan eventueel ontbrekend sporenmateriaal zo ook tijdig veilig worden gesteld. Deze manier van werken heeft lagere facturen en een efficiënter gerechtelijk onderzoek tot gevolg.¹⁴⁴

In 2010 is, om de communicatie nog te verbeteren, zelfs een nieuwe functie gecreëerd: de forensisch adviseur. Hij is voortaan het aanspreekpunt voor politieambtenaren en magistraten met vragen over forensische aangelegenheden.¹⁴⁵

4.5. Concurrentiepositie en/of monopoliepositie van het NICC

De Parlementaire Onderzoekscommissie, belast met het onderzoek van de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justitiewezen naar aanleiding van het onderzoek naar de “bende van Nijvel” (kortweg “de tweede Bendecommissie”) stelde anno 1990 vast dat de afwezigheid van een nationaal gerechtelijk laboratorium een grote hindernis vormde voor het voeren van een efficiënt en succesvol strafonderzoek.¹⁴⁶ Op dat moment werd het Belgisch forensisch onderzoek op geen enkele wijze gecentraliseerd of gecoördineerd. Hier was echter om verschillende redenen nood aan: om een onderzoek degelijk te kunnen uitvoeren, waren centrale databanken, uniforme opleidingen van laboranten en een centrale instantie om problemen aan voor te leggen onontbeerlijk geworden. Daarom beval de Commissie aan om het NIC nu eindelijk effectief op te starten.¹⁴⁷ Met de oprichting van het NIC had men gedeeltelijke centralisatie van het forensisch onderzoek voor ogen: het instituut moest de functie van centraal laboratorium voor technische en wetenschappelijke politie vervullen¹⁴⁸. Op die manier werd gestreefd naar een piramidaal systeem. Het NIC werd het centraal laboratorium, met op het niveau van het Hof van Beroep, vijf regionale laboratoria en daaronder had men ten slotte de lokale laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie.¹⁴⁹

¹⁴⁴ *Vr. en Antw. Kamer 2011-12, 13 oktober 2011 (Vr. nr. 668 J. VAN ESBROECK).*

¹⁴⁵ FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, *Jaarverslag 2010*, Brussel, Federale Overheidsdienst justitie, 2010, http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf, 122.

¹⁴⁶ L. ARNOU, “Strafrechtspleging voor de 21ste eeuw: beknopt overzicht van de inhoud en de beleidsvoorstellen van het verslag van de Bendecommissie”, *RW* 1990-91, 974.

¹⁴⁷ L. ARNOU, “Strafrechtspleging voor de 21ste eeuw: beknopt overzicht van de inhoud en de beleidsvoorstellen van het verslag van de Bendecommissie”, *RW* 1990-91, 974.

¹⁴⁸ art. 2, 5° KB 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de staat, *BS* 10 november 1971, 13474.

¹⁴⁹ X, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik”, *Politeia* 1994, afl. 1, (12) 13.

Echter, aan het NICC is met het oprichtingsbesluit¹⁵⁰ niet enkel een coördinerende functie toegekend. Een belangrijke opdracht van het NICC bestaat er immers in zelf forensisch onderzoek uit te voeren en daarover te rapporteren (art.2, 1° en 2°). In die zin betekende de komst van het NICC dus ook een bijkomende rechtstreekse concurrent voor de universitaire en private laboratoria. Er is echter slechts sprake van gedeeltelijke concurrentie omdat het NICC zich enkel inlaadt met onderzoeken in het domein van de strafvordering en omdat het instituut enkel opdrachten van magistraten aanneemt, niet van particulieren of van de verzekeringssector. Bovendien verleent het NICC ook niet alle forensische diensten.¹⁵¹

Bij de oprichting van het NICC werd door sommige actoren, en niet in het minst de laboratoria die het NICC als concurrent beschouwden, gevreesd dat het NICC op termijn het monopolie over de opdrachten voor wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van strafzaken zou verwerven.¹⁵² Deze vrees en gedachte bestaat op vandaag nog steeds en is vooral gegrond op het feit dat het NICC zich, als wetenschappelijke instelling van de Staat, in een bevoorrechtte concurrentiepositie bevindt. Doordat het NICC middelen ontvangt van de overheid is er in feite sprake van “oneerlijke concurrentie”, wat in principe aanleiding kan geven tot een monopoliesituatie.

Desalniettemin beschikt het NICC tot op vandaag geenszins over een monopolie op deze opdrachten. Dit is echter minder het gevolg van een duidelijke keuze, dan van de combinatie van de grote vraag naar onderzoeken, de personeelsschaarste, het feit dat het NICC ook nog in veel forensische disciplines niet gespecialiseerd is en dat magistraten de vrije keuze hebben om op alternatieven beroep te doen. Ook werkt het NICC slechts mee aan de wetenschappelijke coördinatie en ondersteuning van de laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie en is dit allerminst een exclusieve bevoegdheid. Het zijn namelijk hoofdzakelijk de diensten van de directie van technische en wetenschappelijke politie die belast zijn met de ondersteuning van de politielaboratoria en de coördinatie en de uniformisering van de werkmethodes en middelen.¹⁵³

Of deze decentralisatie wordt behouden of er naar een meer gecentraliseerde aanpak van het forensisch onderzoek in België zal worden gestreefd, is een beleidskeuze die nu moet gemaakt worden. Het zou echter tegen de huidige ontwikkelingen ingaan, indien een echte monopoliepositie zou worden nagestreefd. De forensische expertises winnen immers steeds aan belang in het strafproces, waardoor ook de behoefte aan contra-expertises toeneemt. Om

¹⁵⁰ KB 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de staat, *BS* 10 november 1971, 13474.

¹⁵¹ X, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik”, *Politeia* 1994, afl. 1, 12-17.

¹⁵² X, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik”, *Politeia* 1994, afl. 1, 12-17.

¹⁵³ C. Van Win, *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 12.

deze reden is het belangrijk dat er verschillende laboratoria bestaan die onafhankelijk van elkaar opereren.

Omtrent de rol en de positie van het NICC in het veld der forensische expertises zijn de meningen verdeeld. WIM VAN DE VOORDE¹⁵⁴ meent dat het deskundigenonderzoek niet zou gebaat zijn met de toekenning van de coördinatie ervan aan één enkel instituut. Opdat het deskundigenonderzoek kwalitatief hoogstaand zou blijven, door de wetenschappelijke evoluties op de voet te volgen en door een goede praktische organisatie, is het belangrijk dat meerdere instituten zich begeven op het terrein van het deskundigenonderzoek in strafzaken. Wel is het volgens VAN DE VOORDE van groot belang dat het NICC samenwerkingsverbanden sluit met andere centra om te vermijden dat er een schisma ontstaat tussen de kennis in het wetenschappelijk onderzoek en de kennis die wordt toegepast op het terrein. Daartoe bestaat vandaag immers wel het gevaar en dat kan tot gevolg hebben dat men in het strafonderzoek verouderde technieken gaat gebruiken.¹⁵⁵

FRANK HUTSEBAUT vraagt zich dienaangaande af of één instituut niet de onafhankelijkheid van de deskundigen in gedrang zou brengen. Er zou wantrouwen kunnen ontstaan, omdat het als een “strafrechtelijke instantie” zou worden beschouwd.¹⁵⁶

Professor ANDRÉ DE LEENHEER is van mening dat het NICC vooral een coördinerende rol moet spelen: databanken aanleggen, gegevens statistisch verwerken en de beste experts in de verschillende materies aanduiden.¹⁵⁷ Ook volgens CHRISTINA VAN WIN dient de eerste prioriteit van een nationaal politielaboratorium te bestaan in het vervullen van een coördinerende en superviserende rol m.b.t. de gerechtelijke onderzoeken en expertises, veeleer dan in het zelf uitvoeren van expertises en laboratoriumonderzoeken.¹⁵⁸ CYRILLE FIJNAUT meent daarentegen dat het zeker geen goed idee is om het NICC te reduceren tot een administratieve en coördinerende dienst. Hij acht het onontbeerlijk voor een eigentijdse rechtspleging in een modern land om te beschikken over een centraal publiek forensisch instituut dat op een aantal belangrijke terreinen het merendeel van de vragen naar forensische onderzoeken van justitie, politie en advocatuur uitvoert. *“Alleen een dergelijk instituut kan garanderen dat forensische onderzoeken continu over de hele lijn tijdig volgens vergelijkbare methodes worden uitgevoerd. Alleen een dergelijk instituut is in staat de infrastructuur, de knowhow en de ervaring op te bouwen die het mogelijk maken om juist ook in belangrijke strafzaken of bij civiele rampen op een geïntegreerde manier forensisch onderzoek naar de meest uiteenlopende sporen te doen. Alleen een dergelijk instituut heeft de mogelijkheden om*

¹⁵⁴ Diensthoofd Forensische Geneeskunde van de KU Leuven.

¹⁵⁵ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 54.

¹⁵⁶ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 54.

¹⁵⁷ X, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik”, *Politeia* 1994, afl. 1, 16.

¹⁵⁸ C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België. Kuldig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 13.

*in de frontlijn van het academisch onderzoek op forensisch gebied een rol van betekenis te spelen. Alleen een dergelijk instituut kan mee in Europa omdat het voor vol wordt aanzien door zijn tegenhangers in de andere Lidstaten van de Europese Unie. En alleen een dergelijk instituut kan op een behoorlijke manier instaan voor de dagdagelijkse ondersteuning van de onderzoekers op het terrein en voor hun systematische praktische bijscholing.*¹⁵⁹ FIJNAUT stelt verder dat een coherente en solide nationale organisatie van het forensisch onderzoek noodzakelijk is om kwaliteit te kunnen leveren. Daarvoor moet het NICC kunnen steunen op adequate onderzoekseenheden in eerste lijn en deze moeten op hun beurt kunnen rekenen op een hooggekwalificeerd NICC. Privé- en universitaire laboratoria zouden slechts een aanvullende rol moeten vervullen.¹⁶⁰

Een vanzelfsprekend uiterst belangrijke visie is deze van de huidige directeur-generaal, JAN DE KINDER.¹⁶¹ Hij stelt dat het NICC niet de capaciteit heeft om alle deskundigenonderzoeken in België uit te voeren. Daarom focust het NICC zich specifiek op volgende taken:

1. het behandelen van complexe en multidisciplinaire dossiers - via de forensisch adviseur
2. het uitvoeren van deskundigenonderzoeken waarvan het NICC de enige dienstverlener is in België (bv. textiel)
3. het bijdragen van een additioneel element tot het deskundigenonderzoek in België door de rol als publieke dienstverlener optimaal te spelen, bijvoorbeeld met de DNA-databanken, de Drug profiling, de Nationale Ballistische Gegevensbank, enz.
4. proberen de forensische dienstverlening uit te breiden (zonder daarbij de aanbidding van alle forensische expertises te ambiëren).

Volgens DE KINDER zal het NICC ook de andere deskundigen niet rechtstreeks gaan beconcurreren. Het instituut functioneert wel op eenzelfde markt, waarbij de aanvrager de keuze heeft van dienstverlener. Percipieert een (onderzoeks)rechter of magistraat dat hij beter af is met een andere dienstverlener die eenzelfde kwaliteit levert, dan ziet DE KINDER geen enkele objectie daartegen. Het NICC positioneert zich bovenaan de kwaliteitsladder en hoopt hiermee de algemene kwaliteit van het forensische onderzoek in België te verhogen. Tevens

¹⁵⁹ C. FIJNAUT, "Voor een solide organisatie van het forensisch onderzoek" in W. VAN DE VOORDE en J.-J. CASSIMAN (eds.), *Multidisciplinair onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (49) 50-51.

¹⁶⁰ C. FIJNAUT, "Voor een solide organisatie van het forensisch onderzoek" in W. VAN DE VOORDE en J.-J. CASSIMAN (eds.), *Multidisciplinair onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (49) 52.

¹⁶¹ Informatie vernomen van JAN DE KINDER, directeur-generaal van het NICC.

maakt het NICC vooral het verschil bij complexe, multidisciplinaire dossiers, die ze proberen te coördineren.

De redenen waarom een magistraat er vandaag voor kiest om beroep te doen op andere deskundigen of instituten zijn heel praktisch van aard. Zo doen bijvoorbeeld de Brugse magistraten bijna nooit beroep op het NICC, omdat dit te veraf gelegen is. Zij doen meestal beroep op Chemiphar dat ook in Brugge gevestigd is en bijna alles kan wat het NICC doet voor wat de analyse van stalen betreft. Dit is veel gemakkelijker voor de politiediensten om de stalen te brengen of voor het labo zelf om de stalen op te halen ter griffie. Ook wordt voor DNA-onderzoek uitzonderlijk beroep gedaan op het FI-Ugent.¹⁶²

¹⁶² Informatie vernomen van onderzoeksrechter CHRISTINE POTTIEZ.

5. Gekaderd in een ruimere context: het deskundigenonderzoek in strafzaken

De forensische expertises die de afdeling Criminalistiek van het NICC ter ondersteuning van het strafonderzoek uitvoert, maken deel uit van het ruimer kader van het deskundigenonderzoek in strafzaken. Daarom is het belangrijk om de hedendaagse realiteit van dat deskundigenonderzoek in kaart te brengen. De meest interessante aspecten van dit deskundigenonderzoek zullen hierna op bondige wijze worden toegelicht, maar omdat dat in de context van deze verhandeling het meest boeiend en tegelijk in België het meest problematisch is, zal het uitvoerigst worden ingegaan op de aan- of afwezigheid van kwaliteitswaarborgen. De kwaliteit van het deskundigenonderzoek is immers van cruciaal belang. Doordat het deskundigenverslag vaak een belangrijk element van de bewijsvoering uitmaakt, is de kwaliteit van het deskundigenonderzoek namelijk determinerend voor de kwaliteit van de strafprocedure in zijn geheel.

Er zijn verscheidene factoren die het kwaliteitsniveau van het deskundigenonderzoek beïnvloeden: is de keuze van de deskundige al dan niet objectief geregeld? Gebeurt het deskundigenonderzoek op tegensprekelijk wijze? Moet de deskundige voldoen aan een aantal objectieve kwaliteitsvoorwaarden?

5.1. Definities

Een deskundige in strafzaken zou kunnen worden gedefinieerd als “een persoon die een deskundigenonderzoek in strafzaken uitvoert”. Deze omschrijving heeft echter helemaal geen waarde wanneer de term “deskundigenonderzoek” niet nader wordt omschreven. Op het Wetboek van Strafvordering moet niet worden gerekend voor sluitende definities van bovenstaande termen. Wel kan onrechtstreeks een definitie van “deskundige” worden afgeleid uit artikel 43 Sv. Dit artikel geeft aan de procureur des Konings de bevoegdheid om in het kader van een heterdaadprocedure beroep te doen op deskundigen. Deze worden als volgt omschreven: “*personen die wegens hun kunde of beroep bekwaam geacht worden om de aard en de omstandigheden van de misdaad of het wanbedrijf te beoordelen*”¹⁶³.

Omdat de wetgever dus weinig hulp biedt bij het definiëren van “een deskundige in strafzaken”, probeert men in de rechtsleer zelf gepaste omschrijvingen aan te reiken. Dienaangaande is het de moeite waard om de poging van onderzoeksrechter J. MAHIEU te vermelden: “*Een gerechtsdeskundige is iemand die wegens zijn aangetoonde en aanvaarde vakkennis, met een wetenschappelijk erkende methode, met kennis van het forensisch*

¹⁶³ Artikel 43 Sv.

*onderzoek, inzicht in de doeleinden van de vraagstelling, is aangesteld om in alle onafhankelijkheid, integriteit en onpartijdigheid volledig technisch advies te verstrekken in voor leken begrijpbare woorden. Zodat de rechter en diegenen over wie hij dient te oordelen, in de mate van het wetenschappelijk mogelijke, in staat zijn de feiten op hun waarheidsgetrouwheid te beoordelen. De deskundige geeft zijn bevindingen en besluiten pas nadat hij de eed heeft afgelegd om in eer en geweten, nauwgezet en eerlijk verslag uit te brengen.”*¹⁶⁴ De verschillende elementen uit deze definitie worden in wat volgt toegelicht.

5.2. Belang

Het belang van het deskundigenonderzoek hangt noodzakelijkerwijs samen met de antwoorden die dit onderzoek biedt. Deze antwoorden helpen het strafonderzoek in de verschillende fases en op allerlei domeinen vooruit.¹⁶⁵ Bij een deskundigenonderzoek kan beroep worden gedaan op specialisten uit de meest diverse wetenschapsgebieden, maar hieronder zal vooral het belang van de criminalistiek, het deskundigenonderzoek dat wordt uitgevoerd door het NICC, worden aangetoond.

Bewijsmiddelen zijn in alle fases van een strafzaak vanzelfsprekend van cruciaal belang, zowel om een aanklacht te staven als om die te weerleggen. Het is net omdat tijdens een deskundigenonderzoek deze bewijsmiddelen veiliggesteld, geanalyseerd en geïnterpreteerd worden, dat dit onderzoek zo waardevol is. Als de rechter van een zogenaamd bewijsmiddel de draagwijdte niet kent, hij met andere woorden niet weet of het nu de verdenking staft of juist tegensprekt, is dat niets waard. De rechter is nog perfect in staat om zelf een verhoor te beoordelen, maar met betrekking tot de materiële bewijsmiddelen heeft de rechter het alsmaar moeilijker.¹⁶⁶ Door de enorme hoeveelheid aan bijzondere strafwetten, de grote techniciteit die zij vertonen en de toenemende invloed van de wetenschap in zowat alle sectoren van het maatschappelijke leven, is het voor de strafrechter ondoenbaar geworden om de wetgeving in alle omstandigheden deskundig toe te passen. Kennis van het recht volstaat in een aanzienlijk aantal gevallen niet meer om het conflict te berechten. Om na te gaan of een strafregel daadwerkelijk is overtreden, is hij daarom genoodzaakt om meer en meer beroep te doen op personen die wel vertrouwd zijn met de specifieke materies die aan bod komen in een

¹⁶⁴ J. MAHIEU, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 59.

¹⁶⁵ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken”, in X, *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1987, 115.

¹⁶⁶ C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 3.

strafzaak. Deze deskundigen kunnen de rechter met kennis van zaken adviseren. Zonder hen zou het voor een strafrechter onmogelijk zijn om degelijk recht te spreken.¹⁶⁷

Bovendien wordt het sporenonderzoek in strafzaken gekenmerkt door een grote verwetenschappelijking. Doordat de forensische wetenschap zich sinds het laatste kwart van de vorige eeuw op spectaculaire wijze, zowel kwantitatief als kwalitatief, jaar na jaar verder ontwikkelt, treden het forensisch bewijs en de wetenschapper alsmear meer op de voorgrond in rechtszaken en neemt de interesse van de juridische wereld in de wetenschap toe. De opkomst van het DNA-onderzoek is daarvan hét voorbeeld bij uitstek. Niet enkel politiemensen, maar ook wetenschappers vervullen dezer dagen dus een niet te verwaarlozen rol tijdens het strafonderzoek. Zij onderzoeken allerlei bewijsmiddelen, verzameld door opsporingsambtenaren, aan de hand van alsmear meer verfijnde wetenschappelijke methodes.¹⁶⁸

Tot slot biedt het deskundigenonderzoek ook de opportuniteit om vooraf uit te maken of het al dan niet zinvol is een persoon voor de rechter te dagen. Dit kan de werklust van de rechtbanken aanzienlijk verminderen.¹⁶⁹

Met de bespreking van het belang van het deskundigenonderzoek wordt meteen ook de gevoeligheid omtrent dit onderzoek blootgelegd: de rechter is genoodzaakt beroep te doen op deskundigen omdat hij zelf niet in staat is het bewijsmiddel te onderzoeken, maar bijgevolg zal hij ook moeilijk de betrouwbaarheid van het deskundigenverslag kunnen beoordelen. Het is niet uitgesloten dat deskundigen een vergissing begaan of zelfs helemaal onkundig zijn. Daardoor wordt die betrouwbaarheid de laatste jaren steeds vaker betwist door advocaten. Door de belangrijke rol die het forensisch bewijs vandaag in rechtszaken speelt, kan de rechter deze betwisting moeilijk zonder meer naast zich neerleggen.¹⁷⁰

¹⁶⁷ B. DE SMET, “Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1997, 185; K. HEYNTJENS, *Het deskundigenonderzoek in strafzaken*, masterproef Rechten Ugent, 2009, 3; F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, (173), 173.

¹⁶⁸ A.P.A. BROEDERS, *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer, Kluwer, 2003, 2 en 93; B. DE SMET, “Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1997, 185 ; C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 3; K. HEYNTJENS, *Het deskundigenonderzoek in strafzaken*, masterproef Rechten Ugent, 2009, 3.

¹⁶⁹ C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België*, scriptie bij het postacademisch vormingsprogramma “Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten” KU Leuven, 2002-03, 4.

¹⁷⁰ A.P.A. BROEDERS, *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer, Kluwer, 2003, 2 en 93; C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België*, scriptie bij het postacademisch vormingsprogramma “Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten” KU Leuven, 2002-03, 4; J.F. NIJBOER, *Forensische expertise: steeds opnieuw een*

Uit wat voorafgaat kan duidelijk de alsmaar groeiende waarde van het deskundigenonderzoek worden afgeleid. Om deze reden en ingevolge het strafrechtelijk legaliteitsbeginsel is het van cruciaal belang dat er van de wetgever voldoende aandacht uitgaat naar de positie van de deskundige, zodat deze op een vertrouwenswekkende manier geregeld wordt en dat kwaliteit gegarandeerd wordt. Uit wat volgt zal daarentegen blijken dat de wetgeving vol lacunes zit.

5.3. Regelgeving

Hoewel het deskundigenonderzoek aldus een alsmaar belangrijker onderdeel gaat uitmaken van het strafproces, is de aandacht voor het deskundigenonderzoek in het Wetboek van Strafvordering bijzonder armtierig. In feite wordt enkel in de artikelen 43, 44 en 44bis Sv., die betrekking hebben op de bevoegdheden van de procureur des Konings in geval van heterdaad, gewag gemaakt van het deskundigenonderzoek. Bijgevolg is er geen alomvattende wettelijke houvast voor de expertises in strafzaken en is er een totale afwezigheid van een wettelijk statuut voor de gerechtsdeskundigen.¹⁷¹

In principe kan, dankzij het tweede artikel van het Gerechtelijk Wetboek, teruggevallen worden op de in dit Wetboek uitgewerkte regeling in verband met het deskundigenonderzoek. Dit artikel verklaart namelijk de regels van het Gerechtelijk Wetboek, tenzij deze onverenigbaar zijn met specifieke bepalingen, van toepassing op alle rechtsplegingen. Echter, in de praktijk is het uiterst moeilijk om voorschriften uit het burgerlijk procesrecht toe te passen in strafzaken. Ten eerste is de regeling in het Gerechtelijk Wetboek gebaseerd op een accusatoire procedure, terwijl het strafproces inquisitoir is.¹⁷² Dit onderscheid is echter aanzienlijk vervaagd doordat de burgerlijke rechter niet enkel nog een leidend figuur is tijdens de terechtzitting: binnen de grenzen van het geding, die door de partijen worden bepaald, zal de rechter op bepaalde punten actief kunnen optreden. Zo kan hij, indien hij dit nodig acht, een deskundige aanstellen.¹⁷³ Het tweede en grootste onderscheid ligt echter in het feit dat aan een strafzaak een inquisitoir onderzoek voorafgaat, terwijl een burgerlijk proces slechts uit één fase bestaat, namelijk deze van het onderzoek ter terechtzitting. Door deze verschillen is het bijgevolg logisch dat de bepalingen uit het Gerechtelijk Wetboek niet zomaar kunnen toegepast worden in de context van een strafproces.¹⁷⁴ Met betrekking tot enkele bepalingen

uitdaging in de (straf)rechtspleging, Deventer, Kluwer, 2006, 10-11; H. ELFERS, "Waarom wordt Cassandra niet geloofd? Enkele gedachten bij Chris Dillens 'Requiem voor een kalf'", *Orde van de dag* 2006, afl 34, 21.

¹⁷¹ P. TRAEEST, *Wegverkeerrecht*, syllabus Universiteit Gent, 2010, 161.

¹⁷² E. DE BOCK, "De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafvordering", *Jura Falconis* 2005-2006, (429) 432.

¹⁷³ cf. E. DE BOCK, "De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafvordering", *Jura Falconis* 2005-06, (429) 433; P. TAELEMAN, *Burgerlijk procesrecht*, syllabus Universiteit Gent, 2008-09, deel I, 29,30.

¹⁷⁴ K. HEYNTJENS, *Het deskundigenonderzoek in strafzaken*, masterproef Rechten Ugent, 2009, 7.

stelt het Hof van Cassatie zelfs letterlijk dat deze niet van toepassing zijn in strafzaken.¹⁷⁵ Onder deze bepalingen behoorden tot voor kort ook zonder uitzondering de artikelen 962 Ger.W. e.v. die betrekking hebben op het deskundigenonderzoek. Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie waren deze zelfs niet van toepassing in de situatie waarin de strafrechter zich enkel nog diende te buigen over de civielrechtelijke claim van de burgerlijke partij.¹⁷⁶ Uit het onderdeel hierna, dat handelt over de tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek, zal blijken dat daarin toch enige verandering is gekomen.

Om deze redenen heeft de rechtspraak principes ontwikkeld waardoor de bestaande bepalingen inzake deskundigenonderzoek in burgerlijke zaken, met respect voor de algemene beginselen van de strafrechtspleging, alsnog kunnen worden toegepast in strafzaken. Derhalve moeten we vaststellen dat een vandaag zo belangrijk processueel aspect als het deskundigenonderzoek in strafzaken hoofdzakelijk een jurisprudentiële instelling is.¹⁷⁷

5.4. Aanstelling van een deskundige

5.4.1. Bevoegdheid

Het is zowel tijdens het strafrechtelijk vooronderzoek als tijdens het onderzoek ter terechtzitting mogelijk om een deskundige aan te stellen. Gedurende het vooronderzoek kunnen bovendien én de onderzoeksrechter én de procureur des Konings zich op deskundigen beroepen. Op basis van de artikelen 43, 44 en 44bis Sv. heeft de procureur des Konings deze bevoegdheid in geval van heterdaad. Hoewel er geen wettelijke bepaling bestaat op grond waarvan de procureur deze bevoegdheid heeft buiten een heterdaadprocedure, wordt dit toch algemeen aanvaard. Men steunt deze aanname op het algemene opsporingsrecht dat sinds 12 maart 1998¹⁷⁸ aan de procureur des Konings wordt toegekend door artikel 28ter Sv. Echter, in dit laatste geval spreekt men dan over een “technisch advies” en niet over een “deskundigenonderzoek”. Deze twee zijn niet volledig gelijkwaardig: een “technische

¹⁷⁵ Namelijk de bepalingen die ofwel verwijzen naar het akkoord van de partijen, ofwel bepaalde gevolgen van hun initiatief doen afhangen, ofwel het ambt van de rechter in de leiding van het strafproces aantasten (art. 962 e.v. Ger.W.); Zie Cass. 24 juni 1998, *Arr. Cass.* 1998, nr. 332; Cass. 24 november 1998, *Arr. Cass.* 1998, nr. 490.

¹⁷⁶ Cass. 24 september 1971, *RW* 1971-72, 1485, noot A. VANDERPLAS; Cass. 9 oktober 1973, *Arr. Cass.* 1974, 160; Cass. 26 oktober 1976, *Arr. Cass.* 1977, 241; Cass. 20 december 1977, *Arr. Cass.* 1978, 482; Cass. 17 november 1981, *Arr. Cass.* 1981-82, 371; Cass. 23 april 1982, *Pas.*, 1982, I, 958; Cass. 1 juni 1988, *Arr. Cass.* 1987-88, 1273; Cass. 7 februari 1995, *Arr. Cass.* 1995, 147; Cass., 1 juni 1988, *A.C.*, 1987-88, 1273. Zie ook Luik, 19 januari 1995, *R.D.P.*, 1996, 204.

¹⁷⁷ E. DE BOCK, “De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafrecht”, *Jura Falconis* 2005-06, (429) 433; F. HUTSEBAUT, “Deskundigenonderzoek: Wetgeving en bronnen m.b.t. het deskundigenonderzoek in strafzaken; Recent gepubliceerde rechtspraak m.b.t. het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1981, 392.

¹⁷⁸ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, 10027 – 10041.

raadsman” moet de eed, bepaald in artikel 44 Sv., niet afleggen omdat dit niet wettelijk bepaald is, zijn advies geldt slecht ten titel van eenvoudige inlichting en bijgevolg heeft deze informatie niet dezelfde bewijskracht als een officieel deskundigenrapport.¹⁷⁹ De onderzoeksrechter beschikt in het kader van het gerechtelijk onderzoek, op grond van artikel 56 Sv., over de volheid van bevoegdheid om binnen zijn saisine naar zijn goeddunken deskundigen aan te stellen.¹⁸⁰ Hij zal dit doen uit eigen beweging of op verzoek van één van de partijen of het OM. Dit verzoek van het OM kan ook buiten een gerechtelijk onderzoek, via mini-instructie, gebeuren. De onderzoeksrechter is evenwel steeds meester van het onderzoek: hij beslist soeverein of hij al dan niet ingaat op dergelijke verzoeken. Wel kan een weigering zowel door de partijen als door het OM worden aangevochten bij de kamer van inbeschuldigingstelling.¹⁸¹

Ook tijdens de tweede fase, het onderzoek ter terechtzitting, kan door de feitenrechter in strafzaken nog een deskundige worden aangesteld. Dit is zowel in eerste als in tweede aanleg mogelijk.¹⁸² Hoewel daarvoor opnieuw geen expliciete rechtsgrond voorhanden is, wordt deze bevoegdheid door niemand betwist.¹⁸³ De strafrechter kan een, eventueel slechts aanvullend, deskundigenonderzoek ambtshalve of op verzoek van een van de partijen bevelen. Ten gevolge van het feit dat tegensprekelijkheid de regel is tijdens het onderzoek ter terechtzitting, is de rechter verplicht te antwoorden op elk verzoek. Hij is echter niet verplicht om er op in te gaan; de rechter oordeelt ten allen tijde soeverein over de opportuniteit van een deskundigenonderzoek.¹⁸⁴ Het Hof van Cassatie heeft al herhaaldelijk gesteld dat een weigering om dergelijke onderzoeksmaatregel te stellen geen schending van artikel 6 of 3 EVRM¹⁸⁵ inhoudt, noch van het algemeen beginsel van het recht van verdediging.¹⁸⁶

¹⁷⁹ B. DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel, Story-Scientia, 2001, 41; F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in X, *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1987, 119; P. TRAEEST, *Wegverkeerrecht*, syllabus Universiteit Gent, 2010, 162-164.

¹⁸⁰ Cass. 2 mei 1960, *Pas.* 1960, I, 1020.

¹⁸¹ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 131; Contra F. HUTSEBAUT, “Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1997, 188-189.

¹⁸² F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 134-135.

¹⁸³ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in X, *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1987, 123.

¹⁸⁴ Cass. 16 juni 1999, *Verkeersrecht* 1999, 316; F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in X, *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1987, 113-161; F. HUTSEBAUT, “Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1997, 189; P. LURQUIN, *Expertise pénale : en général, médicale, médico-légale, psychiatrique, intoxication alcoolique, doping; Expertise fiscale enregistrement, succession, taxe sur la valeur ajoutée, urbanisme, cadastre*, Brussel, Bruylant, 1987, 21.

¹⁸⁵ Respectievelijk het recht op een eerlijk proces en het verbod van foltering.

¹⁸⁶ Cass. 16 juni 1999, *Verkeersrecht* 1999, 316; Cass 11 oktober 2006, *Pas.* 2006, afl. 9-10, 2020.

Ter volledigheid dient hier ook nog te worden vermeld dat de raadkamer, die een gerechtelijk onderzoek na afsluiting door de onderzoeksrechter al of niet in staat van wijzen stelt, in principe niet de bevoegdheid heeft zelf een deskundige aan te stellen, tenzij in de gevallen waar ze als vonnisgerecht zetelt. Wel kan ze een deskundigenonderzoek uitlokken door te stellen dat de zaak niet in staat van wijzen is met als motivering dat volgens haar daarvoor nog een deskundigenonderzoek noodzakelijk is. De raadkamer kan dus hints geven, waarop de procureur des Konings, bij wie het dossier na weigering van de raadkamer om de procedure te regelen terechtkomt, kan reageren door een bevel tot deskundigenonderzoek te vragen aan de onderzoeksrechter. Ook de kamer van inbeschuldigingstelling heeft niet de bevoegdheid om zelf een deskundige aan te stellen. Wel kan dit onderzoeksgerecht rechtstreeks aan de onderzoeksrechter bevelen een deskundigenonderzoek te vorderen, indien dit onontbeerlijk is voor de volledigheid van het onderzoek.¹⁸⁷

5.4.2. Aanstellingswijze

De expert dient bij naam te worden aangeduid in een geschreven en gedagtekende vordering. Ook als er meerdere deskundigen aan het onderzoek mogen meewerken, moeten deze allemaal bij naam in de vordering worden vernoemd.¹⁸⁸ Doch de vordering hoeft niet noodzakelijk te worden opgesteld alvorens de deskundige zijn opdracht vervult.¹⁸⁹

¹⁸⁷ F. HUTSEBAUT, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken" in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 132; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2005, 580, nr. 1203-1204.

¹⁸⁸ H. BOSLY, D. VANDERMEERSCH, M.-A. BEERNAERT, *Droit de la procédure pénal*, Brugge, La Chartre, 2010, 638.

¹⁸⁹ Cass. 7 april 2004, *Arr. Cass.* 2004, afl. 4, 631.

5.5. De opdracht van de deskundige

Voorafgaandelijk dient te worden vermeld dat de aangestelde deskundige zijn opdracht enkel mits een geldige reden kan weigeren, aangezien de expertise in strafzaken een openbare dienst is. Een weigering zonder valabele reden is strafbaar gesteld met een geldboete.¹⁹⁰

De opdracht van de deskundige wordt soeverein bepaald door de aansteller, die deze precies verwoordt in zijn vordering. In de fase van het onderzoek ter terechtzitting dient de rechter daarbij desgevallend wel rekening te houden met de vorderingen van het OM of de conclusies van de partijen.¹⁹¹

De opdracht die aan de deskundige wordt gegeven moet voldoen aan de vereisten van specialiteit en techniciteit. Dit betekent ten eerste dat aan de deskundige geen algemene, maar enkel een specifieke opdracht mag opgelegd worden en ten tweede dat het onderzoek moet beperkt worden tot technische en feitelijke elementen van het voorliggende probleem.¹⁹²

5.6. Keuze en kwaliteitseisen

Volledig in lijn met de gehele uiterst gebrekkige regeling van het Belgisch deskundigenonderzoek in strafzaken, wordt ook de keuze van deskundigen niet wettelijk geregeld. Het Hof van Cassatie is van oordeel dat de bepalingen uit het Gerechtelijk Wetboek¹⁹³ wat dat betreft niet van toepassing kunnen zijn in strafzaken, omdat zij niet stroken met het leiderschap van de rechter in het strafgeding.¹⁹⁴ Deze artikelen in het Gerechtelijk Wetboek gaan echter enkel over de overeenstemming van partijen met de keuze van de deskundige, niet over welke deskundige kan worden aangeduid en hoe die wordt gekozen. Behoudens bij wet bepaalde afwijkingen, kan de rechter eenieder die hij geschikt acht om een bepaalde opdracht uit te voeren, als deskundige aanstellen. Er bestaan geen selectiecriteria.¹⁹⁵ De bevoegde aansteller mag soeverein beslissen over de identiteit van de deskundige en er wordt algemeen aangenomen ook over het aantal, hoewel dit ingaat tegen de

¹⁹⁰ H. BOSLY, D. VANDERMEERSCH, M.-A. BEERNAERT, *Droit de la procédure pénal*, Brugge, La Chartre, 2010, 639.

¹⁹¹ F. HUTSEBAUT, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken" in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 147.

¹⁹² F. HUTSEBAUT, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken" in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 147-148.

¹⁹³ art. 962 en 963 Ger.W.

¹⁹⁴ Cass. 24 juni 1998, *Arr. Cass.* 1998, 746; Cass. 24 november 1998, *Arr. Cass.* 1998, 1069.

¹⁹⁵ Cass. 5 april 1996, *Arr. Cass.* 1996, 247; Cass. 24 mei 2005, *Arr. Cass.* 2005, afl. 5, 1109.

artikelen 43 Sv. en 44 Sv. die beide spreken over “*een of twee*”.¹⁹⁶ Beroep doen op meerdere deskundigen kan in vele gevallen de kwaliteit van het deskundigenonderzoek ten goede komen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de nodige expertises bij uiterst complexe zaken of aan elkaar aanvullende of juist tegensprekende deskundigenonderzoeken. Wegens de tijdsdruk, doen de aanstellers in de praktijk niettemin, indien daartoe de mogelijkheid bestaat, liever beroep op slechts één deskundige.¹⁹⁷ De gevoeligheid van de zaak kan evenwel ook de reden zijn van de keuze voor maar één deskundige.¹⁹⁸

Die keuzevrijheid waarover de aanstellers beschikken is niet steeds een zegen voor hen. De aanstellers dienen daardoor zelf de bekwaamheid van de expert in te schatten, maar kunnen dit enkel als zij de ontwikkelingen in de verschillende expertisedomeinen opvolgen.¹⁹⁹ Als gevolg van de vrije keuzemogelijkheid zijn officiële lijsten ontstaan waaruit rechtbanken deskundigen kunnen kiezen, dit zowel in strafzaken als in burgerlijke zaken. De vereisten waaraan men moet voldoen om op dergelijke lijsten te kunnen terechtkomen, zoals bijvoorbeeld het kunnen voorleggen van attesten of diploma's²⁰⁰, verschillen echter van parket tot parket.²⁰¹ Er bestaan immers geen officiële objectieve kwaliteitsvereisten op basis waarvan iemand op zo'n lijst kan worden geplaatst of er terug van kan worden geschrapt. Men is tevens niet verplicht iemand uit die lijst te kiezen.²⁰² Bovendien hoeft de keuze niet te worden verantwoord. Bijgevolg zijn het vooral personen die ofwel eenvoudigweg op het juiste ogenblik beschikbaar zijn ofwel persoonlijke contacten onderhouden met de opdrachtgevers, die op deze lijst belanden. Indien daar goede ervaringen mee zijn, zal men meestal op dezelfde personen beroep doen. Het hoeft geen groot betoog om te beseffen dat dit een ongunstige tot zelfs potentieel gevaarlijke situatie is. Ten eerste zijn beschikbaarheid en bekwaamheid inhoudelijk twee compleet verschillende begrippen. Bovendien, doordat de

¹⁹⁶ Cass. 8 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, 1107; B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 117.

¹⁹⁷ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 117-118.

¹⁹⁸ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 118.

¹⁹⁹ J. MAHIEU, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 63.

²⁰⁰ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 116.

²⁰¹ E. DE BOCK “De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafrecht”, *Jura Falconis* 2005-06, (429) 442.

²⁰² A. CHRISTIAENS, “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII, 8, 27.

aanstellers heel veel vrijheid hebben in de keuze van deskundigen, kunnen deze laatste ertoe verleid worden alles in het werk te stellen hun opdrachtgever te behagen in de hoop in de toekomst nog opdrachten te mogen ontvangen, waardoor de onafhankelijkheid in het gevaar komt.²⁰³ Al dient dit laatste door een bijkomend probleem genuanceerd te worden: steeds minder deskundigen willen voor het gerecht werken wegens de hoge werkdruk, de werkonzekerheid, de vertraagde betaling, de lage tarieven en de administratieve rompslomp.²⁰⁴

Ook worden er lijsten opgesteld door allerlei beroepsverenigingen, maar deze bieden evenmin kwaliteitsgarantie doordat de opname in de lijst vaak enkel afhankelijk wordt gesteld van het betalen van lidgeld.²⁰⁵

Magistraten van het OM en (onderzoeks)rechters hebben heel veel, maar toch niet alle keuzevrijheid. Er zijn, zoals hierboven al geïnsinueerd, toch enkele wettelijke beperkingen²⁰⁶. Ten eerste bepaalt artikel 31, 4° Sw. dat alle arresten van veroordeling tot een opsluiting van tien jaar of meer of levenslange hechtenis gepaard gaan met een levenslange ontzetting van het recht om deskundige te zijn. Vervolgens stelt artikel 79 Sv. dat personen beneden de vijftien jaar geen eed mogen afleggen. De verplichte eed, die artikel 44 Sv. vastlegt voor deskundigen waar beroep op wordt gedaan in een heterdaadprocedure, kan dus niet worden afgelegd door min vijftienjarigen. Dit heeft als gevolg dat deze niet kunnen optreden als deskundigen. Voor de personen ouder dan vijftien zal de aansteller en naderhand ook de rechter zelf moeten oordelen over de bekwaamheid.²⁰⁷ Ook kan, tenzij geen van de partijen zich daartegen verzet²⁰⁸, niemand van de burgerlijke partij als getuige of deskundige onder ede worden gehoord. Daarnaast geldt exact hetzelfde voor de echtgenoot en bepaalde bloed- en aanverwanten van de verdachte. Echter, in dit geval vloeit de uitzondering die gemaakt wordt, indien geen enkele partij zich tegen de aanstelling verzet, wel voort uit de wet (art. 156 Sv.).²⁰⁹ Nochtans dienen bovenstaande vier begrenzingsen enigszins te worden gerelativeerd: het feit dat deze personen niet kunnen optreden als officiële deskundigen staat er niet aan in

²⁰³ A. CHRISTIAENS, “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII, 8, 27; C. VAN WIN, *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 10; N.J.M. KWAKMAN, “De Wet Deskundige in Strafzaken: een remmende sprong vooruit?”, *Ars Aequi* 2011, 311; M. FRANCHIMONT, A. JACOBS en A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Brussel, Larcier, 2009, 1091; Informatie vernomen van onderzoeksrechter CHRISTINE POTTIEZ.

²⁰⁴ E. DE BOCK “De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafrecht”, *Jura Falconis* 2005-06, (429) 443.

²⁰⁵ H. DECLERCQ, *Praktisch handboek inzake het deskundigenonderzoek*, Brugge, Die Keure, 2001, 36.

²⁰⁶ A. CHRISTIAENS, “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII, 8, 3.

²⁰⁷ A. CHRISTIAENS, “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII, 8, 2.

²⁰⁸ Cass 7 april 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 425; Cass. 8 september 1998, *J.T.* 1999, 93.

²⁰⁹ B. DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel, Story-Scientia, 2001, 87.

de weg dat bij hen “technische informatie” kan worden ingewonnen, waardoor zij toch bij machte zijn een rol te spelen in de bewijsvoering. Voorts bepaalt artikel 127 Ger.W. dat als iemand als deskundige is opgetreden in het desbetreffende onderzoek, hij geen gezworene mag zijn tijdens het assisenproces. Vanzelfsprekend mag dus ook geen onderzoeksoopdracht worden toebedeeld aan een persoon die reeds als jurylid is aangesteld. Uit dit verbod wordt meer algemeen afgeleid dat ook de rechter of een partij in het geding nooit als deskundige in dezelfde zaak mogen worden aangeduid.²¹⁰ Ten zesde kan ook de aard van de opdracht wettelijke beperkingen met zich meebrengen. Wanneer de uit te voeren opdracht wettelijk is voorbehouden aan leden van een bepaalde beroepsorganisatie, dan kan deze ook in het kader van een strafproces niet worden toevertrouwd aan een persoon buiten deze organisatie.²¹¹ Zo zijn er expertises voorbehouden aan erkende geneesheren, tandartsen, bedrijfsrevisoren en externe accountants.²¹² Bovendien mogen ambtenaren van de belastingdienst niet als beëdigde getuige of deskundige optreden in een strafzaak betreffende belastingfraude.²¹³ Tot slot, en dit is de belangrijkste beperking binnen het bestek van deze verhandeling, verplicht de wetgever bepaalde onderzoeken te laten uitvoeren door deskundigen verbonden aan openbare instellingen of officieel erkende laboratoria.²¹⁴

Ook uit de rechtspraak volgt een begrenzing. Deze heeft echter betrekking op de fase nadat de aansteller zijn keuze heeft gemaakt. Uit de vigerende rechtspraak blijkt immers dat een aangestelde deskundige zijn opdracht niet mag delegeren, zelfs niet aan een deskundige uit hetzelfde laboratorium.²¹⁵ Wel *“verhindert geen wettelijke bepaling dat een gerechtsdeskundige zich voor de verwerking van louter uitvoerende en administratieve verrichtingen laat bijstaan door derden, op voorwaarde dat hij noch de leiding noch de opdracht, geheel of gedeeltelijk, aan derden delegeert”*²¹⁶.

Over de vraag of het artikel 966 Ger.W., dat bepaalt dat de deskundige om dezelfde redenen kan worden gewraakt als rechters, ook van toepassing is in strafzaken, bestaat er tot op vandaag geen volledige eensgezindheid binnen de rechtspraak en rechtsleer. Dat dit het geval is in de situatie waarin de rechter een deskundige aanstelt tijdens het onderzoek ter terechtzitting in strafzaken, wordt thans vrijwel algemeen aanvaard. Daarentegen wordt,

²¹⁰ B. DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel, Story-Scientia, 2001, 88.

²¹¹ Antwerpen 31 januari 1992, *RW* 1991-92, 1395.

²¹² KB nr 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, *BS* 14 november 1967, 11881; Wet van 21 februari 1985 tot herziening van het bedrijfsrevisoraat, *BS* 28 februari 1985, 02230; Zie A. CHRISTIAENS, “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII, 8, 4-13.

²¹³ Artikel 436 Wetboek Inkomstenbelasting.

²¹⁴ zie bv. art. 44bis § 4 Sv. en art. 44ter §2 Sv. voor het onderzoek van bloedmonsters en DNA, art. 7. K.B. 10 juni 1959 voor ontleding van een genomen bloedstaal.

²¹⁵ Cass. 23 januari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 671; F. HUTSEBAUT, Rubriek Deskundigenonderzoek: januari 1997, *Panopticon* 1997, (188) 189-190.

²¹⁶ Cass. 3 mei 2005, *Pas.* 2005, 982.

wegens het geheim karakter van het vooronderzoek, op de vraag of een deskundige ook gewraakt kan worden tijdens het vooronderzoek in strafzaken overwegend negatief geantwoord.²¹⁷

Deze beperkingen zorgen voor enige kwaliteitswaarborg wat betreft de keuze van de deskundige, maar die is weliswaar veel te beperkt. Enkel een objectivering van de wijze waarop een deskundige wordt gekozen, kan bijdragen aan een betrouwbare kwaliteit van het deskundigenonderzoek. Pas wanneer er een objectief keuzesysteem bestaat én de deskundigen die door dit systeem in aanmerking komen aan objectieve kwaliteitsvereisten voldoen, kan er zekerheid zijn betreffende de betrouwbaarheid van de deskundige en zijn gehanteerde onderzoeksmethoden. Die zekerheid is er vandaag, zoals blijkt uit wat voorafgaat en wat volgt, nauwelijks aanwezig in België.

5.7. De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek

Onder de titel “Regelgeving” werd hierboven al vermeld dat tot voor kort, tengevolge van de strikte rechtspraak van het Hof van Cassatie, de regelen betreffende het deskundigenonderzoek uit het Gerechtelijk Wetboek in geen geval van toepassing konden zijn in een strafprocedure. Door deze rechtspraak verliep het volledige deskundigenonderzoek, ongeacht het stadium waarin het werd bevolen, ontegensprekelijk²¹⁸ en hoefde de gerechtsdeskundige aldus tijdens zijn werkzaamheden op geen enkel moment rekening te houden met de wensen van de partijen.²¹⁹ De tegensprekelijkheid werd op die manier pas op de terechtzitting zelf gegarandeerd.²²⁰ Het Hof van Cassatie achtte het in het licht van art. 6.1. EVRM voldoende dat het deskundigenverslag op de terechtzitting aan tegenspraak werd

²¹⁷ Zie A. CHRISTIAENS en F. HUTSEBAUT, “Vergelijking tussen het deskundigenonderzoek in strafzaken en in burgerlijke zaken” in D. DEBUYST, P. KORTLEVEN, T. LYSSENS, C. RONSE (red.), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Mechelen, Kluwer, 2009, VII.1-1 - VII.1-20, 7-9.

²¹⁸ Cass. 23 april 1982, *Pas.*, 1982, I, 958; Cass., 1 juni 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 1273.

²¹⁹ Zie Cass. 21 augustus 1941, *Pas.* 1942, 1, 324; Cass. 10 januari 1949, *Pas.* 1949, 1, 21; Cass. 28 september 1959, *Arr.Cass.* 1960, 90; Cass. 13 maart 1961, *Pas.* 1961, 1, 753; Cass. 9 oktober 1973, *Arr. Cass.* 1974, 160; Cass. 17 november 1975, *Arr.Cass.* 1976, 343; Cass. 26 oktober 1977, *Arr.Cass.* 1978, 262; Brussel 24 april 1938, *R.D.P.* 1938, 692; Brussel 26 januari 1963, *J.T.* 1964, 592; Luik 14 januari 1982, *Jur. Liège* 1982, 217; Corr. Luik 9 november 1927, *R.D.P.* 1928, 63; B. DE SMET, “Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces”, *A.J.T.* 1998-99, (413) 413; B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 124; F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 178.

²²⁰ art. 153, 190, 211 Sv.; B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 123.

onderworpen en dat de partijen de gelegenheid hadden de deskundige ter terechtzitting op te roepen²²¹. Dat het deskundigenonderzoek zelf op niet-tegensprekelijke wijze werd uitgevoerd, betekende volgens het Hof op zichzelf niet dat art. 6.1. EVRM werd geschonden of dat het recht van verdediging werd miskend.²²²

5.7.1. Expertises bevolen tijdens het vooronderzoek

In het kader van het vooronderzoek in strafzaken werd dit principe, wegens het geheim karakter van het vooronderzoek, nooit als volledig onaanvaardbaar beschouwd. Daaromtrent heeft het toenmalige Arbitragehof zich in zijn arresten van 24 juni 1998 en 13 juni 1999²²³ achter het standpunt van het Hof van Cassatie geschaard. Het Hof stelt vast dat het niet-contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek in deze fase van het strafproces in het belang van het onderzoek is.²²⁴ Deze ontstentenis van tegenspraak tijdens het deskundigenonderzoek dat is bevolen door het OM in de loop van het opsporingsonderzoek of door de onderzoeksrechter in de loop van het gerechtelijk onderzoek maakt volgens het Hof geen inbreuk uit op de regels van een eerlijke behandeling van de zaak. Het Hof relativeert deze niet-tegensprekelijkheid echter door ten eerste te benadrukken dat dit natuurlijk niet wil zeggen dat het aan de onderzoeksrechter of de procureur des Konings niet is toegelaten om het deskundigenonderzoek op tegenspraak te laten verlopen indien zij daar geen bezwaren en wel gegronde redenen voor zien²²⁵. Het Hof van Cassatie stelt in dit geval wel dat de expert kan weigeren om zijn onderzoek op tegenspraak uit te voeren indien hij van mening is dat dit een negatieve invloed zou hebben op de kwaliteit.²²⁶ Vervolgens voegt het Arbitragehof er nog een tweede relativering aan toe door er op te wijzen dat de feitenrechter nooit gebonden is door een deskundigenverslag en aldus in zijn beoordeling ervan rekening kan houden met het niet-contradictoir karakter van het deskundigenonderzoek.²²⁷

Gesterkt door de uitspraken van het Arbitragehof heeft het Hof van Cassatie, zoals te verwachten, haar vaste rechtspraak, in haar daaropvolgende arresten gehandhaafd. Al stelt het

²²¹ Cass. 3 september 1996, *RW* 1996-97, 1133.

²²² Cass. 23 april 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 1021; Cass. 7 februari 1995, *Arr. Cass.* 1995, 147.

²²³ Arbitragehof nr. 74/98, 24 juni 1998, *BS* 25 september 1998, 31.445; Arbitragehof nr. 1/99, 13 januari 1999, *BS* 2 april 1999, 11.107; A. CHRISTIAENS en F. HUTSEBAUT, "Het al dan niet tegensprekelijk karakter van de (uitvoering van) het deskundigenonderzoek in strafzaken" in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Mechelen, Kluwer, 2009, VII.7-12.

²²⁴ B. DE SMET, "Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces", *A.J.T.* 1998-99, (413) 415.

²²⁵ Zie ook Arbitragehof nr. 1/99, 13 januari 1999, *BS* 2 april 1999, 11.107.

²²⁶ Cass. 12 april 2000, *Arr. Cass.* 2000, afl. 4, 781; Cass. 19 februari 2003, *R.D.P.* 2004, 126.

²²⁷ Arbitragehof nr. 74/98, 24 juni 1998, *BS* 25 september 1998, 31.445; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, "De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk", *T.Strafr.* 2000, (45) 47.

Hof nu op meer expliciete wijze dat de onderzoeksrechter wel tegenspraak kan tolereren.²²⁸ Bijgevolg zijn de regels betreffende het deskundigenonderzoek uit het Gerechtelijk Wetboek (art. 962 – 991 Ger.W.) vandaag nog altijd geenszins van toepassing tijdens het vooronderzoek en is het niet verplicht het deskundigenonderzoek dat tijdens het vooronderzoek wordt uitgevoerd volledig op tegenspraak te laten verlopen. Er dient echter wel op gewezen te worden dat het principieel geheim karakter van het vooronderzoek en het toegestane niet-contradictoire karakter van het deskundigenonderzoek vanzelfsprekend niet met zich meebrengen dat de waarborgen, bedoeld in art. 6 EVRM, niet zouden moeten worden nageleefd tijdens het deskundigenonderzoek.²²⁹ De beginselen van wapengelijkheid tussen de partijen en eerlijke bewijsvoering moeten steeds worden gerespecteerd.²³⁰

Ook al zien onze hoogste rechtscolleges dus geen probleem in het gebrek aan tegenspraak gedurende het vooronderzoek, toch komt er enige druk op dit gegeven te staan wegens een uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens aan het eind van de 20ste eeuw. In het arrest *Mantovanelli* stelt het Hof immers dat het deskundigenonderzoek op meer tegensprekelijke wijze dient te verlopen.²³¹ In deze zaak kreeg de verdachte nochtans op de terechtzitting de kans om het deskundigenverslag te weerleggen, maar in de gegeven omstandigheden²³² achtte het Hof die mogelijkheid niet voldoende om van een eerlijk proces te kunnen spreken. Volgens B. DE SMET zou het echter onjuist zijn daaruit te concluderen dat elk deskundigenonderzoek op tegenspraak moet verlopen.²³³ In paragraaf 33 van het arrest stelt het Hof immers zelf dat uit artikel 6.1 EVRM niet het algemene principe mag worden afgeleid dat, vanaf het ogenblik dat de rechtbank een expert heeft aangeduid, het voor de partijen in alle omstandigheden mogelijk moet zijn de verhoren die hij afneemt bij te wonen of de documenten die hij gebruikt in te kijken. Wat essentieel is, is dat het voor de partijen mogelijk is om correct deel te nemen aan de procedures voor de rechtbank.²³⁴ Het Hof neemt met andere woorden het gehele proces in aanmerking om uit te maken of er al dan niet sprake is van een schending van art. 6 EVRM. Een deskundigenonderzoek dat niet op tegenspraak is

²²⁸ Zie Cass. 24 juni 1998, *J.T.* 1998, 662; Cass. 10 februari 1999, *R.Cass.* 1999, 342, noot G. STESSENS; Cass. 24 november 1998, *Arr. Cass.* 1998, 1068; Cass. 19 februari 2003, *J.T.* 2003, 465.

²²⁹ Cass. 5 april 1996, *Arr. Cass.* 1996, 247.

²³⁰ B. DE SMET, "Tegenspraak in het deskundigenonderzoek ter terechtzitting", *Panopticon* 1998, 466; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, "De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk", *T.Strafr.* 2000, (45) 48.

²³¹ EHRM 18 maart 1997, *Mantovanelli v. Frankrijk*, *JT* 1997, 495; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, "De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk", *T.Strafr.* 2000, (45) 48.

²³² De vraag waarop de deskundige moest antwoorden viel in casu samen met die welke de rechtbank moest beslechten en geen enkele technische moeilijkheid belemmerde dat de verdachte bij het deskundigenonderzoek zou betrokken worden.

²³³ B. DE SMET, "Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces", *A.J.T.* 1998-99, (413) 414.

²³⁴ EHRM 18 maart 1997, *Mantovanelli v. Frankrijk*, *JT* 1997, 495, §33.

gebeurd, hoeft dus ook volgens het Hof niet per se een inbreuk uit te maken op art. 6 EVRM.²³⁵

De wet van 12 maart 1998²³⁶ heeft enkele verschuivingen teweeggebracht in het strafrechtelijk vooronderzoek, ook op het gebied van de tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek. Er is daardoor echter nog geenszins sprake van een “tegensprekelijk deskundigenonderzoek”. Hierna wordt toegelicht welke de veranderingen dan wel zijn. Daarbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen het gerechtelijk onderzoek en het opsporingsonderzoek.

5.7.1.1. Gerechtelijk onderzoek

Tijdens de parlementaire voorbereidingen van de wet van 12 maart 1998 werd het wenselijke geacht een zekere tegenspraak te organiseren in de onderzoeksfase van het strafproces, aangezien het zwaartepunt zich vaak daarin bevindt.²³⁷ Het met deze wet, de zogenaamde “Kleine Franchimont”, ingevoerde artikel 61*quinquies* Sv. bepaalt in de eerste paragraaf het volgende: “*de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij kunnen de onderzoeksrechter verzoeken een bijkomende onderzoekshandeling te verrichten*”. Zo kregen deze partijen de kans om actief bij te dragen aan de waarheidsvinding en daarmee heeft het gerechtelijk onderzoek een meer contradictoir karakter gekregen. Dit recht impliceert aldus dat deze partijen nu ook de onderzoeksrechter op formele wijze kunnen verzoeken een deskundige aan te stellen tijdens het gerechtelijk vooronderzoek. De onderzoeksrechter kan evenwel weigeren om op dat verzoek in te gaan.²³⁸

Wanneer het gerechtelijk onderzoek wordt afgesloten en de onderzoeksrechter het dossier aan de procureur des Konings overzendt, opdat deze een eindvordering zou instellen, kan de onderzoeksrechter uit eigen beweging geen onderzoekshandelingen meer verrichten. Er valt evenwel in art. 127 §1 en §3 Sv. te lezen dat eerst de procureur des Konings en daarna de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde op dat moment wel nog de kans hebben om bijkomende onderzoekshandelingen (bv. een deskundigenonderzoek) te vorderen en zo de onderzoeksrechter opnieuw te vatten. Daartoe heeft niet alleen de procureur des Konings

²³⁵ B. DE SMET, “Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces”, *A.J.T.* 1998-99, (413) 414; A. CHRISTIAENS en F. HUTSEBAUT, “Het al dan niet tegensprekelijk karakter van de (uitvoering van) het deskundigenonderzoek in strafzaken”, in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Mechelen, Kluwer, 2009, VII.7-5 – VII. 7-7.

²³⁶ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, 10027 -10041.

²³⁷ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2005, 409, nr. 809.

²³⁸ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...”, in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 174-175.

inzage in het dossier, maar hebben ook de burgerlijke partij, de inverdenkinggestelde en hun advocaten gedurende vijftien kalenderdagen²³⁹ nadat de eindvordering is opgesteld (of slechts drie dagen indien een van de inverdenkinggestelden zich in voorlopige hechtenis bevindt) de kans om het dossier in te zien, zodat zij met kennis van zaken kunnen bepalen of zij bijkomende onderzoekshandelingen nodig achten. Indien één van de partijen in deze eerste fase van de rechtspleging over de eindvordering verzoekt om een bijkomende onderzoekshandeling te verrichten, wordt de regeling der rechtspleging, tijdens de behandeling van dit verzoek, geschorst.²⁴⁰ Volgens de jurisprudentie kunnen de burgerlijke partij en de inverdenkinggestelde, na het verstrijken van de termijn bedoeld in art. 127, §3 Sv. en de voltooiing van de eventueel in deze termijn gevorderde bijkomende onderzoekshandeling, de onderzoeksrechter geen tweede maal om een bijkomende onderzoekshandeling verzoeken.²⁴¹ Doordat de parlementaire voorbereiding²⁴² hieromtrent niet erg duidelijk is, zijn er andere interpretaties te lezen in bepaalde rechtsleer.²⁴³ Volgens de jurisprudentiële visie betekent dit dat op dat moment automatisch de tweede fase van de regeling der rechtspleging wordt ingezet, nl. de vaststelling voor de raadkamer en het debat. Doch, totdat de onderzoeksrechter verslag heeft uitgebracht voor de raadkamer²⁴⁴, kunnen het OM en de partijen, zij het dan zonder dat de onderzoeksrechter verplicht is op het verzoek te antwoorden en zonder beroepsmogelijkheid²⁴⁵, bijkomende onderzoeksdaden vorderen.²⁴⁶ Tot slot kan ook de onderzoeksrechter ambtshalve, vanaf het moment dat hij opnieuw gevat is

²³⁹ dus geen werkdagen; Zie T. DE MEESTER en P. TRAEST, "De regeling van de rechtspleging door de onderzoeksrechters en de zuivering van de nietigheden tijdens het vooronderzoek", in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, (223) 236.

²⁴⁰ art. 127, §3 Sv.

²⁴¹ Cass. 14 november 2000, *Arr. Cass.* 2000, afl. 9, 1792; Cass. 12 februari 2002, *NJW* 2002, afl. 5, 170, noot S. VANDROMME; K.I. Antwerpen 27 november 1998, *RW* 1998-99, 785; K.I. Antwerpen 5 februari 1999, *P. & B.* 2000, 25; K.I. Gent 7 september 2000, *T. Strafr.* 2001, 34; K.I. Gent 27 juni 2000, *T.G.R.* 2001, 116; K.I. Brussel 6 november 2000, *J.L.M.B.* 2001, 249; Zie ook A. MASSET, "Le nouveau règlement de la procédure (articles 127 et 135 nouveaux C.I.C.): un an d'application de la réforme Franchimont", *P. & B.* 2000, 19-21.

²⁴² Memorie van toelichting bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.*, Kamer 1996-97, nr. 857/1, p. 59; Advies Raad van State bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 125; Evocatieprocedure bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 284.

²⁴³ Zie A. MASSET, "Le nouveau règlement de la procédure (articles 127 et 135 nouveaux C.I.C.): un an d'application de la réforme Franchimont", *P. & B.* 2000, 19-21.

²⁴⁴ Cass. 24 maart 1999, *Arr. Cass.* 1999, 179, *Rev. dr. pén.* 2000, 935 met noot van P. MORLET, "Le dessaisissement du juge d'instruction par l'effet de son rapport"; *Contra* R. DECLERCQ, "Het gerechtelijk onderzoek en de Wet van 12 maart 1998", in Y. POULET en H. VUYE, *Liber Amicorum Jean du Jardin*, Deurne, Kluwer, 2001, 119.

²⁴⁵ *Cf.* De situatie voor de Wet van 12 maart 1998; R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 1999, p. 430, nr. 1000.

²⁴⁶ S. VANDROMME, "Regeling van de rechtspleging. Bijkomende problemen met het verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen", *NJW* 2002, afl. 5, 169; I. GABRIËLS, "Verzoek tot uitvoering van bijkomende onderzoekshandelingen tijdens de regeling van de rechtspleging (art. 61 *quinquies* en 127 Sv.)", *RW* 2001-02, 237, nr. 5.

door het verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen, onderzoeksdaden verrichten totdat hij van zijn opdracht is ontheven.²⁴⁷

5.7.1.2. Opsporingsonderzoek

Daarentegen heeft de “Kleine Franchimont” niets veranderd aan de positie van de verdachte met betrekking tot het deskundigenonderzoek tijdens het opsporingsonderzoek. Nog altijd heeft de verdachte niet de mogelijkheid om de procureur des Konings ertoe te verplichten een deskundigenonderzoek of een tegenonderzoek te laten verrichten. Noch kan hij op een andere manier de resultaten van een expertise aanvechten.²⁴⁸ Wel kunnen de partijen uiteraard steeds informele verzoeken richten tot de procureur des Konings, maar deze is geenszins verplicht om hierop in te gaan.²⁴⁹

5.7.2. Expertises bevolen tijdens het onderzoek ter terechtzitting

Hoewel de hoogste rechtscolleges het bleven verdedigen, kwam het niet-contradictoire karakter van het door de feitenrechter bevolen deskundigenonderzoek meer en meer onder druk te staan. De groep van (lagere) rechters en rechtsgeleerden die de mening was aangedaan dat de niet-tegensprekelijkheid tijdens het onderzoek ter terechtzitting onredelijk was, werd alsmaar omvangrijker. Vooral in de omstandigheid waarin de rechter nog louter uitspraak moest doen over de burgerlijke belangen, werd dit gebrek aan tegenspraak als onaanvaardbaar beschouwd.²⁵⁰ Daardoor begon men deze onderzoeken, tegen de rechtspraak in, vaak toch tegensprekelijk uit te voeren.²⁵¹ Uiteindelijk zijn ook de hoogste rechtscolleges overstag gegaan, mede onder invloed van de rechtspraak van het EHRM dat van oordeel was dat de mogelijkheid om het deskundigenverslag te bespreken op de zitting niet altijd voldoende is om van een eerlijk proces te spreken.²⁵²

²⁴⁷ L. HUYBRECHTS, “Vragen over de werking van artikel 127 Wetboek van Strafvordering”, *RW* 1999-2000, 1281, nr. 4.

²⁴⁸ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 121.

²⁴⁹ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2005, 344, nr. 690.

²⁵⁰ P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 45.

²⁵¹ Bijv. Brussel 24 december 1970, *J.T.* 1971, 132 ; F. PIEDBOEUF, “L’expertise et la réparation du dommage”, *Ann.Fac.dr.Liège* 1980, 301 ; P. TRAEST, “Actualia strafprocesrecht” in X. (ed.), *CBR Jaarboek 1997-98*, Antwerpen, Maklu, 1998, 407, nr. 55-61.

²⁵² EHRM 18 maart 1997, *Mantovanelli v. Frankrijk*, *JT* 1997, 495; EHRM 2 juni 2005, *Cottin v. België*, *JT* 2005, afl. 6190, 519; B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister*

Het arrest van het toenmalige Arbitragehof van 30 april 1997 betekende een ommekeer in de rechtspraak. In dit arrest oordeelde het Arbitragehof immers dat het verschil in behandeling tussen de partijen voor burgerlijke rechten en de partijen voor strafrechten, waarbij enkel in eerstgenoemde situatie het deskundigenonderzoek verplicht op tegenspraak verloopt, niet redelijk kan verantwoord worden doordat de burgerlijke partij in beide gevallen dezelfde belangen vertonen.²⁵³ Het Arbitragehof verwierp letterlijk de opvatting die het Hof van Cassatie tot dan toe stevast naar voren had geschoven door te stellen dat *“de mogelijkheid om nadien een verslag van een gerechtelijke expertise te betwisten, niet noodzakelijk de inachtneming van de rechten van de verdediging waarborgt. De tijd die sinds de feiten is verstreken, het verdwijnen van materiële aanwijzingen, de onmogelijkheid om taken te laten uitvoeren waartoe niet dan kort na de betwiste feiten kan worden overgegaan: al die elementen beperken de mogelijkheid om op nuttige wijze de conclusies te betwisten van een deskundigenonderzoek waaraan men niet heeft kunnen deelnemen.”*²⁵⁴ Het Arbitragehof oordeelde met andere woorden dat ook het deskundigenonderzoek dat wordt bevolen door de strafrechter op tegensprekelijke wijze dient te verlopen en dat daartoe de regelen uit het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek in acht moeten worden genomen indien zij verenigbaar zijn met de beginselen van de strafwetgeving.²⁵⁵

Aanvankelijk was het Hof van Cassatie niet geneigd om het standpunt van het Arbitragehof te volgen en kante het zich tegen enige tegenspraak bij de door de vonnisrechter op strafgebied bevolen deskundigenonderzoeken.²⁵⁶ Daar kwam echter verandering in met het arrest van 8 februari 2000²⁵⁷. Met betrekking tot expertises die bevolen worden door de vonnisrechter en louter verband houden met de afhandeling van burgerlijke belangen, heeft het Hof van Cassatie zich in dit arrest gevoegd naar het standpunt van het Arbitragehof. Zo oordeelde het Hof dat de artikelen 973 en 978 Ger.W. eveneens van toepassing zijn in strafzaken *“wanneer een deskundigenonderzoek uitsluitend burgerlijke belangen betreft”*.²⁵⁸ Het Hof stelt met andere woorden dat het deskundigenonderzoek in deze context op tegensprekelijk wijze dient

in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 124.

²⁵³ Arbitragehof nr. 24/97 30 april 1997, *B.S.* 19 juni 1997, 16.447; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 49.

²⁵⁴ Arbitragehof nr. 24/97 30 april 1997, *B.S.* 19 juni 1997, 16.447.

²⁵⁵ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 182; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 49.

²⁵⁶ Cass. 24 juni 1998, *J.T.* 1998, 662; Cass. 24 november 1998, *Arr. Cass.* 1998, 1068; F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 183.

²⁵⁷ Cass. 8 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, afl. 2, 336.

²⁵⁸ Cass. 8 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, afl. 2, 336.

te gebeuren. Hoewel het Hof zich niet heeft uitgesproken over de toepasselijkheid van de overige artikelen uit het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek²⁵⁹ in het geval de expertises louter op burgerlijk gebied worden bevolen, verdedigen PHILIP TRAEST en PIET VAN CAENEGEM toch dat deze ook in dat geval van toepassing kunnen zijn.²⁶⁰ Met betrekking tot expertises die bevolen worden door de vonnisrechter en verband houden met de strafvordering, eventueel verbonden met een burgerlijke rechtsvordering, was het Hof van Cassatie daarentegen iets minder meegaand. Het Hof oordeelde dat het, bij expertises bevolen op strafgebied, aan de rechter toekomt de mate van tegensprekelijkheid te bepalen, rekeninghoudend met het recht van verdediging en de vereisten van de strafvordering. Aldus stelt het Hof van Cassatie dat het deskundigenonderzoek dat geheel of gedeeltelijk betrekking heeft op de strafvordering niet van rechtswege op tegenspraak moet worden gevoerd, maar dat het wel op tegensprekelijke wijze kán verlopen voor zover en in de mate dat door de soevereine rechter wordt bevolen.²⁶¹ Door de vonnisrechter niet te verplichten art. 962 ev. Ger. W. te respecteren wanneer hij een expertise op strafgebied beveelt, volgt het Hof van Cassatie derhalve niet ten volle de rechtspraak van het Arbitragehof. Tot nog toe heeft het huidige Grondwettelijk Hof daaromtrent geen nieuwe uitspraak geveld. Het is dus afwachten om te zien of het Grondwettelijk Hof haar visie al dan niet zal aanpassen in de richting van deze van het Hof van Cassatie.²⁶²

²⁵⁹ art. 962-991bis Ger.W.

²⁶⁰ Zie P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 50.

²⁶¹ Cass. 8 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, afl. 2, 336; P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 50-51.

²⁶² P. TRAEST en P. VAN CAENEGEM, “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, (45) 53.

5.7.3. Besluit

De jurisprudentiële en wettelijke evoluties hebben er aldus, in mindere mate tijdens het vooronderzoek en in meerdere mate tijdens het onderzoek ter terechtzitting, toe geleid dat het deskundigenonderzoek vandaag op een meer tegensprekelijke wijze wordt gevoerd. Het is echter enkel bij de afhandeling van de louter burgerlijke belangen tijdens het onderzoek ter terechtzitting dat de bepalingen uit het Gerechtelijk Wetboek van toepassing zijn en er bijgevolg sprake is van een volwaardige tegensprekelijkheid. In de andere omstandigheden blijft de rechter of procureur de touwtjes stevig in handen houden.²⁶³

Tegenspraak kan op twee manieren worden gerealiseerd. Ofwel wordt, zoals in het Angelsaksisch model, het verzamelen van bewijsmateriaal overgelaten aan de partijen en wordt zowel aan de onderzoeksrechter als aan de rechter ten gronde eerder een passieve rol toegekend. Onder invloed van de rechtspraak, rechtsleer en beperkte wetgeving lijken we in ons land echter meer te evolueren in de richting van de tweede mogelijkheid, nl. tegenspraak inbouwen zonder dat aan de fundamenteën van het inquisitoire procesmodel wordt geraakt.²⁶⁴

Er wordt evenwel vanuit verschillende hoeken gepleit voor de vergroting van de tegensprekelijkheid, vooral gedurende het opsporingsonderzoek waarin er op dit ogenblik nauwelijks sprake is van tegensprekelijkheid. Anderzijds zijn ook veel rechtsgeleerden de mening toegedaan dat meer tegenspraak niet alle problemen, zoals het gebrek aan kwaliteitswaarborg, zal oplossen en een ontwikkeling in die richting daarentegen andere complicaties met zich kan meebrengen.²⁶⁵

Na dit alles dient nog benadrukt te worden dat de partijen zowel tijdens het vooronderzoek als tijdens het onderzoek ter terechtzitting wel steeds de mogelijkheid hebben om op eigen initiatief en op eigen kosten een deskundige aan te spreken. Op grond van de uitkomst van diens onderzoek kan dan eventueel de betrouwbaarheid van het onderzoek van de door de rechter ingeschakelde deskundige aan de kaak gesteld worden.²⁶⁶

²⁶³ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 123.

²⁶⁴ B. DE SMET, *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel, Story-Scientia, 2001, 28.

²⁶⁵ Zie F. HUTSEBAUT, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt..." en W. VAN DE VOORDE, "De positie van de deskundige vandaag" in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 193-194.

²⁶⁶ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 123.

5.8. Het deskundigenverslag

Het deskundigenverslag vangt aan met de vermelding van de identiteit en titels van de deskundige, de opdrachtgever, de datum en inhoud van de opdracht. Daarna volgt een overzicht van de werkzaamheden die de deskundige uitvoerde, waarna de deskundige het eigenlijke onderwerp behandelt om een antwoord te bieden op de vragen die aan hem werden gesteld. Daarbij moet de expert ook de methodes die hij hanteerde om het resultaat te bereiken vermelden. Ook als er meerdere deskundigen werden aangesteld voor dezelfde opdracht, wordt maar één verslag opgesteld. Indien er echter een discrepantie bestaat tussen de meningen van de deskundigen, dan worden deze verschillende opinies in het verslag beschreven en gemotiveerd.²⁶⁷ Indien de deskundige, ingevolge art. 44 Sv., verplicht is de eed²⁶⁸ af te leggen, dan is dit een substantiële vormvereiste die moet worden nageleefd op straffe van nietigheid van het deskundigenverslag.²⁶⁹ Op de verdere formaliteiten betreffende het deskundigenverslag wordt hier niet gedetailleerd ingegaan.²⁷⁰

Noodzakelijkerwijs dient wel nog even stilgestaan te worden bij de bewijswaarde van het verslag. Het Hof van Cassatie heeft daaromtrent herhaaldelijk gesteld dat de rechter op soevereine wijze de bewijswaarde van het deskundigenverslag beoordeelt. De rechter is niet gebonden door de vaststellingen en adviezen van de deskundigen. Hij oordeelt aldus onaantastbaar over de geloofwaardigheid van het deskundigenverslag en beslist autonoom over het vertrouwen dat hij er in heeft en het belang dat hij er aan hecht. Behoudens als er conclusies zijn, hoeft de rechter geen uitleg te geven of het debat te heropenen om van het deskundigenverslag af te wijken. Hij mag daarbij evenwel niet de bewijskracht van de akte miskennen.²⁷¹ Dit betekent concreet dat de rechter het verslag niet mag interpreteren op een wijze die onverenigbaar is met de zin en de draagwijdte ervan.²⁷² Dit houdt echter niet in dat

²⁶⁷ A. CHRISTIAENS en F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenverslag – Bewijswaarde – Honoraria” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.4-1 – VII.4-3.

²⁶⁸ Voor informatie omtrent de eedaflegging voor deskundigen zie F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 141-146.

²⁶⁹ A. CHRISTIAENS en F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenverslag – Bewijswaarde – Honoraria” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.4-4.

²⁷⁰ Zie hiervoor oa. F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 154-158.

²⁷¹ Zie o.m. Cass. 9 oktober 1953, *Pas.* 1954, I, 99; Cass. 1 maart 1954, *Pas.* 1954, I, 555; Cass. 24 maart 1981, *Arr. Cass.* 1980-81, 827; Cass. 8 februari 1984, *Arr. Cass.* 1983-84, 698; Cass. 11 maart 1987, *Pas.* 1987, I, 855; Cass. 28 februari 1995, *Arr. Cass.* 1995, 232; Cass. 3 september 1996, *RW* 1996-97, 1133; Cass. 22 januari 2008, *Pas.* 2008, afl. 1, 206.

²⁷² Cass. 22 juli 2008, *Pas.* 2008, afl. 6-7-8, 1791; H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 134.

de feitenrechter gebonden is door de conclusie van de deskundige.²⁷³ Bijgevolg kan hij zich baseren op vaststellingen die zijn neergeschreven in het verslag, maar daaruit andere conclusies afleiden.²⁷⁴ De rechter kan zich trouwens ook steunen op het verslag van een “technisch raadgever”.²⁷⁵ Tegenover deze appreciatievrijheid van de rechter staat dat het OM en de partijen het deskundigenverslag kunnen bestrijden met alle middelen naar recht.²⁷⁶

5.9. Kosten van het deskundigenonderzoek

Elk deskundigenverslag vermeldt in bijlage het gevraagde ereloon van de deskundige. De kosten van het deskundigenonderzoek zijn begrepen in de totale gerechtskosten of desgevallend ook in de totale schadevergoeding die de veroordeelde aan de burgerlijke partij dient te betalen. De gerechtskosten zullen, afhankelijk van de situatie en het oordeel van de rechter, moeten gedragen worden door of de verdachte(n), of de burgerlijke partij(en), of de schatkist.²⁷⁷

Met de regeling betreffende de vastlegging van gerechtskosten in strafzaken bestaan er nogal wat problemen. De laatste versie van de wet op de gerechtskosten dateert van 27 december 2006. Dit is een programmawet die slechts een beperkt aantal artikelen telt en die een grote bevoegdheid delegeert aan de Koning. De Koning gebruikte deze bevoegdheid om twee koninklijke besluiten te nemen: KB commissie gerechtskosten²⁷⁸ en KB algemeen reglement²⁷⁹. Dit tweede KB werd echter op 17 december 2008 vernietigd door de Raad van State. Er werd geoordeeld dat daarover ten onrechte een advies bij hoogdringendheid was aangevraagd. Door deze vernietiging moet nu teruggevallen worden op het daarvóór geldende KB, namelijk het KB tarief gerechtskosten van 1950²⁸⁰. Er worden evenwel vragen gesteld bij de wettelijkheid van deze situatie. Het KB van 1950 vindt immers haar grondslag in een wet van 1 juni 1849²⁸¹ en een wet van 16 juni 1919²⁸², doch deze werden opgeheven door de

²⁷³ Cass. 25 mei 1964, *Pas.* 1964, I, 1011; Cass. 8 februari 1984, *Pas.* 1984, I, 643; Cass. 22 januari 2008, *Pas.* 2008, afl. 1, 206.

²⁷⁴ bijv. Cass. 29 november 1954, *Pas.* 1955, I, 277; A. CHRISTIAENS EN F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenverslag – Bewijswaarde – Honoraria” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST EN L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.4-10.

²⁷⁵ Cass. 19 december 1966, *Pas.* 1967, I, 500; A. CHRISTIAENS EN F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenverslag – Bewijswaarde – Honoraria” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST EN L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.8.

²⁷⁶ Cass. 4 december 1918, *Pas.* 1918, 213.

²⁷⁷ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) EN J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, (125) 165-166.

²⁷⁸ KB 26 april 2007 houdende regeling van de commissie voor de gerechtskosten, *BS* 25 mei 2007, 28206.

²⁷⁹ KB 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007, 28209.

²⁸⁰ KB 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950, 9095.

²⁸¹ Wet van 1 juni 1849 op de herziening van de tarieven in strafzaken, *BS* 21 juni 1849, 1717.

programmawet van 27 december 2006. De vraag is nu of een wet van latere datum kan dienen als wettelijke grondslag voor het KB van 1950, dit valt sterk te betwijfelen. Bovendien stelt het zesde artikel van de programmawet dat het uitvoeringsbesluit, dat de gerechtskosten en de tarifiering en de betalings- en inningsprocedure ervan bepaalt, binnen de vierentwintig maanden na bekendmaking in het Belgisch Staatsblad door een wet moet worden bekrachtigd. Aan deze voorwaarde voldoet het KB van 1950 niet.²⁸³

De deskundigen hebben nu dus recht op een vergoeding bepaald in KB van 28 december 1950 en het MB van 18 september 2002²⁸⁴. Voor de meest voorkomende onderzoeken werden daarin barema's opgesteld.

Een tweede probleem met de tarifiering²⁸⁵ is dat deze aan de lage kant is. Volgens FRANK HUTSEBAUT dekken deze tarieven niet eens de helft van de structurele kosten.²⁸⁶ WIM VAN DE VOORDE stelt zelfs dat de inspanningen van de gerechtsdeskundigen bijna neerkomen op liefdadigheidswerk. Daarom geven deze vaak de voorkeur aan privéopdrachten, waardoor ze de rechterlijke opdrachten met ernstige vertraging afwerken. Omdat de totale gerechtskosten echter nu reeds bijzonder hoog zijn, is het van belang dat de tarieven niet blindelings verhoogd worden, maar dat er eerst gesproken en onderhandeld wordt met de deskundigen in kwestie.²⁸⁷

Ook met de betaling van deze gerechtskosten is er een probleem. Er wordt gekampt met een hoop achterstallige facturen van gerechtsdeskundigen. Hoewel de laatste jaren met succes gepoogd is deze achterstand drastisch terug te brengen²⁸⁸, zijn de achterstallen toch nog steeds niet volledig aangezuiverd.²⁸⁹

²⁸² Wet van 16 juni 1919 waarbij aan de Regering machtiging wordt verleend om aan de bepalingen, betreffende de gerechtskosten in strafzaken, burgerlijke zaken en in handelszaken wijzigingen toe te brengen, *BS* 18 juni 1919, 02722.

²⁸³ *Vr. en Antw.* Kamer 2010-11, 2 maart 2011 (Vr. nr. 0354 S. DE WIT).

²⁸⁴ MB 18 september 2002, *BS* 28 september 2002, 44049.

²⁸⁵ Voor de huidige tarieven zie bijlage van Omzendbrief 131ter (ns) van 19 januari 2012 betreffende gerechtskosten in strafzaken, *BS* 27 januari 2012, 7110.

²⁸⁶ L. DE RUDDER, "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

²⁸⁷ *Vr. en Antw.* Kamer 2010-11, 2 maart 2011 (Vr. nr. 0354 S. DE WIT).

²⁸⁸ In 2010 werd erin geslaagd de achterstand terug te brengen van 25 miljoen Euro naar 16 miljoen Euro; Mondelinge vraag van mevrouw Helga Stevens aan de minister van Justitie over "de problemen op het vlak van de gerechtelijke expertise", *Hand.* Senaat 2010-11, 17 februari 2011, nr. 5-37.

²⁸⁹ *Vr. en Antw.* Kamer 2010-11, 2 maart 2011 (Vr. nr. 0354 S. DE WIT).

5.10. Eindbeschouwingen betreffende de evolutie en een blik op de toekomst

Hoewel het onderwerp reeds het voorwerp uitmaakte van talrijke verhitte discussies en frustrerende, al dan niet gespeelde, hersenpijnningen die geregeld het gevolg waren van of uitmondten in wetsvoorstellen, zijn er in de afgelopen decennia bitterweinig legale wijzigingen aangebracht aan het deskundigenonderzoek in strafzaken.²⁹⁰ Naast een specifieke reglementering rond het DNA-onderzoek²⁹¹, heeft enkel de wet van 12 maart 1998²⁹², de zogenaamde ‘Kleine Franchimont’, een aantal kleine veranderingen, die in wat voorafgaat zijn verwerkt, ingevoerd.²⁹³ Met de ‘Grote Franchimont’²⁹⁴, zouden zich veel ingrijpendere wijzigingen hebben voltrokken, maar dit wetsvoorstel lijkt een stille dood te zijn gestorven. Dit voorstel trachtte een einde te stellen aan de vele wettelijke lacunes op het gebied van het deskundigenonderzoek in strafzaken door enerzijds een gedeelte van de al ontwikkelde rechtspraak te codificeren en anderzijds vernieuwende regelgeving in te voeren.²⁹⁵

Er kan echter niet gezegd worden dat het deskundigenonderzoek in strafzaken nog op dezelfde wijze wordt aangepakt als pakweg dertig jaar geleden. Zoals is gebleken, is dit vooral de verdienste van Belgische en Europese rechtspraak. Desalniettemin zijn er nog verscheidene problemen in verband met het deskundigenonderzoek in strafzaken, niet in het minst door het gebrek aan kwaliteitsgarantie.

Door de aanhoudende klachten omtrent de duur en de kwaliteit van het deskundigenonderzoek dat ze ontving, achtte de Hoge Raad voor Justitie het in 2011 noodzakelijk om ambtshalve opnieuw een advies op te stellen omtrent het statuut en de kwaliteit van de gerechtsdeskundigen. Daarin concludeert de Hoge Raad dat “*de bestaande praktijken inzake selectie en evaluatie van deskundigen, en het opvolgen van de*

²⁹⁰Zie o.m. Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het gerechtelijk deskundigenonderzoek betreft, *Parl.St. Kamer* 2003-04, doc 51 1347/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, *Parl.St. Kamer* 2004-05, doc 51 1535/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de expertise, *Parl.St. Kamer* 2004-05, doc 51 1806/001; Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, *Parl.St. Kamer* 2005-06, doc 51 2540/001; Wetsvoorstel tot invoeging van een nationaal register voor gerechtsdeskundigen, *Parl.St. Kamer* 2010-11, doc 53 1499/001; Zie voor systematische bespreking en overzicht tot 1980: F. HUTSEBAUT, *Het deskundigenonderzoek in strafzaken en het probleem van de tegenspraak in het strafproces*, doctoraatsthesis Rechten KU Leuven, 1980, 531-572;

²⁹¹ Zie de Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS* 20 mei 1999, 17547.

²⁹² Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998, 10027-10041.

²⁹³ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 113.

²⁹⁴ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht, *Parl.St. Senaat*, 2005-06, nr. 450/21.

²⁹⁵ Zie Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafrecht, *Parl.St. Senaat*, 2005-06, nr. 450/21; E. DE BOCK, “De maxi Franchimont. De wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafrecht”, *Jura Falconis* 2005-06, 430-431.

*deskundigenonderzoeken, op enkele uitzonderingen na, ontoereikend zijn op het vlak van risicobeheersing.*²⁹⁶ Om deze problematiek het hoofd te bieden formuleert de Hoge Raad zowel een voorstel dat haalbaar is op korte termijn, als een voorstel voor de middellange termijn. Op korte termijn zou er enerzijds per ressort één lijst moeten worden opgesteld van gerechtsdeskundigen waarop enkel deskundigen worden opgenomen die aan bepaalde voorwaarden voldoen. Anderzijds zou er in ieder rechtscollege een dienst moeten worden opgericht die bevoegd is voor de opvolging van de lopende deskundigenonderzoeken. Op middellange termijn is de Hoge Raad voorstander van de opstelling van een nationale lijst van gerechtsdeskundigen die wordt beheerd door een federaal orgaan en waarin enkel deskundigen worden opgenomen die gecertificeerd worden door geaccrediteerde beroepsverenigingen van deskundigen. Dit dient dan gepaard te gaan met de wettelijke verplichting om enkel deskundigen uit deze lijst aan te stellen.²⁹⁷

Het meest recent ingediende wetsvoorstel omtrent het deskundigenonderzoek dateert van 24 mei 2011 en is nog steeds hangende in de Kamer. Met dit voorstel willen de indieners tegemoet komen aan de voorstellen van de Hoge Raad door een nationaal register voor gerechtsdeskundigen op te richten. Enkel wie opgenomen is in dit register, is gemachtigd om de titel van gerechtsdeskundige te dragen en is bevoegd om opdrachten als gerechtsdeskundige te aanvaarden en uit te voeren. Door dit voorstel wordt de keuze van deskundigen geobjectiveerd. Er worden immers criteria vermeld waaraan een deskundige moet voldoen om in het register te kunnen worden opgenomen en er kan slechts in uitzonderlijke omstandigheden een persoon van buiten de lijst worden gekozen. Bovendien wordt het risico op onpartijdigheid sterk ingeperkt doordat niemand zomaar van de lijst kan worden geschrapt.²⁹⁸ Met het idee om een deskundigenregister op te richten wordt al ontzettend lang gespeeld. Zo stelde HERMAN BEKAERT, volgens wie trouwens het wantrouwen ten opzichte van de manier waarop experts worden gekozen meestal ongerechtvaardigd is²⁹⁹, reeds in 1972 dat de keuze van de deskundige enkel geobjectiveerd kon worden door enerzijds het opstellen van een deskundigenlijst door de gerechtelijke overheden en de balie en anderzijds het bepalen van de werkwijze van de expert door regels die zo gelijk mogelijke rechten toekennen aan de partijen.³⁰⁰ Ook de “Grote Franchimont” voorzag, voor wat betreft de keuze van de deskundigen, in de jaarlijkse opstelling door diverse instanties van een lijst van deskundigen waaruit de betrokken magistraten moesten kiezen. Dit voorstel bleef echter

²⁹⁶ Ambtshalve advies over het statuut en de kwaliteit van de gerechtsdeskundigen, HRJ 30 maart 2011, www.csj.be, 5.

²⁹⁷ Ambtshalve advies over het statuut en de kwaliteit van de gerechtsdeskundigen, HRJ 30 maart 2011, www.csj.be, 1-15.

²⁹⁸ Wetsvoorstel tot invoeging van een nationaal register voor gerechtsdeskundigen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, doc 53 1499/001.

²⁹⁹ Zie ook Ambtshalve advies over het statuut en de kwaliteit van de gerechtsdeskundigen, HRJ 30 maart 2011, www.csj.be, 3.

³⁰⁰ H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 144.

opnieuw opvallend vaag over de kwaliteitseisen waaraan een deskundige moet voldoen om op de lijst te kunnen worden geplaatst.³⁰¹

Het oude artikel 991 Ger.W. bood de mogelijkheid aan hoven en rechtbanken om lijsten van deskundigen op te maken, overeenkomstig de regels die de Koning bepaalde.³⁰² Er zijn echter nooit koninklijke besluiten tot stand gekomen. Zowel de Raad van State als de Hoge Raad voor Justitie achtten het noodzakelijk dat de voornaamste regels in verband met een deskundigenlijst bij wet werden geregeld en dus niet bij besluit.³⁰³ De wetgever had met de wet van 15 mei 2007³⁰⁴, die wijzigingen aanbracht in het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, de kans om resoluut te kiezen voor de invoering van officiële lijsten, maar heeft dit niet gedaan.

Bij een eventuele overstap naar officiële lijsten zal het een moeilijke oefening zijn om criteria op te stellen die enerzijds een objectieve keuze en selectie in de hand werken en anderzijds voldoende souplesse bieden zodat er geen onoverkomelijke problemen ontstaan wanneer beroep wordt gedaan op een deskundige uit een sector waarop men niet zo vaak beroep moet doen.³⁰⁵ Maar wat absoluut noodzakelijk zal zijn, is dat de registratie gepaard zal gaan met hoge kwaliteitseisen en de controle op de toepassing daarvan, een gestructureerd accreditatiesysteem, gedragscodes, forensische en juridische bijscholing en toereikende honoraria.³⁰⁶ Want ook met betrekking tot deze laatste twee factoren knelt het schoentje in België. De tarieven zijn te laag³⁰⁷ en deskundigen scholen zich te weinig bij. Vooral hun juridische kennis is ondermaats. Uit een NICC-onderzoek betreffende het statuut van de deskundige in strafzaken bleek dat 55,9% van de deskundigen nooit een opleiding had gevolgd in deskundigenonderzoek of in gerechtelijk recht. Voor een derde van de personen

³⁰¹ F. HUTSEBAUT, “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, (173) 189 – 190.

³⁰² Zie H. BEKAERT, *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 175-182.

³⁰³ Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 975 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het voortgangsrapport van de deskundigen, advies van de Hoge Raad voor Justitie, *Parl.St.* Kamer 2004-05, doc 51 0073/002, 9; Wetsvoorstel tot invoering van een nationaal register voor gerechtsdeskundigen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, doc 53 1499/001, 4.

³⁰⁴ Wet van 15 mei 2007 tot wijziging van Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek en tot herstel van artikel 509quater van het Strafwetboek, *BS* 22 augustus 2007, 43898.

³⁰⁵ J. SIEBENS, “*Mag de gerechtsdeskundige nu opstaan*” *Erkenning van de titel van gerechtsdeskundige*, scriptie postacademische vorming Multidisciplinair Forensisch Onderzoek KU Leuven, 2001-02, 25-26.

³⁰⁶ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 149; De hoofdafdeling Criminologie heeft daaromtrent reeds een uitgebreide studie gemaakt: zie B. RENARD, *Le statut de l'expert judiciaire en matière pénale*. Rapport Final de Recherche, Juin 2004-December 2005, Brussel: NICC, hoofdafdeling Criminologie,

april 2006, 405 p.

³⁰⁷ Zie *supra* 5.9. Kosten van het deskundigenonderzoek

die wel een dergelijke opleiding hadden gevolgd, was dat meer dan tien jaar geleden.³⁰⁸ Ook de Hoge Raad voor Justitie stelde vast dat deskundigen veelal technisch gespecialiseerd zijn, maar geen of onvoldoende juridische opleiding of kennis hebben.³⁰⁹ Er is bovendien ook te weinig stimulans voor universiteiten om de forensische en juridische kennis onder de deskundigen te verspreiden.³¹⁰ Indien geen strikt kader rond het register zal worden gecreëerd, zal dit helemaal niet kwaliteitsbevorderend werken en zal er nauwelijks een verschil zijn met de officieuze lijsten die nu circuleren.³¹¹

Maar zal een deskundigenregister al deze problemen oplossen? Ook in Nederland was de keuze van de gerechtelijke deskundige tot voor kort niet afdoende geregeld. Ook daar waren nauwelijks criteria voorhanden die betrekking hadden op de deskundigheid en de onafhankelijkheid van de deskundige of op de betrouwbaarheid van het onderzoek.³¹² Daar kwam echter in 2010 verandering in met de inwerkingtreding van de Wet deskundige in strafzaken³¹³. Deze wet legt de rechten, plichten, bevoegdheden en de kwaliteit van de deskundige in strafzaken vast.³¹⁴ Op deze Nederlandse wetswijziging wordt later nog dieper ingegaan. Het is echter interessant dit hier reeds aan te halen omdat deze wet een deskundigenregister heeft ingevoerd. Aangezien dit register nog maar zo'n korte tijd bestaat en het nog volop aan het evolueren is, kon dit systeem nog niet degelijk geëvalueerd worden. Wat wel vaststaat, is dat de Belgische overheid, wanneer ze dan uiteindelijk toch ook een dergelijk register zou invoeren, veel zal kunnen leren van de ervaringen van de noorderburen. In Engeland heeft men daarentegen al meer ervaring met een deskundigenregister. In 1999 werd daar de "Council for the Registration of Forensic Practitioners" (CRFP) opgericht. De oprichting van deze raad moest, samen met nog een aantal andere maatregelen, het vertrouwen van de burger in de rechtspraak herwinnen na enkele gerechtelijke dwalingen. De

³⁰⁸ B. RENARD, *Het statuut van de gerechtsdeskundige in strafzaken*, onderzoeksrapport juni 2004-december 2005, Nederlandstalige vertaling van verschillende delen van het eindverslag van het onderzoek, Brussel: NICC, hoofdafdeling Criminologie, april 2006, 33.

³⁰⁹ Advies met betrekking tot het voorontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek inzake de rechtspleging, HRJ 9 oktober 2002, 38.

³¹⁰ F. HUTSEBAUT, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt..." in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, (173) 174; L. DE RUDDER, "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

³¹¹ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 149.

³¹² Zie N.J.M. KWAKMAN, "De deskundige in het strafproces" in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE, *Het onderzoek ter terechtzitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Groningen, 1999, 351-361 en B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 23-25.

³¹³ Wet van 22 januari 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces, *Stb.* 2009, 33.

³¹⁴ L. DE RUDDER, "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

CRFP kreeg immers de opdracht om een registratiesysteem voor forensische deskundigen op te zetten. Door de registratie afhankelijk te maken van kwaliteitseisen moest de kwaliteit en integriteit van de forensische deskundigen en hun expertises gegarandeerd en bevorderd worden. Het Home Office, i.e. het overheidsdepartement voor immigratie en paspoorten, drugsbeleid, misdaad, terrorismebestrijding en politie, was bereid om de CRFP en dus het registratiesysteem bij de start financieel te ondersteunen, op voorwaarde dat de raad op termijn een volledig onafhankelijke en zelfbedruipende organisatie zou worden. De CRFP opteerde echter, met steun van de regering, voor een systeem van geheel vrijwillige registratie. De combinatie van deze keuzemogelijkheid voor experts met de hoge kosten die verbonden waren aan deze aanmelding, had tot gevolg dat te weinig deskundigen bereid bleken te zijn zich te laten registreren. Vandaar dat enerzijds de inkomsten van de CRFP de uitgaven niet konden dekken en dat anderzijds het register onvoldoende en niet voor alle expertisedomeinen deskundigen bevatte. Er was toegezegd om de CRFP tot 2010 te financieren, maar door de problemen die werden ondervonden, was het reeds in 2008 duidelijk dat de raad nooit in staat zou zijn om zichzelf financieel te bedruipen. Toen het Home Office haar financiële steun in 2009 staakte, diende de CRFP dan ook noodgedwongen te worden opgeheven.³¹⁵ Uit dit Engelse verhaal kan echter niet worden afgeleid dat een officieel deskundigenregister op zich een slecht of onhaalbaar iets is. Wel kan eruit worden geleerd dat een degelijke en betrouwbare omkadering een noodzaak is en dat het financiële plaatje goed doordacht dient te worden.

Het is duidelijk dat er in België zowel in burgerlijke zaken als in strafzaken dringend nood is aan een wettelijk statuut waarin de rol van de deskundige duidelijk wordt afgebakend en waarin een duidelijke ondergrens wordt getrokken inzake de competenties en het professionalisme van de deskundige.³¹⁶ Een wettelijke regeling zou volgens FRANK HUTSEBAUT ook tot gevolg hebben dat het vertrouwen in het deskundigenonderzoek groeit, waardoor de noodzaak aan tegenspraak zou afnemen.³¹⁷ Volgens WIM VAN DE VOORDE is het behoud van het deskundigenonderzoek zoals het momenteel wordt geregeld geen optie. Hij ziet als voornaamste probleem dat er op dit ogenblik geen enkele garantie bestaat met betrekking tot de kwaliteit van de deskundige. Er is dus nood aan professionalisering, accreditering en certificering.³¹⁸ Volgens VAN DE VOORDE kan deze professionalisering bereikt worden door institutionalisering: “*Door het samenbundelen van deskundigen in elkaar*

³¹⁵ Zie B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 216-225.

³¹⁶ B. RENARD en C. VANNESTE (dir) met medewerking van DELTERNE, S. en ALLEMAN H., *Het deskundigenonderzoek in strafzaken – Tweede fase: het statuut van de gerechtsdeskundige in strafzaken*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, januari 2006, <http://nicc.fgov.be>, 1-17.

³¹⁷ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

³¹⁸ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

*aanvullende expertise-gebieden in enkele erkende instituten moet het mogelijk zijn om door schaalvergroting en een correct financieringssysteem multidisciplinaire forensische deskundigheid op een efficiënte (onder andere inzake snelheid van afhandeling) en permanente (24/24, 7/7) wijze ter beschikking te stellen van justitie. Dergelijke instituten dienen te voldoen aan een aantal kwaliteitscriteria, waarop wordt toegezien door een overkoepelende organisatie waarin deze instituten en de magistratuur zijn vertegenwoordigd.*³¹⁹ In dat systeem acht VAN DE VOORDE het NICC vooral van belang voor de coördinatie en de uitbouw van forensische databanken.³²⁰

³¹⁹ W. VAN DE VOORDE, “De positie van de deskundige vandaag” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 233.

³²⁰ W. VAN DE VOORDE, “De positie van de deskundige vandaag” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 234.

6. Rechtsvergelijkend onderzoek: Nederlands Forensisch Instituut

6.1. Algemeen

De Nederlandse tegenhanger van het NICC is het Nederlands Forensisch Instituut (NFI). Het NFI is in 1999 ontstaan uit een fusie tussen het Gerechtelijk Laboratorium (opgericht in 1945) en het Laboratorium voor de Gerechtelijke Pathologie (opgericht in 1951).³²¹ Vandaag is het NFI gevestigd in Ypenburg, i.e. een Haagse wijk, en stelt het ongeveer 560 mensen te werk.³²² Het personeelsbestand is dus maar liefst vier maal groter dan dat van het NICC. Ook wanneer de infrastructuren van het NICC en het NFI worden vergeleken, stelt ons nationaal forensisch instituut maar weinig voor. Sinds 2004 is het NFI gehuisvest in een ultramodern en een volledig geëquipeerd gebouw, terwijl het NICC gebouwen betreft die nauwelijks voldoen aan de hedendaagse normen. Dit is een probleem dat al jarenlang wordt aangekaart, maar tot op vandaag werden nog geen degelijke stappen gezet in de richting van een duurzame oplossing. De Regie der Gebouwen voert stelselmatig noodzakelijke kleine werkzaamheden uit in de gebouwen, maar het spreekt voor zich dat het verrichten van dergelijke activiteiten in een laboratorium geen evidentie en een te vermijden iets is. Nu is het aan de politieke verantwoordelijken om te beslissen of er verder en voldoende zal geïnvesteerd worden in aanpassingen aan het bestaande gebouw of er op zoek zal worden gegaan naar een nieuwe locatie. Dat het NICC niet beschikt over een even groot aantal personeelsleden en over een hypermoderne infrastructuur zoals deze waarin het NFI gevestigd is, houdt natuurlijk ook verband met de verschillen tussen de Belgische en Nederlandse markt voor forensische expertises en de uiteenlopende doelstellingen en organisatie van deze instituten, zoals dit hierna nog zal blijken.³²³

³²¹B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM, en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 7.

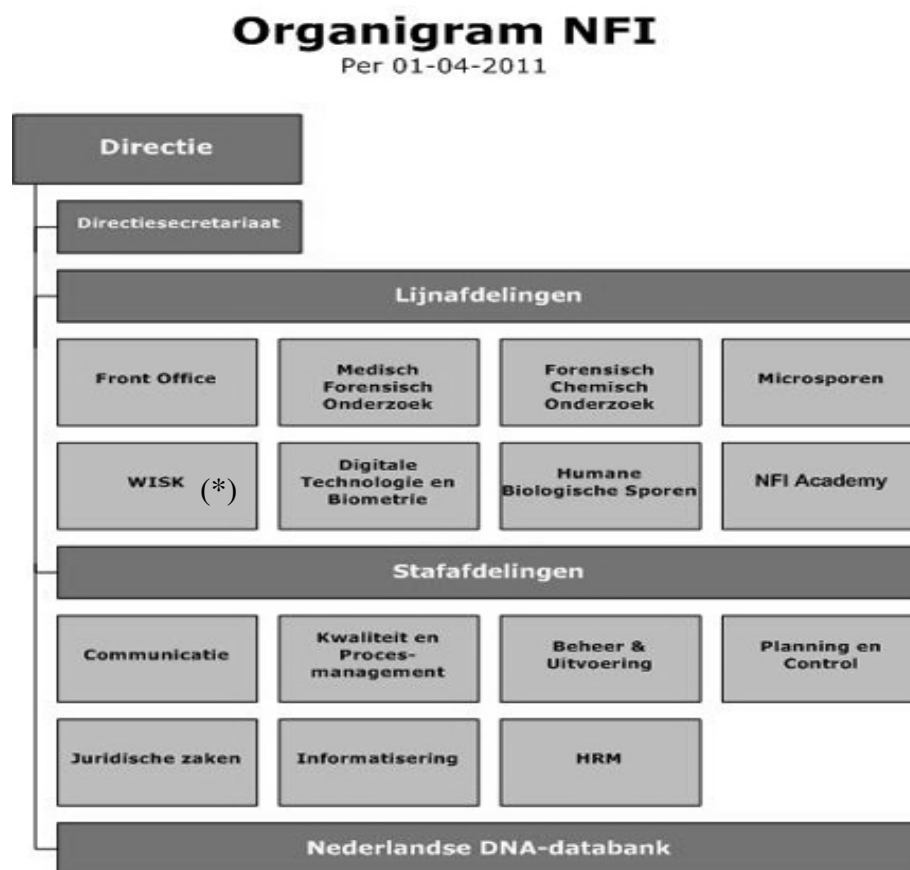
³²² NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2011*, <http://jaarverslag2011.forensischinstituut.nl>; www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj/diensten-en-instellingen.

³²³ *Vr. en Antw. Kamer* 2007-08, 12 maart 2008 (Vr. nr. 193 C. BROTCORNE); *Vr. en Antw. Senaat* 2011-12, 11 januari 2012 (Vr. nr. 5-1738 I. FAES); *Vr. en Antw. Kamer* 2010-11, 19 januari 2011 (Vr. nr. 1857 C. BROTCORNE); *Vr. en Antw. Kamer* 2010-11, 19 januari 2011 (Vr. nr. 1913 S. BECQ); *Vr. en Antw. Senaat* 2011-12, 14 februari 2012 (Vr. nr. 5-1737 I. FAES).

6.2. Structuur en opdrachten

Het NFI is een agentschap van het Ministerie van Veiligheid en Justitie en ressorteert onder het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving. Het is het nationaal kennis- en expertisecentrum op het gebied van het forensisch onderzoek. Dit instituut voert, in opdracht van de politie, de zittende magistratuur, het openbaar ministerie of andere instanties die zich inlaten met de opsporing naar strafbare feiten, onafhankelijk forensisch onderzoek uit op overwegend technisch, medisch-biologisch en natuurwetenschappelijk gebied ten behoeve van de waarheidsvinding in strafzaken.³²⁴ De verdediging kan dus niet rechtstreeks een onderzoek aanvragen bij dit instituut, maar wel met instemming van de officier van Justitie of de rechter-commissaris.³²⁵ Tevens is het de taak van het NFI om nieuwe onderzoeksmethoden en technieken te ontwikkelen en deze te implementeren ten behoeve van zowel zichzelf als de politie en justitie.³²⁶

Het organigram van het NFI ziet er als volgt uit³²⁷:

* WISK = Wetenschap, Interdisciplinair onderzoek, Statistiek en kennismanagement

³²⁴ art. 4-5 Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut 29 november 2001, *Stcrt.* 2001, 234.

³²⁵ *Kamerstukken II* 2006-05, 31116, nr. 3, 15.

³²⁶ art. 4-5 Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut 29 november 2001, *Stcrt.* 2001, 234.

³²⁷ www.nederlandsforensischinstituut.nl/nfi/organisatiestructuur/organigram.

De directie van het NFI bestaat uit twee directeurs die benoemd worden door de minister van Justitie: de algemene directeur en de directeur externe relaties. Overeenkomstig het derde artikel van de Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut bewaakt de algemene directeur de integriteit van het NFI en draagt hij, met inachtneming van de door de minister van Justitie vereiste normen, voortdurend zorg voor: de kwaliteit van de werkzaamheden, de producten en de bedrijfsvoering en de deskundigheid van de medewerkers. Hij oefent de aan hem verleende bevoegdheden uit binnen de door de minister van Justitie aangegeven kaders en legt tevens verantwoording af over de besteding van de door justitie beschikbaar gestelde middelen.³²⁸

De onderzoeksgebieden waarin de laboranten van het NFI vandaag werkzaam zijn, zijn opvallend talrijker dan deze waarin het Belgische NICC actief is. De directeur-generaal van het NICC, JAN DE KINDER, stelt daaromtrent dat het NICC probeert om een alsmaar breder gamma van forensische technieken aan te bieden, maar dat daarbij niet de volledige span van het NFI wordt geambieerd. Deze ambitie zou overigens onhaalbaar zijn wegens het aanzienlijk kleiner personeelsbestand en budget.³²⁹ Naast alle expertises die ook in de laboratoria van het NICC worden uitgevoerd, zijn de personeelsleden van het NFI ook nog gespecialiseerd in³³⁰:

- onderzoek naar emissies van gasvormige stoffen, gericht op het bewijzen van overtredingen van wettelijke normen, vergunningsvoorschriften en andere normen, alsook naar de aard en samenstelling van deze stoffen om de veroorzaker ervan vast te stellen (Front Office)
- identificatie en vergelijking van nieuwe/onbekende stoffen of materialen en onderzoek naar de samenstelling ervan (bv. olievergelijking) (afdeling Microsporen)
- het achterhalen van de toedracht van een verkeersongeval in de ruimste zin van het woord (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- karakterisering van materiaalmonsters om ze vervolgens te kunnen vergelijken (afdeling Microsporen)
- onderzoek van traanverwekkende stoffen, alsook van kledij om te verifiëren of deze eerstgenoemde stoffen er al dan niet op aanwezig zijn (afdeling Forensisch Chemisch Onderzoek)

³²⁸ art. 3 en 6 Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut 29 november 2001, *Stcr.* 2001, 234.

³²⁹ Informatie vernomen van JAN DE KINDER, directeur-generaal van het NICC.

³³⁰ www.nederlandsforensischinstituut.nl.

- spraak- en audio-onderzoek: sprekeridentificatie en -typering, fonetisch-linguïstische analyse, auditieve confrontatie of voice line-ups, verstaanbaarheidsverbetering en onderzoek naar integriteit, authenticiteit en originaliteit van audio-opnames (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- onderzoek van documenten om deze met elkaar te kunnen vergelijken en de echtheid of herkomst ervan vast te stellen (bv. dreigbrieven) (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- pathologie (i.e. het uitvoeren van autopsies) (afdeling Medisch Forensisch Onderzoek)
- onderzoek van schrijfmachines, printers en hun schrifttekens (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- (advies bij) monsterneming in het kader van een strafrechtelijk milieuonderzoek (afdeling Forensisch Chemisch Onderzoek)
- leeftijdsonderzoek bij levenden zonder geldige identiteitspapieren (afdeling Medisch Forensisch Onderzoek)
- forensische statistiek, i.e. de toepassing van statistiek op het strafrecht, waarbij metingen en interpretaties in cijfers worden weergegeven teneinde de waarde ervan te kunnen inschatten (afdeling WISK)
- forensische archeologie, waarbij de forensische archeoloog bijstand verleent en advies geeft bij de opgraving van lichamen ten behoeve van verder forensisch onderzoek, het zoeken naar een begraven lichaam of voorwerp, het inspecteren van een bodem teneinde de eventueel aanwezige menselijke resten te ontdekken en veilig te stellen, het dateren van menselijk skeletmateriaal en het documenteren en analyseren van de ruimtelijke samenhang tussen de verschillende soorten forensische sporen (Front Office)
- onderzoek van handschriften om te achterhalen of iets al dan niet door een bepaalde persoon geschreven is (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- analyse van (resten van) explosieven om de samenstelling en werking ervan te bepalen, alsook het achterhalen van de oorzaak van explosies en het vergelijken van verschillende bomaanslagen en explosieve materialen en constructies om eventuele overeenkomsten te kunnen vaststellen (afdeling Forensisch Chemisch Onderzoek)
- forensische antropologie, waarbij de forensische antropoloog aangetroffen lichamen, lichaamsdelen of skeletmateriaal onderzoekt teneinde vaststellingen te doen

betreffende de aard, de leeftijd, de lengte, de letsels, enz. (afdeling Medisch Forensisch Onderzoek)

- onderzoek van bloedsporenpatronen waaruit in bepaalde gevallen kan worden afgeleid hoe ze zijn ontstaan, wat de positie was van de betrokken personen toen ze ontstonden enz. (afdeling Humane Biologische Sporen)
- het achterhalen of een persoon al dan niet op een (onduidelijk) camerabeeld of foto te zien is aan de hand van lengtemeting, biometrie (i.e. automatische identificatie of herkenning van personen gebaseerd op gedrags- of fysiologische kenmerken) of gezichtsvergelijking (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- onderzoek van bodem, water en meststoffen om inbreuken op de uitgebreide wetgeving die bodem en water beschermt vast te stellen (Front Office)
- brandtechnisch, technisch (van installaties en apparatuur) en materiaalkundig (vaak van materiaalbreuken) onderzoek om de oorzaak van explosies en branden te achterhalen (Front Office)
- het toegang vinden tot, het uitlezen en het analyseren van digitale informatie (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)
- DNA-verwantschapsonderzoek waarbij, door middel van vergelijking van de DNA-profielen, wordt nagegaan of bepaalde personen al dan niet verwant kunnen zijn met elkaar (afdeling Humane Biologische sporen)
- het inschatten van de risico's en effecten voor of na de menselijke blootstelling aan bepaalde stoffen bij calamiteiten en het achterhalen van de oorzaken van gewasschade (afdeling Forensisch Chemisch Onderzoek)
- schoen-, hand- en bandensporenonderzoek (afdeling Microsporen)
- soucheonderzoek waarbij wordt onderzocht of twee delen oorspronkelijk één geheel hebben gevormd (afdeling Microsporen)
- het zichtbaar maken van vingersporen en het oordelen over de bruikbaarheid ervan met betrekking tot identificatie door de technische recherche (afdeling Digitale Technologie en Biometrie)

Het NFI is niet voor elk van deze onderzoeksgebieden geaccrediteerd. Op de website van de Raad voor Accreditatie (de tegenhanger van de Belgische accreditatie-instelling (BELAC)) is

te vinden voor welke deelgebieden het NFI wel geaccrediteerd is.³³¹ Er bestaat echter, net zoals in België, ook geen algemene wettelijke verplichting om forensisch onderzoek door een geaccrediteerd laboratorium te laten uitvoeren. Dit is enkel, ingevolge Europees regelgeving, voor DNA-onderzoek en binnenkort ook voor dactyloscopisch onderzoek verplicht.³³²

Zowat alle afdelingen van het NFI leggen ook databanken aan met daarin de sporen die ze ter analyse binnenkrijgen. Zo bestaat er bijvoorbeeld een kogels- en hulzendatabank, een DNA-databank, die sinds 2009 een zelfstandig onderdeel van het NFI is, en sinds 2010 ook een bomdatabank waarin politie, NFI en defensie hun kennis over explosieven, verdachte pakketjes en bommeldingen kunnen opslaan ter ondersteuning van crisisbeheersing en terrorismebestrijding.³³³

In 2003 werd besloten tot de start van de pilot Landelijke Sporen Data Bank (LSDB), waarbij in eerste instantie informatie uit de vingerafdrukdatabank HAVANK (beheerd door de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI), die behoort tot de Koninklijke Landelijke Politiedienst (KLPD)) en de DNA-sporendatabank (beheerd door het NFI) werd samengevoegd. Het doel was om de aanwezige sporeninformatie efficiënter te benutten, aangezien op deze manier verbanden tussen verschillende criminele feiten beter zichtbaar worden. Ingevolge een overwegend positieve evaluatie van de pilot, werd verder - en nog steeds - werk gemaakt van de uitwisseling van sporeninformatie. Ook werd op advies van prof. dr. MICHIEL S. DE VRIES de LSDB omgevormd tot Landelijke Coördinatiebestand Sporen (LCS). Vandaag heeft men reeds de informatie-uitwisseling tussen beide databanken gedigitaliseerd en is er ook een koppeling met de kogels- en hulzendatabank van het NFI. In 2009 heeft men een poging ondernomen om ook werktuigensporen in het systeem op te nemen, maar dit bleek niet haalbaar te zijn wegens de enorme differentiatie van dit type sporen. Van een algemeen nationaal sporenanalysesysteem is bijgevolg nog lang geen sprake, maar dit is wel wat men stap voor stap zal trachten te bereiken.³³⁴

³³¹ Zie www.rva.nl/?p=cins0200.

³³² Kaderbesluit van 30 november 2009 over de accreditatie van aanbieders van forensische diensten die laboratoriumactiviteiten verrichten, *PubEG* L322/14, 9.12.2009.

³³³ NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2010*, www.jaarbeeldnfi2010.nl.

³³⁴ *Kamerstukken II* 2003-04, 28 684, nr. 23; NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 14-15; LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 28; M.S. DE VRIES, *Evaluatie Pilot Landelijke Sporen Data Bank*, onderzoek in opdracht van de directie Opsporingsbeleid van het Ministerie van Justitie, Nijmegen, 2005, www.ru.nl/publish/pages/528646/evaluatielsdb.pdf, 12-13; Zie ook W. PH. STOL, N. KOP en P.A. KOPPENOL, *Eén spoor is geen spoor – naar een landelijke sporendatabank voor informatiegestuurde opsporing*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, 2005, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/landelijke-sporendatabanken.aspx, 130 p.

Zoals reeds aangehaald, is het NFI tevens het nationaal kennis- en expertisecentrum op gebied van forensisch onderzoek. Alle internationale innovaties in de forensische wetenschap worden op de voet gevolgd en de nieuwe technologieën worden snel toegepast. Het NFI zet ook zelf sterk in op Research en Development zodat de dienstverlening steeds verbeterd kan worden en een uitbreiding van onderzoeksaanbod mogelijk wordt. Opdat de kwaliteit van het forensisch onderzoek in Nederland zou worden gehandhaafd en zelfs nog zou verbeteren, is het belangrijk dat het NFI inspanningen levert om deze kennis en ervaring over te dragen. Sinds 1 januari 2010 heeft het NFI al haar activiteiten die verband houden met deze kennisoverdracht ondergebracht in de NFI Academy. Deze Academy, gehuisvest naast het hoofdgebouw van het NFI in het NFI Field Lab, verzorgt opleidingen voor diverse doelgroepen. Ook werkt het NFI samen met enkele toonaangevende opleidingsinstituten (oa. de politieacademie) om deze kennisoverdracht in bestaande opleidingen te integreren.³³⁵

6.3. De relatie van het Nederlands Forensisch Instituut met andere diensten

6.3.1. Politie en openbaar ministerie

Allereerst is het bij de bespreking van de relatie van het NFI met andere diensten belangrijk te weten dat men in Nederland de afgelopen jaren, na enkele catastrofale strafonderzoeken in het verleden, veel ingezet heeft op de verbetering van de opsporing en de vervolging. Daarbij werd het forensische gedeelte absoluut niet uit het oog verloren. Naar aanleiding van het evaluatieonderzoek in de Schiedammer parkmoord³³⁶ van de Commissie Posthumus³³⁷ lanceerden de politie, het openbaar ministerie en het NFI in 2005 gezamenlijk het “Programma Versterking Opsporing en Vervolging”³³⁸. Op 29 juni 2010 zijn de door elk van deze drie instanties opgestelde eindrapporten van het Programma toegestuurd naar de minister van Justitie. Deze rapportages markeren de afronding van het Programma,

³³⁵ www.forensischinstituut.nl/nfi/opleidingen_en_cursussen; www.forensischinstituut.nl/r-d.

³³⁶ Op 22 juni 2000 wordt de 10-jarige Nienke Kleiss verkracht en vermoord in het Beatrixpark in Schiedam. Haar vriendje Maikel wordt zwaar mishandeld, maar overleeft de feiten. In 2001 wordt Kees B. veroordeeld voor deze feiten tot een gevangenisstraf van achttien jaar en TBS met dwangverpleging. Deze straf wordt in hoger beroep bevestigd en het cassatieverzoek wordt verworpen. Nochtans is het belastend bewijsmateriaal allerminst overtuigend en heeft het NFI twijfel over de schuld (maar deze wordt niet aan de rechter voorgelegd). In september 2004 biecht een andere man, Wik H., de moord op Nienke op, waarop Kees B. op 10 december 2004, na ruim vier jaar onschuldig te hebben vastgezeten, wordt vrijgelaten.

³³⁷ F. POSTHUMUS, *Evaluatieonderzoek in de Schiedammer Parkmoord*, rapportage in opdracht van het College van procureurs-generaal, 2005, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/09/13/evaluatieonderzoek-in-de-schiedammer-parkmoord-rapport-posthumus.html, 189 p.

³³⁸ OPENBAAR MINISTERIE, POLITIE, NFI, *Programma versterking opsporing en vervolging*, 4 november 2005, www.format.nl/Rapport%20versterking%20opsporing%20en%20vervolging/pdf.

maar er werd benadrukt dat blijvend werk zal worden gemaakt van de kwaliteitsverbetering van opsporing en vervolging.³³⁹

De technische recherche van de politie is een afdeling waarover elk regionale politiekorps beschikt. Deze korpsen vallen onder direct gezag van een korpschef. De organisatie en expertises van deze afdelingen en hun onderlinge samenwerking verschilt sterk van korps tot korps.³⁴⁰ Ingevolge het Programma is deze technische recherche versterkt met vijfhonderd forensische assistenten die hoofdzakelijk het “routinewerk” van deze afdelingen uitvoeren.³⁴¹ Daarnaast bestaan er nu ook vier categorieën van plaatsen delict (PD’s), nl. de “standaard PD”, de “maatwerk PD”, de “maatwerk-plus PD” en de “calamiteiten PD”. Dit onderscheid is van belang opdat de meest geschikte personen ter plaatse zouden komen. Specialisten met verschillende opleiding en ervaring zullen er worden op afgestuurd. Bij de twee laatstgenoemde PD’s komt het NFI altijd ter plaatse, maar bij de eerste twee “eenvoudigere” PD’s is dit niet steeds het geval en zijn het vaak enkel de technische rechercheurs van de politie die zich op het veld begeven. Deze afbakening en de daaraan verbonden gevolgen zijn echter te theoretisch om praktisch haalbaar te zijn, waardoor het geregeld voorkomt dat de “verkeerde” personen de PD onderzoeken en de sporen veilig stellen.

Eén van de belangrijkste zaken die, door het uitvoeren van het Programma, is verwezenlijkt, is de aanzienlijke verbetering van de samenwerking tussen het NFI, de politie en het OM. Ten eerste waren bij het opstellen van het Programma al op twee plaatsen in Nederland projecten opgestart in het kader van Forensische Samenwerking in de Opsporing (FSO) tussen het NFI en de politie. In het Programma werd het voornemen geuit om versneld over te gaan tot het vormen van zes van deze FSO’s. *“Een FSO moet worden gezien als een gemeenschappelijk frontoffice van en voor politie en NFI ten behoeve van de intake en begeleiding van werkzaamheden rond sporenonderzoek. Eén van de belangrijkste doelstellingen is optimalisatie van de ketensamenwerking.”*³⁴² Door het daadkrachtig optreden van de verschillende partijen, was men op het ogenblik waarop de eindrapporten werden opgesteld, dit stadium zelfs al gepasseerd: vanaf 2008 werden de zeven tot dan toe opgerichte

³³⁹ OPENBAAR MINISTERIE, *Brief aan minister Hirsch Ballin over eindrapportage Versterking Opsporing en Vervolging*, 19 juli 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/07/19/brief-openbaar-ministerie-aan-minister-hirsch-ballin; MINISTER VAN JUSTITIE, MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES, *Brief aan Tweede Kamer eindrapportage programma Versterking Opsporing en Vervolging*, 16 juli 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/07/19/brief-tweede-kamer-eindrapportage-programma-versterking-opsporing-en-vervolging.html.

³⁴⁰ M.J.G. JACOBS, M.Y. BRUINSMA, J.W.M.J. VAN POPPEL en J.A. MOORS, *Inzet, organisatie en kwaliteit van de forensisch-technische opsporing bij de politie in Nederland*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, IVA Tilburg, 2005, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/stand-van-zaken-forensisch-technisch-onderzoek.aspx, 57.

³⁴¹ LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 16.

³⁴² OPENBAAR MINISTERIE, POLITIE, NFI, *Programma versterking opsporing en vervolging*, 4 november 2005, www.format.nl/Rapport%20versterking%20opsporing%20en%20vervolging/pdf, 33.

FSO's, waarover alle politiekorpsen werden verdeeld, opgesplitst in twee aparte organisaties. De politie transformeerde haar deel van de FSO's naar zeven Bovenregionale Forensische Service Centra (BFSC's), terwijl het NFI één Frontoffice NFI inrichtte (FON). Door deze ontwikkeling werd enerzijds de continuïteit van de goede onderlinge samenwerking beoogd. De FSO's hadden de samenwerking tussen het NFI, de politie en het OM en daardoor de kwaliteit van het forensisch onderzoek immers duidelijk verbeterd. Anderzijds streefde men binnen deze samenwerking een duidelijkere afbakening na tussen de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden: politie of OM zijn de opdrachtgevers, het NFI is de opdrachtnemer en levert zijn producten volgens afgesproken levertijden.

In het FON worden alle functies die direct in verbinding staan met de klanten van het NFI gecentraliseerd om zo te streven naar de beste dienstverlening.³⁴³ Het NFI investeert nu in forensische adviseurs die op verschillende plaatsen in Nederland werkzaam zijn bij politie en OM. Zij moeten forensisch advies verstrekken en zorgen voor een goede communicatie en wederzijds begrip tussen de verschillende actoren. Ook worden nu aan het begin van een onderzoek, behalve bij standaardzaken, forensische intakegesprekken opgezet. Doordat opdrachtgever en opdrachtnemer onmiddellijk samen aan tafel zitten en duidelijke afspraken maken, weten beide partijen wat de mogelijkheden zijn en wat ze van elkaar kunnen verwachten. Het FON heeft daarnaast ook een aantal accountmanagers aangesteld die als belangrijkste taak hebben de klantencontacten te onderhouden.³⁴⁴

De transformatie naar BFSC's is op heden nog niet volledig afgerond. Het doel van deze BFSC's is³⁴⁵: *“precisering van de vraag- en aanbodrelaties tussen Openbaar Ministerie, politie en het NFI, optimalisering van de vraag naar forensisch onderzoek, ontwikkeling van instrumenten die de sturing, de prioritering en de besluitvorming binnen het Openbaar Ministerie op bovenregionaal niveau faciliteren, ontwikkeling van criminalistische expertise in de BFSC's”*.

³⁴³ LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 5 en 27; NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 5-7.

³⁴⁴ NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 6-7; OPENBAAR MINISTERIE, *Brief aan minister Hirsch Ballin over eindrapportage Versterking Opsporing en Vervolg*, 19 juli 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/07/19/brief-openbaar-ministerie-aan-minister-hirsch-ballin.

³⁴⁵ *Kamerstukken II* 2008-09, 31 700 VI, nr. 150.

Vervolgens wordt ook sinds 2009 jaarlijks een Service Level Agreement (SLA) afgesloten tussen het NFI, de politie en het OM. In deze overeenkomst worden heldere afspraken gemaakt betreffende het aantal onderzoeksaanvragen per werkdomein dat haalbaar is voor het NFI. Zo wordt vermeden dat, zoals in het verleden, de vraag veel groter is dan het aanbod.³⁴⁶

Daarnaast werd ten gevolge van het Programma een Landelijk Team Forensische Opsporing (LTFO) opgericht. Dat is sinds 15 november 2007 operatief. Dit team is samengesteld uit ongeveer 155 personeelsleden die behoren tot defensie, politie, NFI en particuliere organisaties. Het LTFO beschikt over de nodige expertises om te worden ingezet bij rampen en terreuracties, wanneer het m.a.w. gaat om “calamiteiten PD’s”.³⁴⁷

Verder verenigden vertegenwoordigers van het OM, de politie, het Ministerie van Veiligheid en Justitie en het NFI zich begin 2011 in een Taskforce tegen Bureaucratie in de Keten. Het doel van deze Taskforce bestond erin de administratieve rompslomp in de werkprocessen te reduceren. Begin 2012 werd, na evaluatie, vastgesteld dat men geslaagd was in hun opzet. Nu komt de Taskforce enkel nog samen wanneer er problemen worden gesignaleerd.³⁴⁸

Ook worden de vragen aan het NFI nu beter geformuleerd. Dat helpt het NFI om meer vragen te beantwoorden met gelijkblijvende capaciteit. Daar tegenover staat dat het NFI inspanningen heeft geleverd om haar rapporten duidelijker te maken voor de ontvangers. Het NFI meent dat het daarin geslaagd is, terwijl prof. dr. ANTONIUS PETRUS ARNOLDUS BROEDERS meent dat het NFI vandaag niet duidelijker en uitgebreider rapporteert dan voordien.³⁴⁹

Tot slot bestaan er nu ook specialistische officieren binnen het OM, waaronder forensische officieren. Deze zorgen voor een goede kwalitatieve en kwantitatieve sturing van de

³⁴⁶ LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 7; X, “NFI verlaagt levertijden met 90%”, nieuwsbericht 25 oktober 2011, www.forensischinstituut.nl/nieuws/2011/nfi-verlaagt-levertijden-met-90.aspx.

³⁴⁷ LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 26.

³⁴⁸ X, “Taskforce Bureaucratie reduceert rompslomp”, *NFIInfo* 2012, nr. 1, www.nfi-info.nl/nieuws_item/t/taskforce_bureaucratie_reduceert_rompslomp.

³⁴⁹ Zie A.P.A. BROEDERS, *Het forensisch tekort*, afscheidscollege, 20 mei 2011, 13- 26; NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 6 en 11; LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 27.

onderzoeksvragen die vanuit het OM komen. Tevens worden aan grote onderzoeken een forensische coördinator en een vaste sporencoördinator verbonden.³⁵⁰

Deze inspanningen om de samenwerking te optimaliseren hebben wel degelijk effect geressorteed: uit twee grootschalige klanttevredenheidsonderzoeken bij politie, OM en rechterlijke macht is gebleken dat de algemene tevredenheid over het NFI is gestegen van 6,1 in 2008 naar 7,0 in 2009, in 2011 was de gemiddelde levertijd gedaald tot 13 dagen ten opzichte van 51 dagen in 2008 en ook de werkvoorraden zijn gedaald, en wel van 18 000 zaken in 2008 naar 2500 in 2011.³⁵¹

6.3.2. Universitaire en private forensische laboratoria

Zonder absolute volledigheid na te streven wordt hieronder een overzicht gegeven van de belangrijkste organisaties in Nederland die zich ook met forensisch onderzoek bezighouden.

6.3.2.1. Forensisch Laboratorium voor DNA Onderzoek (FLDO)

Toen de wetgever anno 1994 in de DNA-wetgeving een recht op een onafhankelijk tegenonderzoek, door een ander instituut dan het NFI, invoerde, werd door de minister van Justitie aan de Universiteit van Leiden gevraagd of het mogelijk was om een onafhankelijk laboratorium voor de uitvoering van deze contra-expertises op te richten. Bijgevolg werd het FLDO gesticht. Dit laboratorium is geaccrediteerd voor DNA-onderzoek en voert deze onderzoeken enkel uit in opdracht van een rechter of een officier van Justitie.³⁵²

³⁵⁰ COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL en PARKET-GENERAAL *Eindrapportage OM – programma Versterking Opsporing en Vervolg*, mei 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-om-programma-versterking-opsporing-en-vervolg.html, 9.

³⁵¹ NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2010*, www.jaarbeeldnfi2010.nl; *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 5.

³⁵² B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerving in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 29; www.humgen.nl/fldo.

6.3.2.2. *The Maastricht Forensic Institute (TMFI)*

Het TMFI is een onafhankelijk, wetenschappelijk en forensisch-technisch instituut dat werd opgericht in 2008 door de Universiteit van Maastricht en DSM resolve³⁵³ (een analyselaboratorium dat de R&D van andere ondernemingen ondersteunt). Het TMFI werkt samen met DNanalysis Maastricht³⁵⁴ (een geaccrediteerd DNA-laboratorium) en Fox-IT³⁵⁵ (een informaticabedrijf, zie verder). Dit instituut houdt zich bezig met zowel onderzoek van een resem materiële sporen (zoals brandonderzoek, digitaal forensisch onderzoek, handschriftonderzoek, enz.) als met rechtspsychologische en gedragswetenschappelijke expertises. Deze (tegen-)onderzoeken worden uitgevoerd in opdracht van politie, justitie, advocatuur en andere particulieren. Het TMFI is geaccrediteerd voor toxicologie en onderzoek inzake verdovende middelen, vezels en glas. Tot op heden werd vooral voor spraakonderzoek en toxicologisch onderzoek beroep gedaan op het TMFI.³⁵⁶

6.3.2.3. *Fox-IT*

Fox-IT werd in 1999 opgericht en is vandaag uitgegroeid tot een gerenommeerd bedrijf met een hoofdkantoor in Nederland, nevenvestigingen op de Antillen en in het Verenigd Koninkrijk, partners in andere delen van de wereld zoals de Verenigde Staten en het Midden-Oosten en een afzetmarkt die grote delen van Europa, het Midden-Oosten, Amerika en de Caraïben beslaat. Eén van de specialisaties van Fox-IT bestaat uit het verrichten van digitaal rechercheonderzoek en het terugvinden en interpreteren van digitale sporen om eventuele fraude, spionage, phishing of hacking aan het licht te brengen. Dit bedrijf werkt ook voor publieke opdrachtgevers, maar de meerderheid is privaat.³⁵⁷

³⁵³ Zie www.dsm.com/le/en_US/resolve_le/html/home_resolve_le.htm.

³⁵⁴ Zie www.dna-maastricht.nl.

³⁵⁵ Zie www.fox-it.com.

³⁵⁶ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerving in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Nyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,30; www.tmf.nl.

³⁵⁷ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerving in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Nyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,31; www.fox-it.com.

6.3.2.4. *Independent Forensic Services (IFS)*

IFS is een onafhankelijk forensisch laboratorium dat werd opgericht in 2003. Dit laboratorium ontvangt niet alleen opdrachten uit Nederland, maar ook uit de Verenigde Staten, Australië en Groot-Brittannië. IFS voert DNA-onderzoeken uit en is daarvoor ook geaccrediteerd. Daarnaast is dit laboratorium ook gespecialiseerd in het analyseren van bloedspoorpatronen, het interpreteren en beschrijven van verwondingen en het bepalen van de doodsoorzaak en tijdstip van overlijden. Deze onderzoeken worden uitgevoerd in opdracht van politie, OM en de advocatuur.³⁵⁸

6.3.2.5. *Verilabs*

Verilabs is een forensische dienstverlener die in 2001 werd opgericht. De vaste partners van Verilabs zijn: Baseclear³⁵⁹ (een onafhankelijk en geaccrediteerd laboratorium voor DNA-gerelateerd onderzoek), LGC Forensics³⁶⁰ (een onafhankelijke forensische dienstverlener met laboratoria in het Verenigd Koninkrijk en Duitsland die verschillende forensische diensten aanbieden), Centrum voor Forensische Pathologie³⁶¹ en Chemtox³⁶² (een geaccrediteerd toxicologisch laboratorium uit Frankrijk, gespecialiseerd in haaronderzoek). Verilabs voert onderzoeken uit in opdracht van politie, justitie, advocaten, rechtbanken, zakelijke en wetenschappelijke professionals en particulieren uit binnen- en buitenland. Verilabs is gespecialiseerd in heel wat soorten forensische (contra-)expertises, waarvoor het gecertificeerd is.³⁶³

³⁵⁸ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,30; www.forensic-services.nl.

³⁵⁹ Zie www.baseclear.com.

³⁶⁰ Zie www.lgc.co.uk/divisions/lgc_forensics.aspx.

³⁶¹ Zie www.forensischpatholoog.nl.

³⁶² Zie www.labochemtox.com.

³⁶³ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,30; Zie www.verilabs.nl.

6.3.3. Concurrentiepositie en/of monopoliepositie van het NFI

In Nederland worden van oudsher zowat alle forensische onderzoeken ten behoeve van gerechtelijke overheden uitgevoerd door het NFI. De andere forensische instituten ontvangen naar schatting samen slechts één procent van alle opdrachten. Deze dominante positie is echter niet het gevolg van een wettelijk monopolie, maar is historisch gegroeid. Het NFI is immers in 1999 ontstaan uit een fusie van de op dat moment twee belangrijkste spelers op de markt van forensische onderzoeken. Doordat deze twee instellingen waren ontstaan op het ogenblik dat het forensisch onderzoek nog maar pas aan belangrijkheid begon te winnen in strafzaken, hadden deze op evenredige wijze kunnen meegroeien met de ontwikkelingen in de forensische wetenschappen en met het belang van het forensisch bewijs in strafzaken. Aangezien het NFI het resultaat was van een fusie van deze twee belangrijke instituten, bekleedde het eigenlijk reeds van bij het begin bijna een monopoliepositie. Dit in tegenstelling tot het NICC, dat is ontstaan op een ogenblik waarop het forensisch onderzoek reeds een belangrijke plaats binnen het strafproces had ingenomen en justitie dus al opdrachten toebedeelde aan verschillende andere deskundigen.

De belangrijkste redenen van het OM en de politie om zo vaak beroep te doen op het NFI zijn: het vertrouwen in de kwaliteit van het NFI en het gemak waarmee, tengevolge van de gehele organisatorische structuur, met het NFI gewerkt kan worden. Daartegenover staat de onzekerheid betreffende de kwaliteit van de andere instituten en vooral het feit dat de politie en het OM de forensische onderzoeken die zij laten uitvoeren door particuliere instellingen met hun eigen middelen dienen te bekostigen. Voor de opdrachten die zij daarentegen geven aan het NFI hoeven zij niet uit hun eigen budget te putten, tenminste wanneer deze passen binnen de gemaakte capaciteitsafspraken.³⁶⁴

Sinds een tweetal jaren komen deze andere instituten echter meer in beeld. Dit komt ten eerste door de Wet Deskundige in strafzaken³⁶⁵, die in 2010 in werking trad. Met deze wet is er immers een algemeen wettelijk recht op tegenonderzoek ingevoerd. Daarvóór had men enkel na een DNA-onderzoek of een adem- of bloedonderzoek in het kader van een alcoholcontrole recht op een contra-expertise.³⁶⁶ Opdat het op vandaag wettelijk verankerde recht op onafhankelijk tegenonderzoek geen dode letter zou blijven, is het noodzakelijk dat er voor elk soort expertise minstens twee deskundigen in het Nederlands forensisch landschap te vinden

³⁶⁴ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Nyenrode, Tilburg, 2010, [www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 7, 31 en 59](http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,7,31%20en%2059); NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Bespiegelingen over de forensische markt*, januari 2011, www.forensischinstituut.nl/nieuws/2011/marktwerking-in-de-forensische-dienstverlening.aspx, 3.

³⁶⁵ Wet van 22 januari 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces, *Stb.* 2009, 33.

³⁶⁶ art. 151a, lid 6 Sv.; art. 21 Besluit van 5 juli 1997, houdende nadere regels omtrent de wijze van uitvoering van de artikelen 160, vijfde lid, en 163 van de Wegenverkeerswet 1994, *Stb.* 1997, 293.

zijn. Om van een rechtsgeldig tegenonderzoek te kunnen spreken, dienen deze deskundigen onafhankelijk van elkaar te opereren. Dit impliceert dus dat de expert die het tegenonderzoek uitvoert niet in hetzelfde laboratorium mag tewerkgesteld zijn als deze die het aanvankelijk onderzoek verrichtte. Aldus hebben de instituten, die naast het NFI bestaan, door toedoen van de nieuwe wet aan belang gewonnen.³⁶⁷ Daarnaast is er ook een steeds toenemende vraag naar forensisch-technisch onderzoek en ook soms naar heel specialistische deskundigheid. Ten slotte zijn er de afgelopen jaren ook meer van deze alternatieve aanbieders op de markt gekomen.

Deze ontwikkelingen zetten echter, in samenhang met blunders uit het verleden en het steeds toenemende belang van het forensisch bewijsmateriaal in strafzaken, meer druk op het NFI. Deze prikkels hebben het NFI positief gestimuleerd, wat resulteerde in efficiënter werken. Zo zijn bijvoorbeeld, ten gevolge van NFI-programma “Verkorting Levertijden”, de achterstanden waarmee het NFI te kampen had vandaag grotendeels weggewerkt.³⁶⁸ Doordat het NFI dermate snel gereageerd heeft op de toenemende druk, blijft het moeilijk voor de andere forensische dienstverleners om aan belang te winnen in het forensisch onderzoek.³⁶⁹

Om ervaring op te doen met forensisch onderzoek uitgevoerd door andere instituten, startte het Ministerie van Veiligheid en Justitie in juni 2009 met een proefproject, “pilot inschakeling particuliere onderzoeksinstituten”. Daarbij zou er geld ter beschikking worden gesteld van het OM en de politie om geregeld forensische onderzoeken, die aan bepaalde criteria voldoen, toe te wijzen aan particuliere forensische instituten. De doelstelling van deze proef was om de verschillende actoren in het veld te laten ondervinden of de inschakeling van deze instituten al dan niet een goede zaak is en op welke manier dit dan best geregeld wordt. Dit hele project werd opgezet omdat er gedacht wordt aan een nieuwe regeling voor de inschakeling van forensische deskundigheid. Dit project liep over twee jaren en momenteel is het wachten op een eindevaluatie.³⁷⁰

³⁶⁷ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 8 en 21-22.

³⁶⁸ *Kamerstukken II* 2008-09, 31700 VI, nr. 20; B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0,15 en 22.

³⁶⁹ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 57.

³⁷⁰ X, “Extra financiering voor Particulier Forensisch Onderzoek”, *LTC folder* 2010, nr. j-5742, www.tmf.nl/download.php?id=10.

Momenteel kan er echter niets anders vastgesteld worden dan dat het NFI bijna alle forensische opdrachten die in haar mogelijkheden liggen ontvangt, hoewel er in feite enkel voor het bloed- en urineonderzoek in het kader van alcoholcontroles in het verkeer een wettelijk monopolie bestaat.³⁷¹

6.4. Cijfers

Tabel 10: geleverde producten per afdeling in het jaar 2011. De cijfers zijn afgerond op honderdtallen, met uitzondering van het aantal geleverde producten van de afdeling Wetenschap, interdisciplinair onderzoek, statistiek en kennismanagement.³⁷²

	2008	2009	2010	2011
Digitale Technologie en Biometrie	900	1000	1000	1100
Forensisch Chemisch Onderzoek	1100	1100	900	8100
Front Office	1100	200	200	300
Humane Biologische Sporen	38000	31000	28900	37 800
Medisch Forensisch Onderzoek	6100	6600	5600	3 500
Microsporen	1200	1300	1100	1 300
Wetenschap, interdisciplinair onderzoek, statistiek, kennismanagement	/	/	/	19
Totaal	53500	46200	42100	52 100

³⁷¹ B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, *Marktwerving in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Nijenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 32 en 41.

³⁷² NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2010*, www.jaarbeeldnfi2010.nl; NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2011*, <http://jaarverslag2011.forensischinstituut.nl>.

Uit deze cijfers blijkt duidelijk dat het NFI jaarlijks een pak meer expertises uitvoert dan het NICC.

Tabel 11: Gemiddelde levertijd.³⁷³

	Gemiddelde levertijd in kalenderdagen
2009	38
2010	20
2011	18

Door grote inspanningen van zowel de opdrachtgevers als het NFI, zoals hierboven reeds aangegeven, zijn de levertijden aanzienlijk gedaald. Deze levertijden liggen opmerkelijk lager dan deze van het NICC.

6.5. Financieel

De minister stelt ten behoeve van de taakuitvoering middelen ter beschikking van het NFI.³⁷⁴ Het NFI is sinds 1 januari 2004 een baten-lastendienst in de zin van art. 10 van de Compabiliteitswet 2001³⁷⁵. Dit houdt in dat de uitgaven voor en de inkomsten van het NFI in een aparte staat worden opgenomen in de begroting van het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Het NFI is dus, in tegenstelling tot het NICC, geen staatsdienst met afzonderlijk beheer. Alles wordt gefinancierd door de staatsbegroting.³⁷⁶ Het NFI heeft maar liefst zeven maal meer middelen dan het NICC.

Wanneer de politie en het OM forensische onderzoeken laten uitvoeren door particuliere instellingen dienen zij deze te bekostigen met hun eigen middelen. Voor de opdrachten die zij daarentegen geven aan het NFI hoeven zij, in tegenstelling tot de Belgische situatie, niet uit hun eigen budget te putten, tenminste wanneer deze passen binnen de gemaakte SLA-afspraken (zie hierboven). Voor deze opdrachten ontvangt het NFI namelijk een jaarlijks bedrag van het Ministerie van Justitie. Voor 2012 is er voor deze onderzoeken 58 810 euro

³⁷³ NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2010*, www.jaarbeeldnfi2010.nl; NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2011*, <http://jaarverslag2011.forensischinstituut.nl>.

³⁷⁴ art. 6, lid 2 Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut 29 november 2001, , *Stcrt.* 2001, 234.

³⁷⁵ Wet van 13 juli 2002 tot vaststelling van de Wet inzake het beheer van de financiën van het Rijk, *Stb.* 2002, 413.

³⁷⁶ L. DE RUDDER, "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 54.

voorbehouden.³⁷⁷ Met de pilot “inschakeling van particuliere onderzoeksinstituten” (zie hierboven) werd in de periode 2010-2011 echter extra budget ter beschikking gesteld van het OM en de politie om onderzoek te laten uitvoeren door andere instituten dan het NFI.

De verdediging kan daarentegen, wanneer zij een deskundigenonderzoek wenst, niet steeds aanspraak maken op financiële dekking door de Staat. Enkel wanneer de verdediging een verzoek tot nieuw of aanvullend onderzoek richt tot de officier van Justitie of tot de rechter en dit ingewilligd wordt, komen de kosten voor rekening van de Staat. Als de verdediging op eigen houtje opdracht geeft tot een deskundigenonderzoek, zal ze dit zelf moeten bekostigen. Wel kan daarvoor naderhand aan de rechter een vergoeding worden gevraagd op grond van art. 591 Sv.³⁷⁸ De nieuwe Wet deskundige in strafzaken³⁷⁹ heeft evenwel met het nieuwe art. 51j Sv. ingevoerd dat het nu ook mogelijk is voor de rechter-commissaris om te bepalen dat het deskundigenonderzoek dat de verdediging op eigen initiatief liet uitvoeren, door de Staat wordt vergoed.³⁸⁰ Voor DNA-onderzoek en alcoholonderzoek blijft een afzonderlijke kostenregeling bestaan.³⁸¹

6.6. Gekaderd in een ruimere context: het Nederlandse deskundigenonderzoek in strafzaken

Sinds 1 januari 2010, de dag waarop de Wet deskundige in strafzaken³⁸² in werking trad, is de Nederlandse wettelijke regeling betreffende het deskundigenonderzoek in strafzaken grondig gewijzigd. Deze wijzigingen zijn er gekomen na een aantal gigantische gerechtelijke dwalingen^{383 384}.

Met de nieuwe wet is in het Eerste boek van het Wetboek van Strafvordering een nieuwe titel, Titel IIIc, ingevoerd, nl. “De Deskundige”. Deze ingevoerde artikelen, 51i t.e.m. 51m,

³⁷⁷ Voor de volledige meerjarige begroting zie www.rijksbegroting.nl/2011/voorbereiding/begroting,kst148608_21.html.

³⁷⁸ *Kamerstukken II*, 2006-07, 31116, nr. 3, 14.

³⁷⁹ Wet van 22 januari 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces, *Stb.* 2009, 33.

³⁸⁰ *Kamerstukken II*, 2006-07, 31116, nr. 3, 14; HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152; B. KOOPS, R. LEUKFELDT, B. HOOGENBOOM en W. STOL, Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Nijenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 22.

³⁸¹ art. 12 Besluit van 27 augustus 2001, houdende nadere regels over DNA-onderzoek in strafzaken, *Stb.* 2001, 400; Besluit van 5 juli 1997, houdende nadere regels omtrent de wijze van uitvoering van de artikelen 160, vijfde lid, en 163 van de Wegenverkeerswet 1994, *Stb.* 1997, 293.

³⁸² Wet van 22 januari 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces, *Stb.* 2009, 33; Besluit van 6 augustus 2009 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet deskundige in strafzaken, *Stb.* 2009, 351.

³⁸³ Waaronder de Puttense moordzaak en de Schiedammer parkmoord.

³⁸⁴ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 53.

handelen over de deskundige in het algemeen. Daarnaast zijn ook nog andere artikelen in het Wetboek van Strafvordering aangepast, toegevoegd of vervallen verklaard. Hiertoe behoren onder andere de artikelen met betrekking tot de benoeming van de deskundige (art. 150 - 150c), het deskundigenonderzoek gedurende het gerechtelijk vooronderzoek, de benoeming van de deskundige door de rechter-commissaris buiten het gerechtelijk vooronderzoek (art. 176) en het deskundigenbewijs (art. 343 – 344).³⁸⁵ In Nederland bestaat er dus, in tegenstelling tot wat in België het geval is, wél een specifieke wettelijke regeling betreffende het deskundigenonderzoek in strafzaken.

Een hoofddoelstelling van deze wijzigingen was om de kwaliteit van het deskundigenonderzoek in strafzaken te verbeteren. Dit heeft de wetgever trachten te bereiken door de tegensprekelijkheid te vergroten, een deskundigenregister te introduceren en ten slotte de positie van de rechter, voor wat betreft het deskundigenonderzoek, te verstevigen. Omdat de ruimte en de tijd het niet toelaten om in deze verhandeling de volledige regeling van het deskundigenonderzoek in Nederland te vergelijken met de Belgische regeling, wordt hier enkel ingegaan op de maatregelen betreffende de kwaliteit. Dit is overigens voor België ook het meest interessante onderdeel, daar men in Nederland voor wat betreft het deskundigenonderzoek in strafzaken met gelijkaardige kwaliteits- en aanstellingsproblemen als in België te kampen had. De wetgever heeft geprobeerd deze moeilijkheden met de nieuwe wet te overwinnen.

Allereerst is met de wijzigingen de tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek tijdens de vooronderzoeksfase vergroot. Nu kan de verdachte, die dient geïnformeerd te worden over het verlenen van een opdracht tot deskundigenonderzoek, al in deze fase bij het deskundigenonderzoek dat bevolen wordt door het openbaar ministerie om een aanvullend onderzoek verzoeken of aanwijzingen geven omtrent het uit te voeren onderzoek. Tevens wordt de uitslag van het deskundigenonderzoek meegedeeld aan de verdachte en kan deze laatste daaropvolgend om een tegenonderzoek verzoeken bij de officier van Justitie.³⁸⁶ Deze mogelijkheid tot tegenspraak voor de verdachte gaat dus verder dan die in België, aangezien een tegenonderzoek hier niet officieel kan gevraagd worden aan de procureur des Konings. Wel kan ook in Nederland het verzoek worden geweigerd door de officier van Justitie indien hij van oordeel is dat dit niet in het belang van het onderzoek is. Daarop kan de verdachte in beroep gaan bij de rechter-commissaris.³⁸⁷

³⁸⁵ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 23; N.J.M. Kwakman, "De Wet Deskundige in Strafbzaken: een remmende sprong vooruit?", *Ars aequi* 2011, <http://irs.ub.rug.nl/ppn/336159315>, 1.

³⁸⁶ de artikelen 150, 150a en 150b Sv.

³⁸⁷ Bijlage bij *Kamerstukken I* 2008-09, 31116, nr. H, 2.

Ook in Nederland was de keuze van de gerechtelijke deskundige, tot de inwerkingtreding van deze wet, niet afdoende geregeld. Ook daar waren nauwelijks criteria voorhanden die betrekking hadden op de deskundigheid en de onafhankelijkheid van de deskundige of op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Het was de rechter, die achteraf naar eigen goeddunken over de betrouwbaarheid moest oordelen.³⁸⁸ Daar kwam echter in 2010 verandering in. De Wet deskundige in strafzaken voerde immers het landelijk openbaar register van gerechtelijke deskundigen in.³⁸⁹ In het Besluit register deskundige in strafzaken wordt dit deskundigenregister praktisch uitgewerkt.³⁹⁰

De centrale doelstelling van de invoering van het deskundigenregister luidt als volgt: “*Door het opnemen van deskundigen in een register wordt aan het openbaar ministerie en de verdediging de mogelijkheid geboden een keuze te maken voor een deskundige, waarvan de kwaliteit vooraf in algemene zin gewaarborgd is.*”³⁹¹ Voor het beheer van dit centraal register is een College gerechtelijke deskundige opgericht en een bureau ter ondersteuning van het College. Indien een deskundige wil ingeschreven worden in het register dient hij een aanvraag tot inschrijving in te dienen bij dit College. Dat zal vervolgens beoordelen of de deskundige voldoet aan de voorwaarden voor inschrijving, bepaald in art. 12, tweede lid van het Besluit register in strafzaken. Het gaat om een vrijwillige deelname van de deskundige. Hij is dus niet verplicht om een aanvraag tot registratie in te dienen.³⁹²

In principe is het verplicht om een deskundige uit het register aan te stellen. Echter, indien een persoon nodig is met een specifieke kennis waarvan er geen in het register voorkomt, dan kan iemand van buiten het deskundigenregister benoemd worden. Bij deze benoeming moet wel gemotiveerd worden op grond waarvan de persoon in kwestie als deskundige kan worden aangemerkt. Bovendien moet de geschiktheid van de deskundige eveneens de toetsing aan de criteria bepaald in het uitvoeringsbesluit doorstaan.³⁹³ Officieren van justitie kunnen enkel geregistreerde deskundigen aanwijzen, voor de benoeming van niet-geregistreerde

³⁸⁸ Zie N.J.M. KWAKMAN, “De deskundige in het strafproces” in M.S. GROENHUIJSEN en G. KNIGGE, *Het onderzoek ter terechtzitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Groningen, 1999, 351-361 en B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 23-25.

³⁸⁹ L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 52.

³⁹⁰ Besluit van 18 juli 2009, houdende instelling van het Nederlands register gerechtelijk deskundigen en kwaliteitseisen aan deskundigen in strafzaken, *Stb.* 2009, 330; L. DE RUDDER, “Deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 53.

³⁹¹ *Kamerstukken II*, 2006-07, 31116, nr. 3, 9; B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 45- 63.

³⁹² Bijlage bij *Kamerstukken II* 2007-08, 31116, nr. 6, 4.

³⁹³ art. 51k Sv.; art. 12 en 20 Besluit register deskundige in strafzaken.

deskundigen is de tussenkomst van een rechter-commissaris vereist.³⁹⁴ Elke deskundige wordt aan de normstellingen getoetst en om de vier jaar wordt dit herbekeken.³⁹⁵

Vóór deze nieuwe wetgeving konden de officieren van Justitie al binnen hun ressort vaste gerechtelijke deskundigen laten benoemen door het Gerechtshof.³⁹⁶ Oorspronkelijk was het de bedoeling dat deze figuur naast het deskundigenregister ook gehandhaafd bleef, maar door een nota van wijziging³⁹⁷ is zij verdwenen.

Het heeft nooit tot de doelstellingen van de wetgever behoord en het is ook onmogelijk dat het deskundigenregister op termijn een exclusief instrument wordt voor de keuze van deskundigen. Het register zal nooit volledig dekkend kunnen zijn. Er kan immers niet voor elke variatie in de forensische wetenschap een specialist in het register voorkomen. Dit komt doordat het ten eerste niet mogelijk is om voor elk deskundigengebied kwaliteitseisen en gemeenschappelijke normen te formuleren. Dit is daarnaast ook het gevolg van het feit dat men geopteerd heeft voor de vrijwillige registratie.³⁹⁸

De inschrijving in het register staat uitsluitend open voor individuele personen. Instituten kunnen zich niet als geheel inschrijven. Wel kunnen deze hun opleidings- en toetsingssystematiek gericht op personen door een onafhankelijke organisatie laten certificeren, de zogenaamde persooncertificering. Het staat aan het College om te bepalen of ze in haar beoordelingsproces rekening houdt met de certificering van het instituut waarin de deskundige werkzaam is.³⁹⁹ Wellicht is aandacht voor de werkomgeving van de deskundige onvermijdelijk om op een degelijke manier de kwaliteit van de deskundige te beoordelen.

Om het praktisch haalbaar te houden is men heel beperkt begonnen en probeert men het register gestaag uit te breiden. Vandaag is reeds inschrijving mogelijk in zeven deskundigengebieden: DNA-analyse en -interpretatie, handschriftonderzoek, strafrecht volwassen-psihiatrie, strafrecht volwassen-psychologie, strafrecht jeugdigen-psihiatrie, strafrecht jeugdigen-psychologie/orthopedagogiek en forensische toxicologie.⁴⁰⁰

³⁹⁴ Bijlage bij *Kamerstukken I*, 2008-09, 31116, nr. H, 1.

³⁹⁵ L. DE RUDDER, "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, (51) 53.

³⁹⁶ B.F. KEULEN, H.K. ELZINGA, N.J.M. KWAKMAN en J.A. NIJBOER, *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 24.

³⁹⁷ *Kamerstukken II* 2007-08, 31 116, nr. 7.

³⁹⁸ *Kamerstukken II* 2006-07, 31116, nr. 3, 12; Bijlage bij *Kamerstukken II* 2007-08, 31116, nr. 6, 5.

³⁹⁹ Bijlage bij *Kamerstukken II* 2007-08, 31116, nr. 6, 5.

⁴⁰⁰ www.nrgd.nl/zoekdeskundige/zoeken.

Ten derde heeft de nieuwe wet gevolgen voor de rol van de rechter. Zo heeft de rechter-commissaris thans de mogelijkheid om meerdere deskundigen te benoemen indien hij dit nodig acht. Daarnaast kan de zittingsrechter nu ook ambtshalve een deskundige benoemen.⁴⁰¹

6.7. Conclusie na vergelijkend onderzoek

In Nederland wordt het forensisch onderzoek wezenlijk anders georganiseerd dan in België. In Nederland worden immers zowat alle forensisch-technische onderzoeken ten behoeve van justitie uitgevoerd door het NFI, terwijl het NICC in België slechts een fractie van de analyses verricht. Deze dominante positie van het NFI in Nederland is evenwel niet het gevolg van een wettelijk monopolie, maar zij is historisch gegroeid.

Vandaag zien we in Nederland wel om verschillende redenen het belang toenemen van de andere organisaties die forensisch onderzoek uitvoeren, maar op dit ogenblik heeft deze ontwikkeling nog niet bepaald geleid tot afbrokkeling van de heerschappij van het NFI. Dit komt voornamelijk doordat het NFI door de aanwakkerende concurrentie geprikkeld wordt en veel inspanningen levert om haar dienstverlening steeds te verbeteren.

Terwijl er in België over nagedacht wordt om het forensisch onderzoek meer te centraliseren en te trachten meer onderzoeken te laten verrichten door het NICC, denkt men er in Nederland aan om meer andere instituten dan het NFI in te schakelen. Met de pilot “inschakeling van particuliere onderzoeksinstituten” werd een eerste stap in die richting gezet. Beide landen zullen dus mogelijk een omgekeerde beweging maken. Indien de decentralisatie van het forensisch-technisch onderzoek er effectief zou doorkomen in Nederland, zou daar alvast niet gekampt worden met het grote probleem van de decentralisatie dat we vandaag in België kennen. Er zouden namelijk geen twijfels rijzen omtrent de kwaliteit van de deskundigen die werkzaam zijn in de alternatieve instituten. Dit komt door het nieuw ingevoerde deskundigenregister. Op heden staat dit register nog in haar kinderschoenen, maar indien dit verder gunstig evolueert en zowat alle deskundigen die worden aangesteld effectief geregistreerd staan, zou evenzeer kunnen vertrouwd worden op het resultaat van een deskundige uit een ander instituut als van een deskundige die in dienst is bij het NFI.

De overige verschillen tussen het NFI en het NICC hangen onvermijdelijk samen met de sterk verschillende posities van deze instituten. Zo heeft het NFI een veel groter budget en personeelsbestand, is het gehuisvest in een veel beter geëquipeerd gebouw en levert het diensten in opvallend meer onderzoeksdomeinen dan het NICC. Bovendien leverde het NFI,

⁴⁰¹ N.J.M. KWAKMAN, “Het nieuwe deskundigenregister; gestolde deskundigheid”, *Nederlands Juristenblad* 2011, <http://irs.ub.rug.nl/ppn/338445447>, 2.

samen met justitie en politie, de laatste jaren bijzonder veel inspanningen om de onderlinge communicatie en samenwerking inzake forensisch onderzoek een stuk efficiënter te laten verlopen.

Tot slot was een opvallende vaststelling tijdens het vergelijkend onderzoek dat de Nederlandse regeling betreffende het deskundigenonderzoek in strafzaken een stevige wettelijke basis heeft. Dit in tegenstelling tot de Belgische situatie waarin dit in hoofdzaak een jurisprudentiële instelling is.

7. De Europese context: The European Network of Forensic Science Institutes

Hieronder wordt een blik geworpen op het “European Network of Forensic Science Institutes”. Er wordt kort uitgelegd wat dit netwerk precies inhoudt, wat de link is met het NICC en welke de doeleinden deze organisatie nastreeft.

7.1. *Ontstaan*

Tot in de jaren negentig van de vorige eeuw bestond er geen structurele samenwerking tussen de forensische wetenschappers of instituten uit de verschillende Europese landen. Deze hadden slechts occasioneel contact met elkaar. De misdaad stopt echter niet aan de landsgrenzen. Dit is zeker een feit in de Europese Unie waarbinnen open grenzen en vrij verkeer van personen heersen. Bovendien beschikken vele Europese landen slechts over één forensisch instituut, waardoor deze instellingen geen nationaal vergelijkpunt voorhanden hebben. Om deze redenen beslisten de directeurs van enkele nationale forensische laboratoria begin de jaren '90 om op regelmatige basis samen te komen en overleg te plegen over gezamenlijke bezorgdheden en onderwerpen met grensoverschrijdende aspecten. De eerste meeting vond plaats in 1993 in Nederland, daarop waren elf laboratoria vertegenwoordigd, waaronder het NICC. Op de daaropvolgende bijeenkomsten kwamen alsmaar meer deelnemers uit een groeiend aantal landen af. De deelnemers beseften dat iedereen voordeel kon halen uit samenwerking op verschillende domeinen. Uiteindelijk hebben deze overlegmomenten ertoe geleid dat verschillende forensische laboratoria zich organiseerden in een netwerk, het “European Network of Forensic Science Institutes” (ENFSI). Op 20 oktober 1995 werd het ENFSI officieel opgericht in Den Haag. Op dat moment telde het ENFSI dertig leden, die negentien landen vertegenwoordigden.⁴⁰²

⁴⁰² J. DE KINDER, “Grondslagen en finaliteit van het forensisch onderzoek” in BOEL, P., DE CLOET, V., DE KINDER, J., MAHIEU, J. en VAN VARENBERGH, D. (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (11) 21-22; W.J.J.M. SPRANGERS, “Harmonisation in the Forensic Sciences” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, (13) 14; www.enfsi.eu/page.php?uid=13.

7.2. Lidmaatschap

In 2003 stapte het ENFSI over van een persoonlijk lidmaatschap voor directeuren naar een institutioneel lidmaatschap voor gerechtelijke laboratoria. Deze laboratoria moeten, om lid te kunnen worden van het ENFSI, voldoen aan de volgende criteria⁴⁰³:

- afkomstig zijn van een Europees land
- een breed gamma aan forensische expertises verrichten
- geaccrediteerd zijn volgens de internationale norm ISO17025 of ISO17020 of deze accreditatie in de nabije toekomst bekomen
- een geloofwaardige status bekleden in eigen land
- ten minste vijftientig experten die bevoegd zijn om bewijzen in strafzaken te leveren, tewerkstellen

Het ledenaantal stijgt jaar na jaar. Vandaag omvat het ENFSI al vierenzestig laboratoria, afkomstig uit zessendertig landen⁴⁰⁴, waaronder alle landen van de Europese Unie.⁴⁰⁵ De laboratoria die geen lid zijn van het ENFSI kunnen toch, onder bepaalde restricties, deelnemen aan de activiteiten van de werkgroepen.

7.3. Organisatie

Het ENFSI wordt geleid door een Raad van vijf personen. Deze vijf raadsleden zijn directeuren van laboratoria die lid zijn van het ENFSI. Ze worden voor een termijn van drie jaar verkozen door de leden. De huidige voorzitter van deze Raad is PAWEL RYBICKI uit Polen. Hij volgde in 2011 JAN DE KINDER, directeur-generaal van het NICC, op. Deze Raad wordt ondersteund door het ENFSI Secretariaat.

Binnen het ENFSI zijn momenteel reeds zeventien werkgroepen opgericht, die de voornaamste forensische disciplines omvatten:

- Digitaal beeldonderzoek

⁴⁰³ ENFSI brochure, 2010, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=577.

⁴⁰⁴ Namelijk Armenië (1), Azerbeidzjan (1), België (1), Bosnië en Herzegovina (1), Bulgarije (1), Cyprus (1), Denemarken (1), Duitsland (8), Estland (1), Finland (1), Frankrijk (2), Georgië (1), Hongarije (1), Ierland (1), Italië (2), Kroatië (1), Letland (2), Litouwen (2), Montenegro (1), Nederland (1), Noorwegen (1), Oekraïne (1), Oostenrijk (1), Polen (3), Portugal (1), Roemenië (2), Rusland (2), Servië (1), Slovenië (1), Slowakije (1), Spanje (5), Tsjechië (1), Turkije (4), Verenigd Koninkrijk (6), Zweden (1), Zwitserland (2).

⁴⁰⁵ J. DE KINDER, "Grondslagen en finaliteit van het forensisch onderzoek" in BOEL, P., DE CLOET, V., DE KINDER, J., MAHIEU, J. en VAN VARENBERGH, D. (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (11) 21-22; ENFSI Nederlandstalige brochure, januari 2006, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=75; www.enfsi.eu.

- DNA
- Documenten
- Drugs
- Explosieven
- Vingerafdrukken
- Vuurwapens
- Brand en Explosieonderzoek
- Dier, Plant en Bodem Sporen
- Forensische Informatie Technologie
- Forensische Spraak- en Audioanalyse
- Handschriftonderzoek
- Kras-, Indruk-, en Vormsporen
- Verf en Glas
- Verkeersongevallenonderzoek
- Plaats Delict
- Textiel en Haar (Vezels)

Binnen deze werkgroepen worden wetenschappelijke kennis, ervaring en vooruitgang betreffende wetenschappelijke methodes en standaarden uitgewisseld.⁴⁰⁶

Momenteel heeft het ENFSI ook vier Vaste Commissies die instaan voor gespecialiseerde activiteiten⁴⁰⁷:

- *Quality and Competence Committee (QCC)*: deze Commissie ondersteunt het ENFSI en haar leden op het gebied van kwaliteitsborging en het beheer van competenties.
- *Education and Training Committee (E&T)*: deze Commissie coördineert en stimuleert educatieve activiteiten.
- *Research and Development Committee (R&D)*: deze Commissie bevordert de wetenschappelijke onderzoeken en ontwikkelingen van het ENFSI en haar leden.
- *European Academy of Forensic Science (EAFS)*: op heden is de rol van deze Commissie beperkt tot het organiseren van driejaarlijkse bijeenkomsten.

⁴⁰⁶ W.J.J.M. SPRANGERS, "Harmonisation in the Forensic Sciences" in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, (13) 14-15; <http://nicc.fgov.be/nieuws>.

⁴⁰⁷ www.enfsi.eu.

7.4. Doelstellingen en activiteiten

De ultieme doelstelling van het ENFSI bestaat erin het forensisch onderzoekswerk in Europa naar het hoogst mogelijke niveau te tillen en daar te houden. Om dat doel te bereiken dient het ENFSI, waarmee dan voornamelijk de werkgroepen wordt bedoeld, op verschillende fronten ambities na te streven. Vooreerst moeten de ENFSI-laboratoria zoveel mogelijk aan internationale kwaliteitsstandaarden en de “Best Practices” voldoen. Het is een belangrijke taak van het ENFSI om hen daarin te stimuleren. De organisaties die lid willen worden, moeten daarom ook geaccrediteerd zijn volgens de strenge internationale norm ISO17025 of ISO17020 of deze accreditatie in de nabije toekomst bekomen. Vervolgens moeten communicatie en samenwerkingsverbanden met gelijkaardige organisaties opgebouwd en onderhouden worden. Daarnaast is het belangrijk dat de ontwikkeling en de geloofwaardigheid van het ENFSI gehandhaafd worden en dat het ledenbestand alsmaar wordt uitgebreid. Tot slot is het van cruciaal belang dat er gelegenheden gecreëerd worden om kennis en ervaring uit te wisselen, samen nieuwe technieken te ontwikkelen en grootschalige statistische studies op te zetten.⁴⁰⁸

Ten behoeve van deze ambities organiseert het ENFSI op regelmatige basis (wetenschappelijke) bijeenkomsten en bekwaamheidstesten. Daarnaast bevordert het ENFSI de samenwerking tussen de verschillende laboratoria en zet het gemeenschappelijke onderzoeken op touw. Ook verstrekt het ENFSI advies over forensische onderwerpen en publiceert het lijsten met forensische termen in verschillende talen en handboeken inzake “Best Practices”.⁴⁰⁹ Tot slot onderhoudt het ENFSI wereldwijd contacten met andere relevante organisaties.⁴¹⁰

In 2009 werd het ENFSI erkend door de Europese Commissie als unieke gesprekspartner inzake forensisch onderzoek.⁴¹¹ Dit houdt in dat als de Europese Commissie advies nodig heeft betreffende het forensisch onderzoek, ze dit zal vragen aan het ENFSI. Sinds deze erkenning, besliste de Europese Commissie jaarlijks om meer dan 500 000 euro vrij te maken. Dit bedrag wordt ter beschikking gesteld van het ENFSI telkens het netwerk een concreet en

⁴⁰⁸ J. DE KINDER, “Grondslagen en finaliteit van het forensisch onderzoek” in BOEL, P., DE CLOET, V., DE KINDER, J., MAHIEU, J. en VAN VARENBERGH, D. (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, (11) 21-22; W.J.J.M. SPRANGERS, “Harmonisation in the Forensic Sciences” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, (13) 14-15; W.J.J.M. SPRANGERS, “European Developments in Harmonisation” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, (37) 39; ENFSI brochure, 2010, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=577; ENFSI Nederlandstalige brochure, januari 2006, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=75; <http://nicc.fgov.be/nieuws>; <http://nicc.fgov.be/criminalistiek-internationaal>; www.enfsi.eu.

⁴⁰⁹ ENFSI brochure, 2010, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=577.

⁴¹⁰ zie www.enfsi.be.

⁴¹¹ ENFSI brochure, 2010, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=577; <http://nicc.fgov.be/nieuws>.

goed jaarproject kan voorstellen.⁴¹² Naast deze zogenaamde “Monopoly Programmes”, houdt het ENFSI zich ook nog bezig met andere projecten. Daarbij moeten steeds keuzes gemaakt worden. De keuze voor de projecten wordt beïnvloed door de grensoverschrijdende en internationale criminaliteit, de politiek, de economie, de politie en de wetenschap.⁴¹³

De werkgroepen van het ENFSI zijn de voorstanders bij uitstek van de harmonisatie van methodes en technieken in de forensische wetenschap. De hiervoor aangehaalde doeleinden zijn dan ook een uitstekende basis voor deze harmonisatie. De voornaamste drijfveer voor dit streven is de noodzaak van het uitwisselen van forensische onderzoeksresultaten in strafonderzoeken. Heel wat werkzaamheden van de werkgroepen zijn aldus gericht op de standaardisering van de toegepaste methodes.⁴¹⁴

7.5. Internationaal

Het ENFSI is op haar beurt één van de partners van “the International Forensic Strategic Alliance” (IFSA). De IFSA is een partnerschap, zonder wettelijke basis, tussen de regionale netwerken van forensische laboratoria. Daartoe behoren naast het ENFSI ook “the American Society of Crime Laboratory Directors’ (ASCLD), “the Senior Managers of Australian and New Zealand Forensic Laboratories” (SMANZFL), “the Academia Iberoamericana de Criminologica y Estudios Forenses” (AICEF) en “the Asian Forensic Sciences Network” (AFSN). Deze netwerken vertegenwoordigen de forensische laboratoria van hun regio, vervullen binnen hun gebied gelijkaardige functies en streven dezelfde doelstellingen na. Het IFSA is opgericht met het oogmerk strategische samenwerking tussen deze netwerken te bewerkstelligen. De partners komen één keer per jaar bijeen.⁴¹⁵

⁴¹² www.enfsi.eu.

⁴¹³ Zie W.J.J.M. SPRANGERS, “Harmonisation in the Forensic Sciences” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, 16-20.

⁴¹⁴ W.J.J.M. SPRANGERS, “European Developments in Harmonisation” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, 39-40.

⁴¹⁵ www.enfsi.be.

7.6. Belang van het NICC voor Europese samenwerking

In ons land is het enkel het NICC dat in aanmerking komt om lid te worden van het ENFSI. Het ENFSI is op haar beurt dé belangrijkste organisator en stimulator van Europese samenwerking en de unieke gesprekspartner inzake forensisch onderzoek van de Europese Commissie. Daaruit kan geconcludeerd worden dat het NICC een voor de forensische wetenschap in ons land onmisbaar aanknopingspunt met Europa vormt.

Een nationaal forensisch instituut is heel belangrijk met het oog op zowel Europese als internationale coöperatie betreffende forensische wetenschappen. Over het algemeen worden slechts de nationale laboratoria als volwaardige gesprekspartners beschouwd door andere landen en hun nationale laboratoria. Dankzij het NICC kunnen er dan ook meer internationale contacten en samenwerkingsverbanden worden opgebouwd.

7.7. Besluit

Het ENFSI is als platform voor Europese samenwerking een heel waardevolle organisatie. De uitwisseling van informatie binnen dit netwerk en de mogelijkheid om, door de samenwerking, meer en duurdere onderzoeken uit te voeren, stimuleert en verhoogt de kwaliteit van alle leden-laboratoria en zo ook van de forensische expertises in Europa. Dit leidt tot meer vertrouwen in elkaars onderzoeksresultaten.

Besluit

Aan het einde van deze studie kan duidelijk bepaald worden wat de rol is van het NICC binnen het strafproces. Uit de verschillende hoofdstukken kunnen elementen gehaald worden die deze rol definiëren.

Omdat er forensische expertises ten behoeve van justitie worden verricht, vervult het NICC ten eerste een “belangrijke rol”. Sinds het laatste kwart van de vorige eeuw heeft de forensische wetenschap zich immers op een zodanige wijze ontwikkeld dat ze langzaamaan een onontbeerlijke discipline voor het strafonderzoek is gaan vormen. De forensische wetenschapper kan met zijn forensische kennis, die nagenoeg altijd volledig ontbreekt bij magistraten en politiemensen, een essentiële bijdrage leveren aan de sturing van onderzoeken en de opsporing en het bewijzen van misdrijven. Het deskundigenverslag van een forensische expert kan een belangrijk element uitmaken van de bewijsvoering en kan doorslaggevend zijn voor de rechter.

Met het vervullen van de hierboven aangegeven rol onderscheidt het NICC zich echter niet van andere instituten of deskundigen die tevens forensische expertises uitvoeren. Van een nationaal forensisch instituut dat gefinancierd wordt door de Staat mag evenwel verwacht worden dat het een meerwaarde biedt op het domein van de forensische wetenschappen. Na onderzoek kan gesteld worden dat het NICC wel degelijk een “additionele rol” vervult op het gebied van forensische expertises in strafzaken. Ten eerste onderscheidt het NICC zich van andere instellingen door zich te focussen op andere opdrachten, met name de behandeling en coördinatie van complexe en multidisciplinaire dossiers en het uitvoeren van deskundigenonderzoeken die door geen enkel ander Belgisch instituut kunnen worden verricht. Vervolgens is het NICC beheerder van verschillende nationale databanken, waaronder de belangrijke DNA-gegevensbanken. Ten derde werd gezien dat een nationaal instituut waardevol is met het oog op Europese en internationale samenwerking.

Om de functie van het NICC te bepalen, is het ook van wezenlijk belang om te kijken naar de positie die deze instelling inneemt ten opzichte van andere forensische organisaties. Ten aanzien van de laboratoria voor wetenschappelijke en technische politie vervult het NICC voornamelijk een “ondersteunende rol”. Het NICC werkt immers mee aan de wetenschappelijke ontwikkeling van deze labo's, levert er kits aan en onderhoudt er goede contacten mee. Er is dus sprake van een coöperatieve relatie, niet van een hiërarchische verhouding. Met de andere privé- en universitaire laboratoria zijn er geen samenwerkingsverbanden, maar er is ook geen harde concurrentiestrijd waar te nemen. Dit wordt verklaard door de volgende elementen: het NICC focust zich op andere opdrachten, het NICC is niet in alle onderzoeksdomeinen gespecialiseerd, er is een enorm grote vraag naar forensische expertises, het NICC beschikt maar over een beperkt budget en personeelsbestand

en de magistraten geven vaak om praktische redenen de voorkeur aan beter bereikbare deskundigen. Ten aanzien van deze laboratoria bekleedt het NICC wel een “stimulerende rol”, aangezien het zich, mede door participatie in internationale netwerken, bovenaan de kwaliteitsladder positioneert en daarmee de algemene kwaliteit van het forensisch onderzoek in België tracht te verhogen.

Er kan aldus besloten worden dat het NICC binnen de forensische wetenschap in België een wezenlijke en unieke functie bekleedt. Mijns inziens blinkt het NICC evenwel in geen enkele van haar rollen echt uit. Zo reikt de “ondersteunende rol” die het NICC vervult ten aanzien van de laboratoria voor wetenschappelijke en technische politie niet bijster ver. Er moet vastgesteld worden dat de wetgever bij de oprichting van het NICC in 1971 een veel nauwere band tussen het NICC en de politielaboratoria voor ogen had. Dat die relatie vandaag niet zo sterk is, is vooral te wijten aan het feit dat het NICC geen monopolie heeft op de samenwerking met deze labo’s. Enerzijds verkiest de bevoegde magistraat vaak om expertises die niet in de politielaboratoria kunnen worden verricht, door te verwijzen naar andere forensische laboratoria en niet naar het NICC. Daardoor onderhouden de politielaboratoria ook goede contacten met de andere instituten en wordt de band met het NICC niet versterkt. Anderzijds wordt een groot stuk van de ondersteuning niet door het NICC geboden, maar door de Directie van de technische en wetenschappelijke politie van de federale politie. Op gebied van puur wetenschappelijke ondersteuning is het NICC echter wél van cruciaal belang voor de politielaboratoria.

Ook blijft de “belangrijke rol” van het NICC beperkt doordat het instituut slechts een fractie van de forensische expertises in België uitvoert.

Vervolgens kan het NICC ook haar “stimulerende rol” niet ten volle uitoefenen. Dit komt doordat de keuze voor deskundigen in België niet wettelijk geregeld is. Om te kunnen optreden als deskundige is het in principe niet vereist om aan bepaalde kwaliteitseisen te voldoen. Vandaar dat andere instituten niet noodzakelijk hetzelfde kwaliteitsniveau als het NICC moeten nastreven. Indien de keuze van deskundigen objectief zou worden geregeld en er kwaliteitseisen aan deskundigen of instituten zouden worden opgelegd, dan zou het NICC mijns inziens een belangrijke rol kunnen spelen in het vastleggen van de criteria en het controleren van de kwaliteit. Op deze manier zou het NICC veel effectiever kunnen bijdragen aan de verhoging van de algemene kwaliteit van het forensisch onderzoek in België. Een hogere en meer betrouwbare kwaliteit van de forensische expertises zou daarenboven tot gevolg hebben dat de nood aan een vergroting van de tegensprekelijkheid van deskundigenonderzoeken in strafzaken afneemt.

Het NICC steekt eigenlijk vooral boven andere instituten uit door haar “additionele rol”. Naar mijn mening zou daaraan echter ook een grotere “coördinerende rol” moeten gekoppeld

worden. Het NICC zou zich nog meer moeten (kunnen) profileren als coördinator van het forensisch onderzoek in België. Met de creatie van de functie “forensisch adviseur” zette het NICC een stap in die richting. De tewerkstelling van één forensisch adviseur maakt van het NICC echter nog geen “coördinator van het forensisch onderzoek in België”. Zo zou er nog meer moeten ingezet worden op de aanleg van databanken en de coördinatie van gerechtelijke dossiers. Het NICC zou niet enkel advies moeten verstrekken over de mogelijkheden van de forensische wetenschappen, maar de opdrachtgevers ook moeten doorverwijzen naar externe deskundigen. Het is dus mijns inziens niet nodig dat het NICC zelf meer forensische expertises uitvoert en op die manier streeft naar een monopoliepositie zoals het Nederlands Forensisch Instituut die wel bekleedt in Nederland. Dit zou immers ook ingaan tegen het groeiend belang van de onafhankelijke tegenexpertises. Waar het NICC wel zou moeten naar streven, is naar een monopolie op de coördinatie van de forensische expertises in België. Op deze manier zou het NICC niet alleen in internationale context, zoals nu het geval is, maar dan ook in eigen land aanzien worden als de vertegenwoordiger van het Belgisch forensisch onderzoek.

Bibliografie

Wetgeving

België

Kaderbesluit van 30 november 2009 over de accreditatie van aanbieders van forensische diensten die laboratoriumactiviteiten verrichten, *PubEG L322/14*, 9.12.2009.

Wet van 1 juni 1849 op de herziening van de tarieven in strafzaken, *BS 21 juni 1849*, 1717.

Wet van 7 april 1919 tot instelling van rechterlijke officieren en agenten bij parketten, *BS 12 april 1919*, 1485.

Wet van 16 juni 1919 waarbij aan de Regering machtiging wordt verleend om aan de bepalingen, betreffende de gerechtskosten in strafzaken, burgerlijke zaken en in handelszaken wijzigingen toe te brengen, *BS 18 juni 1919*, 02722.

Wet van 21 februari 1985 tot herziening van het bedrijfsrevisoraat, *BS 28 februari 1985*, 02230.

Wet van 20 juli 1990 betreffende de accreditatie van instellingen voor de conformiteitsbeoordeling, *BS 22 augustus 1990*, 16124.

Wet van 15 december 1997 waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, *BS 31 december 1997*, 35256.

Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS 2 april 1998*, 10027-10041.

Wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS 5 januari 1999*, 132.

Wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken, *BS 20 mei 1999*, 17547.

Wet van 15 mei 2007 tot wijziging van Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek en tot herstel van artikel 509quater van het Strafwetboek, *BS 22 augustus 2007*, 43898.

Wet van 7 november 2011 houdende wijziging van het Wetboek van strafvordering en van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 november 2011, 70716.

KB 15 oktober 1920 tot oprichting van de School voor Criminologie en Criminalistiek, *BS* 25/26 oktober 1920, 8662.

KB 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950, 9095.

KB 20 januari 1951 betreffende het technisch personeel van de laboratoria der gerechtelijke politie, *BS* 26 januari 1951, 471.

KB 10 april 1958 betreffende het technisch personeel van de laboratoria voor wetenschappelijke politie, *BS* 25 april 1958, 3137.

KB nr. 78 van 10 november 1967 betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, *BS* 14 november 1967, 11881.

KB 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de staat, *BS* 10 november 1971, 13474.

KB 14 november 1972 tot vaststelling van de formatie van het wetenschappelijk, het administratief en het technisch personeel, alsmede het vak- en dienstpersoneel van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, wetenschappelijke inrichting van de Staat bij het Ministerie van Justitie, *BS* 7 december 1972, 13591-13592.

KB 17 oktober 1991 betreffende laboratoria voor technische en wetenschappelijke politie, *BS* 25 oktober 1991, 24016.

KB 9 november 1992 houdende herstructurering van de School voor Criminologie en Criminalistiek wegens de integratie ervan in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *BS* 18 november 1992, 24163.

KB 29 november 1994 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 november 1994 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het Statuut van Wetenschappelijke Inrichting van de Staat en van het koninklijk besluit van 9 november 1992 houdende herstructurering van de School van Criminologie en Criminalistiek wegens de integratie ervan in het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, *BS* 23 december 1994 (ed. 1), 31768.

KB 7 januari 1998 houdende organisatie van het administratief en financieel beheer van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie als staatsdienst met afzonderlijk beheer, *BS* 21 januari 1998, 01399.

KB 4 februari 2002 ter uitvoering van de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 30 maart 2002, 13461.

KB 29 juni 2003 betreffende het informeren van het Belgisch Focal Point van het Europees informatienetwerk over drugs en drugsverslaving, *BS* 14 juli 2003, 37776.

KB 28 mei 2004 tot erkenning van de laboratoria voor DNA-onderzoek in strafzaken, *BS* 1 juni 2004, 9393.

KB 31 januari 2006 tot oprichting van het BELAC accreditatiesysteem van instellingen voor de conformiteitsbeoordeling, *BS* 3 februari 2006, 6079.

KB 17 oktober 2006 tot wijziging van het koninklijk besluit van 29 juni 2003 betreffende het informeren van het Belgisch Focal Point van het Europees informatienetwerk over drugs en drugverslaving, *BS* 13 december 2006, 69305.

KB 14 november 2006 betreffende de organisatie en de bevoegdheden van de federale politie, *BS* 23 november 2006, 65299.

KB 21 april 2007 tot wijziging van het koninklijk besluit van 5 november 1971 tot instelling van een Nationaal Instituut voor Criminalistiek, met het statuut van wetenschappelijke inrichting van de Staat, *BS* 4 mei 2007, 23805.

KB 26 april 2007 houdende regeling van de commissie voor de gerechtskosten, *BS* 25 mei 2007, 28206.

KB 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007, 28209.

MB 18 september 2002, *BS* 28 september 2002, 44049.

Verslag parlementair onderzoek naar de wijze waarop de bestrijding van het banditisme en het terrorisme georganiseerd wordt, *Parl.St.* kamer 1989-90, nr. 59/8 – 1988.

Wetsontwerp waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, memorie van toelichting, *Parl.St.*, Belgische kamer van volksvertegenwoordigers, 1997, 1201/ 1 - 96/97.

Wetsontwerp waarbij het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie wordt opgericht als staatsdienst met afzonderlijk beheer, memorie van toelichting, *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 59K1201001.

Memorie van toelichting bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.*, Kamer 1996-97, nr. 857/1.

Evocatieprocedure bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.* Senaat 1997-1998, nr. 1-704/4..

Adv. RvS bij de wet van 12 maart 1998, *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1.

Verslag parlementair onderzoek naar de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justitiewezen op basis van moeilijkheden die gerezen zijn bij het onderzoek naar de “Bende van Nijvel”, *Parl.St.* Kamer 1997-98, nr. 573/7 – 95/96.

Advies met betrekking tot het voorontwerp van wet tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek inzake de rechtspleging, HRJ 9 oktober 2002.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het gerechtelijk deskundigenonderzoek betreft, *Parl.St.* Kamer 2003-04, doc 51 1347/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 975 van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het voortgangsrapport van de deskundigen, advies van de Hoge Raad voor Justitie, *Parl.St.* Kamer 2004-05, doc 51 0073/002.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, *Parl.St.* Kamer 2004-05, doc 51 1535/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot de expertise, *Parl.St.* Kamer 2004-05, doc 51 1806/001.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende het deskundigenonderzoek, *Parl.St.* Kamer 2005-06, doc 51 2540/001.

Wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht, *Parl.St.* Senaat, 2005-06, nr. 450/21.

Vr.en Antw. Kamer 2007-08, 19 februari 2008 (Vr. nr. 1960 C. VAN BROECKHOVEN).

Vr. en Antw. Kamer 2007-08, 12 maart 2008 (Vr. nr. 193 C. BROTCORNE).

Wetsvoorstel tot invoeging van een nationaal register voor gerechtsdeskundigen, *Parl.St.* Kamer 2010-11, doc 53 1499/001.

Vr .en Antw. Kamer 2010-11, 19 januari 2011 (Vr. nr. 1857 C. BROTCORNE).

Vr. en Antw. Kamer 2010-11, 19 januari 2011 (Vr. nr. 1913 S. BECQ).

Vr. en Antw. Senaat 2010-11, 27 januari 2011 (Vr. nr. 5-969 B. ANCIAUX).

Vraag van de heer Karel Uyttersprot aan de minister van Justitie over “de samenwerking tussen de federale politie en het NICC”, *Hand.* Kamer 2010-11, 2 februari 2011, nr. 2274.

Mondelinge vraag van mevrouw Helga Stevens aan de minister van Justitie over “de problemen op het vlak van de gerechtelijke expertise”, *Hand.* Senaat 2010-11, 17 februari 2011, nr. 5-37.

Vr. en Antw. Kamer 2010-11, 2 maart 2011 (Vr. nr. 0354 S. DE WIT).

Ambtshalve advies over het statuut en de kwaliteit van de gerechtsdeskundigen, HRJ 30 maart 2011, www.csj.be.

Vr. en Antw. Kamer 2010-11, 3 mei 2011 (Vr. nr. 0397 P. BLANCHART).

Vraag om uitleg van mevrouw Inge Faes aan de minister van Justitie over “de teruglopende betrokkenheid van het Nationaal Instituut voor criminalistiek en criminologie bij vluchtmisdrijven”, *Hand.* Senaat 2011-12, 9 november 2011, nr. 5-1404.

Vr. en Antw. Kamer 2011-12, 13 oktober 2011 (Vr. nr. 0668 J. VAN ESBROECK).

Hand. Kamer 2011-12, 18 oktober 2011, 39-40.

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-5488 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4089 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4091 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4092 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4093 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 28 december 2011 (Vr. nr. 5-4097 I. FAES).

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 11 januari 2012 (Vr. nr. 5-1738 I. FAES).

Omzendbrief 131ter (ns) van 19 januari 2012 betreffende gerechtskosten in strafzaken, *BS* 27 januari 2012, 7110.

Vr. en Antw. Senaat 2011-12, 14 februari 2012 (Vr. nr. 5-1737 I. FAES).

Vr. en Antw. Kamer 2011-12, 20 maart 2012 (Vr. nr. 0419 J. VAN ESBROECK).

Nederland

Wet van 13 juli 2002 tot vaststelling van de Wet inzake het beheer van de financiën van het Rijk, *Stb.* 2002, 413.

Wet van 22 januari 2009 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering tot verbetering van de regeling van de positie van de deskundige in het strafproces, *Stb.* 2009, 33.

Besluit van 5 juli 1997, houdende nadere regels omtrent de wijze van uitvoering van de artikelen 160, vijfde lid, en 163 van de Wegenverkeerswet 1994, *Stb.* 1997, 293.

Besluit van 27 augustus 2001, houdende nadere regels over DNA-onderzoek in strafzaken, *Stb.* 2001, 400.

Besluit van 18 juli 2009, houdende instelling van het Nederlands register gerechtelijk deskundigen en kwaliteitseisen aan deskundigen in strafzaken, *Stb.* 2009, 330.

Besluit van 6 augustus 2009 tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van de Wet deskundige in strafzaken, *Stb.* 2009, 351.

Taakbeschikking Nederlands Forensisch Instituut 29 november 2001, *Stcrt.* 2001, 234.

Kamerstukken II 2003-04, 28 684, nr. 23.

Kamerstukken II 2006-07, 31116, nr. 3.

Bijlage bij *Kamerstukken II* 2007-08, 31116, nr. 6.

Kamerstukken II 2007-08, 31 116, nr. 7.

Bijlage bij *Kamerstukken I* 2008-09, 31116, nr. H.

Kamerstukken II 2008-09, 31700 VI, nr. 20

Kamerstukken II 2008-09, 31 700 VI, nr. 150.

Rechtspraak

België

EHRM 18 maart 1997, *Mantovanelli v. Frankrijk*, JT 1997, 495.

EHRM 2 juni 2005, *Cottin v. België*, JT 2005, afl. 6190, 519.

Arbitragehof nr. 24/97, 30 april 1997, *B.S.* 19 juni 1997, 16.447.

Arbitragehof nr. 74/98, 24 juni 1998, *BS* 25 september 1998, 31.445.

Arbitragehof nr. 1/99, 13 januari 1999, *BS* 2 april 1999, 11.107.

Cass. 4 december 1918, *Pas.* 1918, 213.

Cass. 21 augustus 1941, *Pas.* 1942, 1, 324.

Cass. 10 januari 1949, *Pas.* 1949, 1, 21.

Cass. 9 oktober 1953, *Pas.* 1954, I, 99.

Cass. 1 maart 1954, *Pas.* 1954, I, 555.

Cass. 29 november 1954, *Pas.* 1955, I, 277.

Cass. 28 september 1959, *Arr.Cass.* 1960, 90.

Cass. 2 mei 1960, *Pas.* 1960, I, 1020.

Cass. 13 maart 1961, *Pas.* 1961, 1, 753.

Cass. 25 mei 1964, *Pas.* 1964, I, 1011.

Cass. 19 december 1966, *Pas.* 1967, I, 500.

Cass. 24 september 1971, *RW* 1971-72, 1485, noot A. VANDERPLAS.

Cass. 9 oktober 1973, *Arr.Cass.* 1974, 160.

Cass. 17 november 1975, *Arr.Cass.* 1976, 343.

Cass. 26 oktober 1976, *Arr.Cass.* 1977, 241.

Cass. 26 oktober 1977, *Arr.Cass.* 1978, 262.

Cass. 20 december 1977, *Arr.Cass.* 1978, 482.

Cass. 24 maart 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 827.

Cass. 17 november 1981, *Arr.Cass.* 1981-82, 371.

Cass. 23 april 1982, *Arr.Cass.* 1981-82, 1021.

Cass. 23 april 1982, *Pas.*, 1982, I, 958.

Cass. 8 februari 1984, *Arr.Cass.* 1983-84, 698.

Cass. 11 maart 1987, *Pas.* 1987, I, 855.

Cass. 1 juni 1988, *Arr.Cass.* 1987-88, 1273.

Cass. 23 januari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 671.

Cass 7 april 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 425.

Cass. 7 februari 1995, *Arr.Cass.* 1995, 147.

Cass. 28 februari 1995, *Arr.Cass.* 1995, 232.

Cass. 5 april 1996, *Arr.Cass.* 1996, 247.

Cass. 3 september 1996, *RW* 1996-97, 1133.

Cass. 24 juni 1998, *J.T.* 1998, 662.

Cass. 24 juni 1998, *Arr.Cass.* 1998, 746.

Cass. 8 september 1998, *J.T.* 1999, 93.

Cass. 24 november 1998, *Arr.Cass.* 1998, 1068.

Cass. 8 december 1998, *Arr.Cass.* 1998, 1107.

Cass. 10 februari 1999, *R.Cass.* 1999, 342, noot G. STESENS.

Cass. 24 maart 1999, *Arr.Cass.* 1999, 179, *Rev. dr. pén.*2000, 935 met noot van P. MORLET, “Le dessaisissement du juged’instruction par l’effet de son rapport”.

Cass. 16 juni 1999, *Verkeersrecht* 1999, 316.

Cass. 8 februari 2000, *Arr.Cass.* 2000, afl. 2, 336.

Cass. 12 april 2000, *Arr.Cass.* 2000, afl. 4, 781.

Cass. 14 november 2000, *Arr.Cass.* 2000, afl. 9, 1792.

Cass. 12 februari 2002, *NJW* 2002, afl. 5, 170, noot S. VANDROMME.

Cass. 19 februari 2003, *R.D.P.* 2004, 126.

Cass. 7 april 2004, *Arr.Cass.* 2004, afl. 4, 631.

Cass. 3 mei 2005, *Pas.* 2005, 982.

Cass. 24 mei 2005, *Arr.Cass.* 2005, afl. 5, 1109.

Cass 11 oktober 2006, *Pas.* 2006, afl. 9-10, 2020.

Cass. 22 januari 2008, *Pas.* 2008, afl. 1, 206.

Cass. 22 juli 2008, *Pas.* 2008, afl. 6-7-8, 1791.

Brussel 24 april 1938, *R.D.P.* 1938, 692.

Brussel 26 januari 1963, *J.T.* 1964, 592.

Brussel 24 december 1970, *J.T.* 1971, 132.

Luik 14 januari 1982, *Jur. Liège* 1982, 217.

Antwerpen 31 januari 1992, *RW* 1991-92, 1395.

Luik, 19 januari 1995, *R.D.P.*, 1996, 204.

K.I. Antwerpen 27 november 1998, *RW* 1998-99, 785.

K.I. Antwerpen 5 februari 1999, *P. & B.* 2000, 25.

K.I. Gent 7 september 2000, *T.Strafr.* 2001, 34.

K.I. Gent 27 juni 2000, *T.G.R.* 2001, 116.

K.I. Brussel 6 november 2000, *J.L.M.B.* 2001, 249.

Corr. Luik 9 november 1927, *R.D.P.* 1928, 63.

Nederland

HR 13 mei 1997, NJ 1998, 152.

Rechtsleer

AERTS, B., “Forensische consultancy zoekt plaats in rechtssysteem”, *Juristenkrant* 27 juni 2007, nr. 152, 1 en 10.

ARNOU, L., “Strafrechtspleging voor de 21ste eeuw: beknopt overzicht van de inhoud en de beleidsvoorstellen van het verslag van de Bendecommissie”, *RW* 1990-91, 969-975.

BEKAERT, H., *La manifestation de la vérité dans le procès pénal*, Brussel, Bruylant, 1972, 367 p.

BOEL, P., DE CLOET, V., DE KINDER, J., MAHIEU, J. en VAN VARENBERGH, D. (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 573 p.

BOSLY, H., VANDERMEERSCH, D., BEERNAERT, M.-A., *Droit de la procédure pénal*, Brugge, La Chartre, 2010, 1593 p.

BOVENKERK, F. en LEUW, E., *Criminologische kennis en de toepasbaarheid daarvan*, Den Haag, WODC, 2007, http://wodc.nl/images/Theoretische%20achtergrond_tcm44-84952.pdf, 10 p.

BROEDERS A.P.A., *Het forensisch tekort*, afscheidscollege, 20 mei 2011, 29 p.

BROEDERS, A.P.A., *Op zoek naar de bron. Over de grondslagen van de criminalistiek en de waardering van het forensisch bewijs*, Deventer, Kluwer, 2003, 572 p.

BROEDERS, A.P.A. en MULLER, E.R., *Forensische wetenschap. Studies over forensische kennis en organisatie*, Deventer, Kluwer, 2008, 801 p.

CARTER, “De la police judiciaire près les parquets”, *Revue belge de police admin. et judiciaire*, septembre 1920.

CHRISTIAENS, A., “De keus van deskundigen in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.8.1-VII.8.30.

CHRISTIAENS, A. en HUTSEBAUT, F., “Het al dan niet tegensprekelijk karakter van de (uitvoering van) het deskundigenonderzoek in strafzaken” in A. CHRISTIAENS, D.

CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Mechelen, Kluwer, 2009, VII.7-1 – VII.7.16.

CHRISTIAENS, A. en HUTSEBAUT, F., “Het deskundigenverslag – Bewijswaarde – Honoraria” in A. CHRISTIAENS, D. CHRISTIAENS, D. DEBUYST en L. BOUTELIGIER, (eds), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Diegem, Kluwer, 2004, VII.4-1 – VII.4-17.

CHRISTIAENS, A. en HUTSEBAUT, F., “Vergelijking tussen het deskundigenonderzoek in strafzaken en in burgerlijke zaken” in D. DEBUYST, P. KORTLEVEN, T. LYSSENS, C. RONSE (red.), *Bestendig handboek deskundigenonderzoek*, Mechelen, Kluwer, 2009, VII.1-1 - VII.1-20.

COLLEGE VAN PROCUREURS-GENERAAL en PARKET-GENERAAL, *Eindrapportage OM – programma Versterking Opsporing en Vervolging*, mei 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-om-programma-versterking-opsporing-en-vervolging.html, 15 p.

DE BOCK, E., “De maxi Franchimont: de wettelijke regeling van het deskundigenonderzoek in het voorontwerp van het nieuw Wetboek van Strafrecht”, *Jura Falconis* 2005-2006, 429-470.

DECLERCQ, H., *Praktisch handboek inzake het deskundigenonderzoek*, Brugge, Die Keure, 2001, 149 p.

DECLERCQ, R., “Het gerechtelijk onderzoek en de Wet van 12 maart 1998”, in Y. POULET en H. VUYE, *Liber Amicorum Jean du Jardin*, Deurne, Kluwer, 2001, 111-132.

DE KINDER, J., “Forensische expertises in internationale context – Hoe kan de kwaliteit van de gerechtelijke expertises verzekerd worden?”, <http://nicc.fgov.be/upload/files/OverhetNICC/100323%20De%20kwaliteit%20van%20de%20gerechtelijke%20deskundige.pdf>, 23 maart 2010, 9 p.

DE LE COURT, E., *De gerechtelijke politie bij de parketten 1919 – 1969: jubileumboek, II, De gerechtelijke politie bij de parketten*, Nijvel, Admin. druk, 1969, 225 p.

DE MEESTER, T. en TRAEEST, P., “De regeling van de rechtspleging door de onderzoeksrechters en de zuivering van de nietigheden tijdens het vooronderzoek” in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 223-266.

- DE RIJCKERE, M., "La police scientifique", *JT* 1911, col. 241-247.
- DE RUDDER, L., "Deskundigenonderzoek", *Panopticon* 2010, afl. 1, 51-54.
- DE RUYVER, B., *Strafrechtelijk beleid*, Reader Rechten Ugent, 2011-12, 625 p.
- DE SMET, B., *Deskundigenonderzoek in strafzaken*, Brussel, Story-Scientia, 2001, 373 p.
- DE SMET, B., "Het geheim karakter van het deskundigenonderzoek tijdens de voorbereidende fase van het strafproces", *A.J.T.* 1998-99, 413-717.
- DE SMET, B., "Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek", *Panopticon* 1997, 188-192.
- DE SMET, B., "Tegenspraak in het deskundigenonderzoek ter terechtzitting", *Panopticon* 1998, 466-468.
- DE VETH, C., "Rubriek deskundigenonderzoek: Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie", *Panopticon* 1997, 185-188.
- DE VRIES, M.S., *Evaluatie Pilot Landelijke Sporen Data Bank*, onderzoek in opdracht van de directie Opsporingsbeleid van het Ministerie van Justitie, Nijmegen, 2005, www.ru.nl/publish/pages/528646/evaluatielsdb.pdf, 31 p.
- ELFERS, H., "Waarom wordt Cassandra niet geloofd? Enkele gedachten bij Chris Dillens 'Requiem voor een kalf'", *Orde van de dag* 2006, afl 34, 21-23.
- FEDERALE OVERHEIDSDIENST JUSTITIE, *Jaarverslag 2010*, Brussel, Federale Overheidsdienst justitie, 2010, http://nicc.fgov.be/upload/files/Info/Jaarverslag/Jaarverslag_2010.pdf, 164 p.
- FIJNAUT, C., "Voor een solide organisatie van het forensisch onderzoek" in W. VAN DE VOORDE en J.-J. CASSIMAN (eds.), *Multidisciplinair onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, 49 -53.
- FIJNAUT, C. en VERSTRAETEN, R., *Het strafrechtelijk onderzoek inzake de "Bende van Nijvel": de rapporten ten behoeve van de Parlementaire Onderzoekscommissie belast met een onderzoek van de noodzakelijke aanpassingen van de organisatie en werking van het politie- en justiewezen op basis van de moeilijkheden die zijn gerezen bij het onderzoek naar de "bende van Nijvel"*, Leuven, Universitaire pers, 1997, 218 p.
- FRANCHIMONT, M., JACOBS, A. en MASSET, A., *Manuel de procédure pénal*, Brussel, Larcier, 2009, 1462 p.

GABRIËLS, I., “Verzoek tot uitvoering van bijkomende onderzoekshandelingen tijdens de regeling van de rechtspleging (art. 61*quinquies* en 127 Sv.)”, *RW* 2001-02, 136-238.

GILL, R., *et al.*, *Study on obstacles to Cooperation and information-sharing among Forensic Science Laboratories and other Relevant Bodies of Different Member States and between these and Counterparts in Third Countries*, Studie in opdracht van de Europese Unie, December 2008, <http://www.enfsi.eu/uploads/files/Report%20Terrorism%20Project.pdf>, 210 p.

HEYNTJENS, K., *Het deskundigenonderzoek in strafzaken*, masterproef Rechten Ugent, 2009, 109 p.

HUTSEBAUT, F., “Deskundigenonderzoek: Wetgeving en bronnen m.b.t. het deskundigenonderzoek in strafzaken; Recent gepubliceerde rechtspraak m.b.t. het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1981, 389-393.

HUTSEBAUT, F., “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in W. VAN DE VOORDE (ed.) en J.-J. CASSIMAN (red.), *Multidisciplinair forensisch onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten*, Brussel, Politeia, 2003, 125-166.

HUTSEBAUT, F., “Het deskundigenonderzoek in strafzaken” in X, *Strafprocesrecht voor rechtspractici*, Leuven, Acco, 1987, 113-116.

HUTSEBAUT, F., “Het deskundigenonderzoek in strafzaken: een lange weg afgelegd maar toch het eindstation nog niet bereikt...” in W. BRUGGEMAN *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 173-201.

HUTSEBAUT, F., *Het deskundigenonderzoek in strafzaken en het probleem van de tegenspraak in het strafproces*, doctoraatsthesis Rechten KU Leuven, 1980, 3 v.

HUTSEBAUT, F., Rubriek Deskundigenonderzoek: januari 1997, *Panopticon* 1997, 188-192.

HUTSEBAUT, F., “Rubriek deskundigenonderzoek: het belang van het deskundigenonderzoek”, *Panopticon* 1997, 188-192.

HUYBRECHTS, L., “Vragen over de werking van artikel 127 Wetboek van Strafvordering”, *RW* 1999-2000, 1281-1287.

JACOBS, M.J.G., BRUINSMA, M.Y., VAN POPPEL, J.W.M.J. en MOORS, J.A., *Inzet, organisatie en kwaliteit van de forensisch-technische opsporing bij de politie in Nederland*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, IVA Tilburg, 2005,

www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/stand-van-zaken-forensisch-technisch-onderzoek.aspx, 142 p.

JACOBS, W., DAMEN, W. en HEUVELMANS, J., *Dagboek van een wetsdokter. CSI in Vlaanderen*, Kessel-Lo, Van Halewyck, 2011, 240 p.

KEULEN, B.F., ELZINGA, H.K., KWAKMAN, N.J.M. en NIJBOER, J.A., *Het deskundigenregister in strafzaken. De beoogde werking, mogelijke effecten en risico's*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen, Groningen, 2010, <http://wodc.nl/onderzoeksdatabase/evaluatie-deskundigenregister.aspx>, 383 p.

KEUNINGS, L., “De geschiedenis van het Brusselse politiekorps (van 1813 tot 1914)”, *T. Gemeentekred.* 1983, nr. 145, 149-184.

KOOPS, B., LEUKFELDT, R., HOOGENBOOM, B. en STOL, W., *Marktwerking in het forensisch onderzoek. Een veldverkenning*, Onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, Tilburg Institute for Law, Technology and Society i.s.m. NHL Hogeschool en Universiteit Neyenrode, Tilburg, 2010, www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/forensisch-onderzoek-in-de-markt.aspx?action=0, 124 p.

KWAKMAN, N.J.M., “De deskundige in het strafproces” in M.S. GROENHIJSEN en G. KNIGGE, *Het onderzoek ter terechtzitting. Eerste interimrapport onderzoeksproject Strafvordering 2001*, Groningen, 1999, 347 -400.

KWAKMAN, N.J.M., “De Wet Deskundige in Strafzaken: een remmende sprong vooruit?”, *Ars aequi* 2011, <http://irs.ub.rug.nl/ppn/336159315>, 309-317.

KWAKMAN, N.J.M. “Het nieuwe deskundigenregister; gestolde deskundigheid”, *Nederlands Juristenblad* 2011, <http://irs.ub.rug.nl/ppn/338445447>, 6 p.

LANDELIJK PROGRAMMABUREAU VERSTERKING OPSPORING, *Eindrapportage PVO - Landelijk beeld implementatie PVO bij politie*, januari 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-pvo-landelijk-beeld-implementatie-pvo-bij-de-politie.html, 63 p.

LERICHE, A., “Rapport de stage. Nationaal Forensisch Instituut Rijswijk Nederland”, www.2solvay.edu/FR/Programmes/PUMP/documents/pdf/LERICHE%20A.pdf, Brussel, mei 2002, 36 p.

LURQUIN, P., *Expertise pénale : en général, médicale, médico-légale, psychiatrique, intoxication alcoolique, doping; Expertise fiscale enregistrement, succession, taxe sur la valeur ajoutée, urbanisme, cadastre*, Brussel, Bruylant, 1987, 390 p.

MAHIEU, J., "Het deskundigenonderzoek in strafzaken" in P. BOEL, V. DE CLOET, J. DE KINDER, J. MAHIEU en D. VAN VARENBERGH (eds.), *Handboek forensisch onderzoek: de mogelijkheden van het forensisch onderzoek*, Brussel, Politeia, 2008, 47-77.

MASSET, A. " Le nouveau règlement de la procédure (articles 127 et 135 nouveaux C.I.C.): un an d'application de la réforme Franchimont", *P.&B.* 2000, 19-21.

MEESE, J., "Een eerste commentaar bij de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken", *RW 1999-2000*, 1041-1052.

MINISTER VAN JUSTITIE, MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES, *Brief aan Tweede Kamer eindrapportage programma Versterking Opsporing en Vervolging*, 16 juli 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/07/19/brief-tweede-kamer-eindrapportage-programma-versterking-opsporing-en-vervolging.html.

NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Bespiegelingen over de forensische markt*, januari 2011, www.forensischinstituut.nl/nieuws/2011/marktwerking-in-de-forensische-dienstverlening.aspx, 11 p.

NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Eindrapportage programma PVOV, Deel Nederlands Forensisch Instituut*, 25 juni 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2010/07/19/eindrapportage-programma-pvov-deel-nederlands-forensisch-instituut.html, 18 p.

NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2010*, www.jaarbeeldnfi2010.nl.

NEDERLANDS FORENSISCH INSTITUUT, *Jaarverslag 2011*, <http://jaarverslag2011.forensischinstituut.nl>.

NIJBOER, J. F., *Forensische expertise*, Deventer, Kluwer, 2009, 102 p.

NIJBOER, J.F., *Forensische expertise: steeds opnieuw een uitdaging in de (straf)rechtspleging*, Deventer, Kluwer, 2006, 89 p.

O'BRIEN, K. P. en SULLIVAN, R. C, *Criminalistics. Theory and practice*, Boston, Holbrook Press, Inc., 1976, 339 p.

OPENBAAR MINISTERIE, *Brief aan minister Hirsch Ballin over eindrapportage Versterking Opsporing en Vervolging*, 19 juli 2010, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/07/19/brief-openbaar-ministerie-aan-minister-hirsch-ballin.

OPENBAAR MINISTERIE, POLITIE, NFI, *Programma versterking opsporing en vervolging*, 4 november 2005, www.format.nl/Rapport%20versterking%20opsporing%20en%20vervolging/pdf.

PENNE, H., LEYS, J.-C. en LERICHE, A., “Wet tot wijziging van het Wetboek van strafvordering en de wet van 22 maart 1999 betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken : een vernieuwde tekst als gevolg van tien jaar gerechtelijke praktijk”, powerpointpresentatie 25 januari 2012, www.politiestudies.be/userfiles/file/04_Hildegard_Penne+Jean-Claude_Leys+Anne_Leriche.pdf.

PIEDBOEUF, F., “L’expertise et la réparation du dommage”, *Ann.Fac.dr.Liège* 1980, 273-313.

POSTHUMUS, F., *Evaluatieonderzoek in de Schiedammer Parkmoord*, rapportage in opdracht van het College van procureurs-generaal, 2005, www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/09/13/evaluatieonderzoek-in-de-schiedammer-parkmoord-rapport-posthumus.html, 189p.

RENARD, B., *Het statuut van de gerechtsdeskundige in strafzaken*, onderzoeksrapport juni 2004-december 2005, Nederlandstalige vertaling van verschillende delen van het eindverslag van het onderzoek, Brussel: NICC, hoofdafdeling Criminologie, april 2006, 86 p.

RENARD, B., *Le statut de l’expert judiciaire en matière pénale*. Rapport Final de Recherche, Juin 2004-Décembre 2005, Brussel: NICC, hoofdafdeling Criminologie, april 2006, 405 p.

RENARD, B. en VANNESTE, C. (dir) met medewerking van DELTERNE, S. en ALLEMAN H., *Het deskundigenonderzoek in strafzaken – Tweede fase: het statuut van de gerechtsdeskundige in strafzaken*, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, Brussel, januari 2006, <http://nicc.fgov.be>, 17 p.

REYNIERS, F., “De evolutie en de bestaansredenen van de GPP, in het kader van een vernieuwde politiestrategie” in C. ELIAERTS, E. ENHUS en R. SENDEN (eds.), *Politie: visie en beleid, syllabi bij het congres gehouden op 24 mei 1989*, Brussel, VUB, 1989, 405-413.

SIEBENS, J., “Mag de gerechtsdeskundige nu opstaan” *Erkenning van de titel van gerechtsdeskundige*, scriptie postacademische vorming Multidisciplinair Forensisch Onderzoek KU Leuven, 2001-02, 48 p.

SPRANGERS, W.J.J.M., “European Developments in Harmonisation” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, 37-42.

SPRANGERS, W.J.J.M., “Harmonisation in the Forensic Sciences” in J.F. NIJBOER en W.J.J.M. SPRANGERS (eds.), *Harmonisation in Forensic Expertise. An inquiry into the Desirability of and Opportunities for International Standards*, Amsterdam, Thela Thesis, 2000, 13-22.

STOL, W. PH., KOP, N. en KOPPENOL, P.A., *Eén spoor is geen spoor – naar een landelijke sporendatabank voor informatiegestuurde opsporing*, onderzoek in opdracht van het WODC van het Ministerie van Justitie, 2005, www.wodc.nl/onderzoeksdatabank/landelijke-sporendatabanken.aspx, 130 p.

Taelman, P., *Burgerlijk procesrecht*, syllabus Universiteit Gent, 2008-09, deel I, 1-37.

Traest, P., “Actualia strafprocesrecht” in X. (ed.), *CBR Jaarboek 1997-98*, Antwerpen, Maklu, 1998, 369-409.

Traest, P., *Wegverkeerrecht*, syllabus Universiteit Gent, 2010, 204 p.

Traest, P. en Van Caenegem, P., “De tegensprekelijkheid van het deskundigenonderzoek in strafzaken: status questionis ten behoeve van de praktijk”, *T.Strafr.* 2000, 45-53.

Van De Voorde, W., “De positie van de deskundige vandaag” in W. Bruggeman *et al* (eds.), *Van pionier naar onmisbaar, over 30 jaar Panopticon*, Antwerpen/Apeldoorn, Maklu, 2009, 227-235.

Vandromme, S., “Regeling van de rechtspleging. Bijkomende problemen met het verzoek tot bijkomende onderzoekshandelingen”, *NJW* 2002, afl. 5, 169.

Van Outrive, L., Ponsaers, P. en Cartuyvels, Y., *Sire, ik ben ongerust: geschiedenis van de Belgische politie 1794 – 1991*, Leuven, Kritak, 1992, 368 p.

Van Win, C., *Het forensisch onderzoek in België. Kundig omgaan met deskundigheid*, scriptie Multidisciplinair Forensisch Onderzoek: juridische en wetenschappelijke aspecten KU Leuven, 2002-03, www.kuleuven.be/forensischonderzoek/PDF/scriptie_vanwin.pdf, 35 p.

Verstraeten, R., *Handboek strafprocesrecht*, Antwerpen, Maklu, 2005, 580, 1173 p.

X, “Coördinator van het wetenschappelijk politiewerk: het Nationaal Instituut voor Criminalistiek”, *Politeia* 1993, nr. 3, 22-25.

X, *DNA-onderzoek in strafzaken*, bibliotheek van het federaal parlement, dossier nr. 95, 11 maart 2005, www.lachambre.be/kvvcr/pdf_sections/biblio/dossier95N.pdf , 18 p.

X., “DNA-procedure in strafzaken”, *NJW* 2011, afl. 252, 722-723.

X, “Het Nationaal Instituut voor Criminalistiek, een eerste terugblik”, *Politeia* 1994, afl. 1, 12-17.

Internet

http://economie.fgov.be/nl/ondernemingen/leven_onderneming/kwaliteitsbeleid/Accreditatie/.

<http://nicc.fgov.be/>.

http://fedpol.be/presse/presse_dossier_nl.php?.

<http://pharm.kuleuven.be/toxico/english/home/htm>.

www.baseclear.com.

www.bio-be.be.

www.chemiphar.com.

www.dna-maastricht.nl.

www.dsm.com/le/en_US/resolve_le/html/home_resolve_le.htm.

www.enfsi.eu

www.fiugent.be.

www.forensic-services.nl.

www.forensischpatholoog.nl.

www.fox-it.com.

www.humgen.nl/fldo.

www.just.fgov.be/nl_htm/organisation/html_org_admcentrale/organi03_08_05/images_organ/dg_nicc.htm.

www.labochemtox.com.

www.lgc.co.uk/divisions/lgc_forensics.aspx.

www.nederlandsforensischinstituut.nl.

www.nrgd.nl/zoekdeskundige/zoeken.

www.polfed-fedpol.be/org/org_dgj_djt_nl.php#djt05.

www.rva.nl/?p=cins0200.

www.tmfi.nl.

www.ugent.be/ea/textiles/nl/nieuws/forensischinstituut.

www.uhasselt.be/biomed.

www.uzleuven.be/forensische-geneeskunde.

www.verilabs.nl.

Andere

BELAC, *BELAC Kwaliteitshandboek*, BELAC 1-01 Rev 6-2011, http://economie.fgov.nl/binaries/1-01_NL_tcm325-56424.pdf, 33-34.

ENFSI brochure, 2010, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=577.

ENFSI Nederlandstalige brochure, januari 2006, www.enfsi.eu/get_doc.php?uid=75.

RENARD, B. en JEUNIAUX, P., "De kosten en het gebruik van DNA-onderzoek in strafzaken", powerpointpresentatie voor studievoormiddag in het federaal parlement, 9 maart 2012, www.cmro-cmoj.be/sites/default/files/files/NICC_kosten_DNA_Parlement.pdf.

UZA, *Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde. Wie zijn wij, wat doen wij, hoe werken wij*, patiëntenbrochure van het centrum voor gerechtelijke geneeskunde, www.uza.be/UZA/Medisch+Aanbod/Diensten/Gerechtelijke+geneeskunde/patientenbrochute.s.htm.

X, "Centrum voor Gerechtelijke Geneeskunde", *magUZA* 2006, nr. 65, www.maguza.be/medisch/p/artikel/centrum-voor-gerechtelijke-geneeskunde.

X, "Extra financiering voor Particulier Forensisch Onderzoek", *LTC folder* 2010, nr. j-5742, www.tmfi.nl/download.php?id=10.

X, "LTWP Brugge, een woordje uitleg...", brochure LTWP Brugge, 2007, 24 p.

X, "Nationaal veiligheidsplan 2004-2007. Versterking voor de technische en wetenschappelijke politie", *Infodoc* nr. 110, mei 2005, <http://www.infozone.be/biblio/programpho/morpho-2006/infodoc-110-n.pdf>, 1-3.

X, "NFI verlaagt levertijden met 90%", nieuwsbericht 25 oktober 2011, www.forensischinstituut.nl/nieuws/2011/nfi-verlaagt-levertijden-met-90.aspx.

X, "Taskforce Bureaucratie reduceert rompslomp", *NFIInfo* 2012, nr. 1, www.nfi-info.nl/nieuws_item/t/taskforce_bureaucratie_reduceert_rompslomp.